

**ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN
KRİZ YÖNETİMİNE İLİŞKİN ALGILARI**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Yönetimi Denetimi Planlaması
ve Ekonomisi Bilim Dalı**

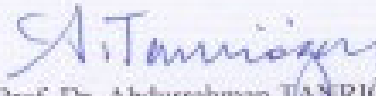
Sibel SAVÇI

Danışman: Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN

**Eylül 2008
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Denetimi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı öğrencisi Sibel SAVÇI tarafından, Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN yönetiminde hazırlanan, "Ortaöğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Kriz Yönetimine İlişkin Algıları" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 01.09.2008 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN
Jüri Başkanı-Danışman

Yrd. Doç. Dr. Kazım ÇELİK
Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Gökhan TUZCU
Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
.05./12./2008 tarih ve 17./...03 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mehmet MEDER
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmaların yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, bu çalışmaların doğrudan birincil üründü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza

Öğrencinin Adı Soyadı: Sibel SAVÇI

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde bir çok kişinin desteği ve katkısı olmuştur. Öncelikle araştırmamın her aşamasında değerli görüş ve eleştirileriyle beni yönlendiren, analitik düşünce gücü ile bilim dünyasında olayları farkı boyutlarıyla da yorumlama yetisini bana aşıl原因 danışman hocam Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Yönlendirmeleri ve desteği için Yrd. Doç. Dr. Kazım ÇELİK'e, ölçeğin geçerliliği konusunda uzman görüşü aldığım ve ölçek konusunda beni son derece aydınlatan Yrd. Doç. Dr. Asım ÇİVİTÇİ ve Eğitim Bilimleri Bölümünün değerli hocaları, başta Prof. Dr. Ali BALCI olmak üzere, Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ, Dr. Hasan Hüseyin AKSOY, Doç. Dr. Selahattin GELBAL'a, istatistiksel analizlerde yardımını esirgemeyen Arş. Gör. Emine Gaye ERMEÇ'e, her türlü bilgiye ulaşmamda sabırla ve ilgiyle yardımını eksik etmeyen ve sorduğum her soruyu sabırla yanıtlayan Arş. Gör. Aydan KURŞUNOĞLU'na, raporumun son haline gelmesindeki desteğiyle Yrd. Doç. Dr. Murat BALKIS'a tüm süreç boyunca moral olarak verdikleri destek ve gösterdikleri anlayış ve sabırla hep yanımda olan sevgili arkadaşlarım Seher İŞCAN ve Ceren KARA'ya teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, ölçeği uygulamamda ilgi ve itinayla bana yardımcı olan tüm öğretmen arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Son olarak, tüm öğrenim hayatım boyunca beni destekleyen ve eğitim camiasının bir ferdi olarak yetiştiren aileme; annem Şarka ve babam Ali Erdal SAVÇI'ya, sonsuz teşekkürler.

ÖZET

ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN KRİZ YÖNETİMİNE İLİŞKİN ALGILARI

SAVÇI, Sibel

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri ABD
Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN

Haziran 2008, 99 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, Denizli il merkezindeki ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerin etkili şekilde yönetimine ilişkin algılarını saptamak ve konuyla ilgili öneriler geliştirmektir. Araştırmanın örneklemini, Denizli il merkezinde 2007-2008 öğretim yılı içerisinde, ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenler arasından rastgele seçilen 310 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmenlere araştırmacı tarafından geliştirilen 33 maddelik bir anket uygulanmıştır. Verilerin analizinde, aritmetik ortalama, standart sapma, t-testi ve tek yönlü varyans analizi gibi tekniklerden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda özetlenmektedir:

1. Denizli il merkezindeki ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin algılarına göre, okullarda en sık görülen kriz durumu ‘öğrencinin öğrenciye uyguladığı şiddet’ tir. Bu algılar, okulun sosyo-ekonomik düzeyi ve okul türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir.

2. Denizli il merkezindeki ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin algılarına göre, okullarda görülen kriz durumlarından en çok ‘öğrencinin öğretmeni yaralaması/öldürmesi’ öğretmen performansını etkilemektedir. Bu algılar onların eğitim durumlarına ve görev yaptıkları okul türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir.

3. Denizli il merkezindeki ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin algılarına göre, okullarda yaşanan krizler ‘kısmen’ bilimsel ve uygun olarak yönetilmektedir.

4. Denizli il merkezindeki ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin algılarına göre, okullarda görülen krizler konusunda öğretmenlerin eğitimleri ‘kısmen’ yeterlidir. Bu algılar onların eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

5. Denizli il merkezindeki ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin algılarına göre, öğretmenlerin en çok eğitim ihtiyacı duydukları kriz konuları, ‘okula tehlikeli birilerinin (silahlı/silahsız) girmesi’, ‘bomba ihbarı alınması’, ‘öğrencilerin uyuşturucu madde kullanması’ dır.

Anahtar Kelimeler: Kriz, Kriz Yönetimi, Ortaöğretim, Öğretmen

ABSTRACT

PERCEPTIONS OF HIGH SCHOOL TEACHERS RELATED TO CRISIS MANAGEMENT IN THEIR SCHOOLS

Savcı, Sibel

M. Sc. Thesis in Educational Sciences

Supervisor: Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN

June 2008, 99 Pages

The purpose of this study is to determine the perceptions of high school teachers in the city center of Denizli related to the effective management of the crises they come across in their school or in the neighbourhood and to develop proposes related to this subject. The sample of the study consists of randomly chosen 310 teachers working in public high schools during 2007-2008 Academic Year. The 33 item scale developed by the researcher was administered to the subjects in order to collect data. The data was analyzed by using the techniques such as mean, standard deviation, t-test, and one way variance analysis. The results reached according to the findings are:

1. According to the perceptions of the teachers who work in the central high schools of Denizli, the most frequently seen crisis at schools is ‘violence towards a student by another student’.

2. According to the perceptions of the teachers who work in the central high schools of Denizli, among the crises which can be seen at schools, ‘a teacher’s being killed or wounded by his/her student’ affects a teacher’s performance most.

3. According to the perceptions of the teachers who work in the central high schools of Denizli, the crises observed at schools are managed ‘partially’ appropriately according to the academical management strategies.

4. According to the perceptions of the teachers who work in the central high schools of Denizli, the trainings of teachers on crises which can be seen at schools are ‘partially’ sufficient.

5. According to the perceptions of the teachers who work in the central high schools of Denizli, the crises on which they have training needs most are ‘armed/unarmed intruder’, ‘bomb threat’, ‘drug addict students’ or ‘gang related attacks’ .

Keywords: Crisis, Crisis Management, High School, Teacher

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU.....	ii
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR SAYFASI.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
TABLolar DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM PROBLEM

1.1. PROBLEM DURUMU.....	2
1.2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
1.2.1. Kriz Tanımı ve Özellikleri.....	9
1.2.2. Krizin Aşamaları.....	11
1.2.3. Kriz Yönetimi ve Özellikleri.....	14
1.2.4. Kriz Yönetimi Süreci.....	16
1.2.4.1. Krizle İlgili Sinyallerin Saptanması.....	16
1.2.4.2. Krize Hazırlık ve Önleme.....	17
1.2.4.3. Krizin Yarattığı Zararın Sınırlandırılması.....	17
1.2.4.4. İyileşme (Normal Duruma Dönüş).....	17
1.2.4.5. Öğrenme.....	18
1.2.5. Okullarda Krizin Doğası.....	19
1.2.6. Okullarda Kriz Yönetimi.....	22
1.2.7. Kriz Yönetiminde Öğretmenin Rolü.....	25
1.3. PROBLEM CÜMLESİ.....	26
1.4. ALT PROBLEMLER.....	27
1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	28
1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	28
1.7. SAYILTILAR.....	29
1.8. SINIRLILIKLAR.....	29
1.9. TANIMLAR.....	30

İKİNCİ BÖLÜM İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. YURT İÇİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	32
2.2. YURT DIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

3.1. YÖNTEM.....	42
3.2. EVREN.....	42
3.3. ÖRNEKLEM.....	42
3.4. VERİ TOPLAMA ARACI.....	43
3.4.1. Veri Toplama Aracının Hazırlanması.....	43
3.4.2. Ölçeğin Geçerliliği	44
3.4.3. Ölçeğin Uygulanması.....	44
3.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	45

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

4.1. ARAŞTIRMANIN BİRİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	46
4.2. ARAŞTIRMANIN İKİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	51
4.2.1. Seçilen Değişkenlere Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	51
4.2.1.1. Cinsiyete Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	52
4.2.1.2. Kıdeme Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	52
4.2.1.3. Eğitim Durumuna Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	53
4.2.1.4. Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	53
4.2.1.5. Okul Türüne Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	54
4.2.1.6. Hizmet-içi Eğitim Durumuna Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	55
4.3. ARAŞTIRMANIN ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	55
4.4. ARAŞTIRMANIN DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	59
4.4.1. Seçilen Değişkenlere Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	60

4.4.1.1. Cinsiyete Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	60
4.4.1.2. Kıdeme Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum	61
4.4.1.3. Eğitim Durumuna Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum	61
4.4.1.4. Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	62
4.4.1.5. Okul Türüne Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum	62
4.4.1.6. Hizmet-içi Eğitim Durumuna Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	63
4.5. ARAŞTIRMANIN BEŞİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	63
4.6. ARAŞTIRMANIN ALTINCI ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	68
4.6.1. Seçilen Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Bilimsel ve Uygun Olarak Yönetilmesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	68
4.7. ARAŞTIRMANIN YEDİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	70
4.8. ARAŞTIRMANIN SEKİZİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	73
4.8.1. Seçilen Değişkenlere Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	73
4.8.1.1. Cinsiyete Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	74
4.8.1.2. Kıdeme Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	74
4.8.1.3. Eğitim Durumuna Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum....	75

4.8.1.4. Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum....	75
4.8.1.5. Okul Türüne Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	76
4.8.1.6. Hizmet-içi Eğitim Durumuna Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	76
4.9. ARAŞTIRMANIN DOKUZUNCU ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	76
4.10. ARAŞTIRMANIN ONUNCU ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM.....	80
4.10.1. Seçilen Değişkenlere Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Kriz Durumları Konusundaki Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum.....	81

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

SONUÇLAR.....	85
ÖNERİLER.....	87
Uygulayıcılar İçin Öneriler	87
Araştırmacılar İçin Öneriler.....	88
EKLER.....	93
ÖZGEÇMİŞ.....	99

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Krizin Aşamaları.....	13
Şekil 1.2. Kriz Yönetim Sürecinin Beş Aşaması.....	16
Şekil 1.3. Kriz Yönetim Modeli.....	19

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Etkili Okul Araştırmalarına Göre Değişkenlerin Gruplarda Görülme Sıklığı.....	5
Tablo 3.1. Bir Boyut İçin Algıları Derecelendirme	44
Tablo 4.1. Öğretmenlerin Okullarda Yaşanan Krizlerin Sıklık Derecesine İlişkin Algılarının Ortalamaları.....	47
Tablo 4.2. Öğretmenlerin Okullarda Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algıları İle Seçilen Değişkenler Arasındaki Analiz Tablosu.....	52
Tablo 4.3. Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okulun Sosyo-Ekonomik Düzeyi Değişkenine Göre Okullarda Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algıları (LSD Testi).....	53
Tablo 4.4. Öğretmenlerin okul türü değişkenine göre okullarda yaşanan krizlerin sıklık düzeyine ilişkin algıları (LSD testi).....	54
Tablo 4.5. Öğretmenlerin Okullarda Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkisine İlişkin Algılarının Ortalamaları.....	56
Tablo 4.6. Öğretmenlerin Okullarda Yaşanan Kriz Durumlarının Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkisine İlişkin Algıları İle Seçilen Değişkenler Arasındaki Analiz Tablosu.....	60
Tablo 4.7. Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Okullarda Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algıları (LSD Testi).....	61
Tablo 4.8. Öğretmenlerin Okul Türü Değişkenine Göre Okullarda Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algıları (LSD Testi).....	62
Tablo 4.9. Öğretmenlerin Okullarda Yaşanan Krizlerin Bilimsel Ve Uygun Olarak Yönetilmesine İlişkin Algılarının Ortalamaları.....	64
Tablo 4.10. Öğretmenlerin Okullarda Yaşanan Krizlerin Bilimsel Ve Uygun Olarak Yönetilmesine İlişkin Algıları İle Seçilen Değişkenler Arasındaki Analiz Tablosu.....	68
Tablo 4.11. Öğretmenlerin Okullarda Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarının Ortalamaları.....	70
Tablo 4.12. Öğretmenlerin Okullarda Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algıları İle Seçilen Değişkenler Arasındaki Analiz Tablosu.....	74
Tablo 4.13. Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Okullarda Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algıları (LSD Testi).....	75
Tablo 4.14. Öğretmenlerin, Kriz Yönetimi Konusundaki Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Algılarının Ortalamaları.....	77

Tablo 4.15. Öğretmenlerin Okullarda Yaşanan Kriz Durumları Konusundaki Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Algıları İle Seçilen Değişkenler Arasındaki Analiz Tablosu.....	81
---	----

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

ADY :Acil Durum Yönetimi

AIDS :Acquired Immune Deficiency Syndrome, (edinilmiş bağışıklık yetersizliği belirtisi)

YO :Yüksekokul

GİRİŞ

Araştırmanın birinci bölümünde, araştırmada ele alınan konuya ilişkin temel bilgilerle, problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlere, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, sayıtlara, sınırlılıklara ve araştırmada kullanılan kavram ve terimlere yer verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde, literatür taraması verilmiş, yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmaların amaç ve sonuçları bakımından özetleri değerlendirilmiştir. Araştırmanın, bu alanda yapılan çalışmalar içinde yeri belirtilmiştir. Araştırmanın üçüncü bölümünde, araştırmanın yöntemi, evreni, veri toplama aracı ve verilerin analizi üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın dördüncü bölümünde, ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, okullarında ve çevre okullarda yaşanan kriz durumlarının sıklığı, bu olayların öğretmen performansı üzerindeki etkisi, yaşanan krizlerin bilimsel ve uygun olarak yönetimi, bu konuda öğretmen eğitimlerinin yeterliliği ve eğitim ihtiyacına ilişkin algıları (a) cinsiyet, (b) kıdem, (c) eğitim durumu, (d) okulun içinde bulunduğu sosyo-ekonomik düzeyi, (e) okul türü, (f) sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim almış olma değişkenlerine göre incelenmiştir. Bu amaçla uygulanan ölçme aracının istatistiksel analizi ve her alt probleme ilişkin elde edilen bulguların tabloları bu bölümde yer almaktadır. Bulgu ve yorumların verilmesinde, alt problemler sırası ile ele alınmıştır. Araştırmanın sonuçlar ve öneriler bölümünde ise araştırmadan elde edilen sonuçlar ve araştırmacılar için öneriler bulunmaktadır.

Araştırmacı tarafından geliştirilen ve uygulanan ölçme aracı, ölçek olur belgesi ekler bölümünde verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

PROBLEM

Araştırmanın bu bölümünde, problem durumuna, kuramsal çerçeveye, problem cümlesine, alt problemlere, ardından araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, sayıtlılara, sınırlılıklara, araştırmada kullanılan kavram ve terimlere yer verilmiştir.

1.1. PROBLEM DURUMU

Her toplum, kendi varlığını sürdürecekt ve temel toplumsal felsefeyi yaşatacak bireyleri yetiştirme hedefine sahiptir. Bu hedefin gerçekleştirilme yolu, eğitim sisteminden geçmektedir. Dünyaya gelen bireyin ilk yıllarında ailesinden ve çevresinden aldığı eğitimi, ileriki yıllarda planlı eğitim veren kurumlarda, yani okullarda almasının daha yararlı olacağı bilinmektedir. Bunun için toplumlar ve sistemler, okul örgütleri aracılığıyla, istenilen bilgi, beceri ve tutumlara sahip vatandaşlar yetiştirmeye çalışırlar. *Okul*, her türlü eğitim ve öğretimin düzenli, sistemli bir şekilde uzman kişilerce belirlenen yöntemlerle, istenilen hedefler doğrultusunda gerçekleştirildiği yerdir.

Toplumsal bir yapı olma özelliği taşıyan okullar, belirli amaçlar doğrultusunda, gerçekleştirdikleri eğitim etkinlikleriyle, bireylerin ve toplumun gelişmesine hız kazandırmakta, refahlarını arttırmaktadır. Eğitim sistemleri, temel yapılarından biri olan okullar aracılığıyla, bireyleri değişik konularda bilgilendirmekte ve diğer yandan da toplumun devamlılığı açısından varolan kültür yapısını gelecek nesillere aktarma işlevini yürütmektedir (Tutkun, 2002: 235). Okula gelen birey, eğitim sisteminin girdisini oluşturmakta, çeşitli işlemlerden sonra bir ürün, yani çıktı olarak topluma geri kazandırılmaktadır. Bu noktada, eğitim sisteminin çıktısı olan öğrencilerin, istenilen

nitelik ve yeterliliklerle donanık olmasında okulun işgörüsünün ne kadar can alıcı olduğu görölmektedir.

Tüm örgütler gibi okulların da varlıklarını sürdürebilmeleri, etkili ve etkin olmalarına bağıdır. Etkililik (effectiveness) kavramı çok eskilere dayanmaktadır. 1930'larda etkililiği, "örgütün amaçlarına ulaşma derecesi"; etkinliği (efficiency) de, "örgüt üyelerinin ihtiyaçlarının doyum derecesi" olarak tanımlayan Chester Barnard'a göre örgütün yaşaması bu iki etmene bağıdır (http://en.wikipedia.org/wiki/Chester_Barnard 07.10.2007). Örgütte bu iki kavram arasında bir denge kurabilmek, yönetimlerin en temel uğraşları arasındadır. Buna göre *etkili okul*, bir sosyal sistem olarak örgütün belli kaynak ve araçlarla, amaçlarını ve kaynaklarını boşa harcamadan ve üyelerine de gereksiz sınırlılıklar koymadan amaçlarını gerçekleştirebilme derecesidir (Hoy ve Ferguson'dan aktaran Balcı, 1993: 2). Yine etkili okul tanımları arasında Şişman ve Turan'ın (2004) yapmış oldukları tanımlamaya bakıldığında, etkili okul, kendisinden beklenen amaç ve işlevleri tam olarak yerine getiren, öğrencilerin bütün yönlerden gelişmelerini sağlayan, bunun için uygun öğrenme ortamları hazırlayan ve okulla ilgili herkesin beklentilerini karşılayan okuldur (Şişman ve Turan 2004: 124).

Alanyazında etkili okullara ilişkin birçok araştırmaya rastlanmaktadır. Bu araştırmalar yöntemlerine ve bakış açılarına göre çeşitli gruplar altında incelenmektedir. Birinci grup araştırmalar, "outlier" (diğer model araştırmalardan farklı olan istatistiksel gözlem) ortak ismiyle anılmaktadır. New York Eyaleti Eğitim Bölümünün 1974a, 1974b ve 1976 çalışması; Maryland Eyaleti Eğitim Bölümü araştırması (Austin 1978); Lezotte, Edmonds ve Ratner (1974); Brookover ve Schneider (1975)'ın araştırmaları bu grupta yer alır (Balcı, 1993: 18). Bu tür araştırmalar "çok etkili" (positif outliers) ve "etkili olmayan" (negatif outliers) okulları belirleyerek, bu okulların özelliklerini tanımlamayı hedeflemişlerdir. Outlier araştırmalarının sonuçları aşağıdaki gibi özetlenebilir;

1. *Güvenli ve düzenli çevre,*
2. Yüksek bir başarı beklentisi olan okullar etkili okullardır (Rossow, 1990: 5).

İkinci grup araştırmalar, “örnek-olay” araştırmalarıdır. Bu araştırmalar kentlerdeki ilköğretim okullarını ele almışlardır. Brookover et al., 1979; Brookover ve Lezotte, 1979; Rutter et al., 1979; Weber, 1971 gibi araştırmalar bu gruba girer (Balcı, 1993: 19). Örnek-olay yönetimi iki ya da daha fazla okulu gözleyerek hangi etkenlerin okul başarısında daha büyük katkısının bulunduğunun tahminine dayalıdır. Burada çok sayıda deney ve gözlem sonucunda hangi okulla ilgili özelliklerin tutarlı olarak daha yüksek başarıya katkısının olduğu bir kalıp olarak gözlenebilir (Balcı, 1993: 19). Örnek-olay araştırmalarının sonuçları aşağıdaki gibi özetlenebilir;

1. Güçlü liderlik,
2. Yüksek başarı beklentisi,
3. Açık ve odaklanmış okul misyonu,
4. Öğretmen ve diğeri personelin okul çapında eğitimi,
5. Öğrenci gelişiminin yakından takip edilmesi gibi özelliklere sahip okullar etkilidir (Rossow, 1990: 5).

Üçüncü grup araştırmalar, “program geliştirme” başlığı altında toplanmış ve öğrencilerinin okuma becerilerini geliştirmede başarılı olmuş okullara odaklanmış araştırmalarıdır. Literatürde en çok adı geöen Armor’ın çalışması ve yanı sıra; Doss ve Holley, 1982; Michigan Eğitim Bölümünün üç araştırması (Hunter, 1979) bu grubun örneklerindedir (Balcı, 1993: 19). Program Geliştirme araştırmalarının sonuçları aşağıdaki gibi özetlenebilir;

1. Yüksek başarı beklentisi,
2. Öğretimsel kararlara öğretmenlerin ve diğeri personelin katılımı,
3. Güçlü liderlik,
4. Açık ve odaklanmış okul misyonu,
5. *Güvenli ve düzenli çevre*, gibi özelliklere sahip olan okulların etkili olarak tanımlandığı yönündedir.

Tablo 1.1, bu üç araştırmada hangi değışkenlerin ne sıklıkta görüldüğünün bir karşılaştırmasını göstermektedir (Rossow, 1990: 6).

Tablo 1.1 Etkili okul araştırmalarına göre değişkenlerin grupta görülme sıklığı

Değişken	 Grupta Görülme Sıklığı
Yüksek beklenti	3
<i>Güvenli ve düzenli evre</i>	2
Açık ve odaklanmış misyon	2
Güçlü liderlik	2
Öğrenci gelişiminin yakın takibi	1
Personel eğitimi	1
ğretimsel kararlara öğretmenlerin ve diğer personelin katılımı	1

(Rossow, 1990: 6)

Yukarıdaki alışmalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, ‘yüksek bir başarı beklentisi’ her üç grup araştırmada ön plana ıkmiş, arkasından bu özelliği, bu araştırmada da çıkış noktası olan ‘güvenli ve düzenli evre’ ye sahip olma özelliği izlemiştir. Özetle, etkili okullar genel olarak şu özelliklere sahiptir;

- *Güvenli ve düzenli evre*, fiziksel hasar tehlikesinden uzak, düzenli, amaca yönelik ve sistemli bir atmosfer demektir. Okul iklimi, öğretme ve öğrenmeye olanak sağlayan ancak ezici ve bunaltıcı olmayan bir özelliğe sahiptir.
- Yüksek bir başarı beklentisi, temel içerik ve okul becerilerinin tüm öğrenciler tarafından başarılıbilir olduğu inancıdır. Öğretmen kendisinde, öğrencilere bu beceriyi kazandırma potansiyelinin var olduğuna inanır.
- ğretimsel liderlik, müdürün işgörenlere, velilere ve de öğrencilere okulun misyonunu ısrarlı ve etkili bir şekilde bildirmesiyle olur.
- Açık ve odaklanmış misyon, okul işgörenlerinin öğretimsel hedeflere, önceliklere, değerlendirme prosedürlere ve sorumluluğa bağlı olması gerektiğini anladığı ve kabul ettiği, açık bir dille ifade edilmiş okul misyonudur. Öğretmen, okulun temel eğitim-ğretim programı hedeflerinin ğrenci tarafından benimsenmesi ve anlaşılmasında kendi sorumluluğunu kabul eder.
- ğrenme fırsatı ve görev için öğrenciye zaman ayırma, öğretmenin sınıf içinde geçen srenin çoğunu içerik ve beceride öğretime ayırmasıdır. Öğrenciler bu

zamanın çoğunda tüm sınıf ya da gruplar halinde olmak üzere öğretmen yönetiminde öğrenme etkinliklerine katılır.

- Öğrenci başarı durumunun sık sık denetlenmesi, öğrenci akademik başarı durumunun sık sık ölçülerek belirlenmesidir. Bir dizi değerlendirme prosedürü kullanılır ve sonuçlar, öğretimsel programın ve bireysel öğrenci performansının geliştirilmesinde kullanılır.
- Okul-aile işbirliği, velilerin okulun temel misyonunu anlaması, desteklemesi ve okulun misyonunun gerçekleştirilmesinde yardımcı olmasıdır (Lezotte,1991 <http://www.effectiveschools.com/Correlates.pdf> 18/10/2007).

Etkili okul konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde, okulların amaçlarına ulaşabilmesinin, etkili olabilmesinin, etkenlerinden biri, *güvenli ve düzenli* okul çevresi olarak belirlenmiştir. Öyleyse güvenli ve düzenli çevreye sahip olan okulların özellikleri nelerdir?

Etkili bir okulda, her şeyden önce herhangi bir fiziksel tehdit unsurunun olmadığı, düzenli, amaçlı ve sistemli bir atmosfer vardır. Okul iklimi baskıcı değildir ve öğretme/öğrenmeye olanak sağlar (Fultz-Simmons, 2001: 24). Güvenli ve düzenli çevre demek, okulun güvenliliği, yetişkinlerin ve öğrencilerin güvenliği demek; ayrıca, yapıyı ve güvenlik duygusunu okul yaşantısına ekleyen günlük prosedürler demektir (Marsden, 2005: 42). Başka bir deyişle, etkili okullar öğrencilerin, okulda herkesin ve araç-gereçlerin güvenliğine ve düzenliliğine önem veren okullardır.

Güvenlik gereksinimi temel olarak, tehlikelerden, tehditlerden ve yoksunluktan korunma gereksinimidir (Tanrıöğen, Ders Notları: 1997). Maslow'un temel gereksinimler kuramından yola çıkarak denilebilir ki, bir çocuğun sistem içinde gelişmesi için, kendini tehlikeden uzak ve düzenli bir çevrede güvende hissetmesi gereklidir. Okul, tutarlı beklentilerle, adil disiplin ve iyi tasarlanmış acil planlarla bu tür gereksinimleri karşılayacak şekilde yapılandırılabilir.

Etkili bir öğretimin gerçekleştirilebilmesi için, öğretim ortamında öğrenci ve çalışanların kendilerini güven içinde hissetmeleri büyük bir önem arz etmektedir. Bireyin kendisini güvende hissetmediği ortamlarda etkili bir öğretim ve öğrenmenin gerçekleştirilmesi çok zordur. Önce okulun her bir köşesinde, her bir öğrencinin,

kendisini evinde olduğu gibi güvende hissetmesi gerekir. Okullardaki yönetimsel uygulamalar ve kurallar bu güvenli ortamı oluşturmayı hedeflemelidir. Kendisini güvende hissetmeyen bir öğrencinin öğrenmeye güdülenebilmesi, Maslow'un motivasyon kuramına göre de çok zordur denebilir (Işık, 2004).

Güvenli bir okul ortamı yaratmak, okul yönetiminin sorumluluğudur. Marsden (2005) güvenli ve düzenli çevre ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmada; çevresel etkenleri (a) okul boyutundaki etkenler, (b) sınıf boyutundaki etkenler, (c) öğrenci boyutundaki etkenler olarak üç boyutta toplamıştır. Okul boyutundaki etkenler arasında;

1. Garanti ve uygulanabilir bir öğretim programı,
2. İddialı ve etkili dönüt,
3. Aile ve toplumun katılımı,
4. *Güvenli ve düzenli bir çevre,*
5. Mesleki işbirliği,

Sınıf boyutundaki etkenler arasında ise;

1. Öğretimsel stratejiler,
2. Sınıf yönetimi,
3. Sınıf öğretim programı,

Öğrenci boyutundaki etkenler arasında da;

1. Ev atmosferi ve çevre,
2. Öğrenilmiş zeka/geçmiş bilgiler,
3. Motivasyonu sıralamıştır.

Marsden (2005) tarafından yapılan bu araştırmada da görüldüğü gibi, güvenli ve düzenli bir çevre yaratmak, yönetimin sorumluluğudur. Okulunda güvenli ve düzenli bir ortam yaratmak isteyen bir yönetici, bu konulardaki eksiklikleri giderecek önlemleri düşünmelidir.

Oysa her gün artan medya haberleri okulların güvenliğini tehdit eden olayların sıkça yaşanır olduğuna dikkat çekmektedir. Sözlü ve yazılı basında çıkan "lisede komando bıçağıyla dehşet" (Sabah Gazetesi 28.12.2005), "lisede intihar şoku"

(<http://www.aksam.com.tr/arsiv/aksam/2002/05/03>), “lisede toplu zehirlenme” (<http://www.kenthaber.com/Arsiv/Haberler/2005/Eylul/28>), “okul gezisi yolunda kaza” (<http://www.cansaati.org>), “lisede taciz isyanı” (<http://arsiv.sabah.com.tr/2001/05/15>), “lise çetesi dehşet saçtı” (<http://www.kenthaber.com/Arsiv/Haberler/2005/Aralik/29>) haberleri okulların güvenilirliğini olumsuz etkileyen ve krize neden olan durumların arttığını göstermektedir. Çevredeki belirsizlik ve değişiklik durumu, örgütleri sürekli olarak beklenmedik tehlike ya da fırsatlarla yüz yüze getirmektedir. Örgütlerin varlıklarını sürdürebilmeleri bu tehlikelerden korunmalarına ya da fırsatları değerlendirebilmelerine bağlı olmaktadır. İster tehlike, ister fırsat olsun, beklenmeyen ve sezinlenemeyen olaylar, örgütleri plansız bir şekilde değişime zorlamakta ve krizlere neden olabilmektedir. Buna karşın Türkiye’de yukarıda belirtilen kriz durumlarına yönelik yapılan çalışmalar yok denecek sayıda azdır.

Okullarda çeşitli nedenlerle meydana gelebilecek kriz durumlarının iyi yönetilememesi halinde, okulun temel misyonu olan ‘etkili eğitim-öğretim’, gerçekleşmeyebilir. Bu nedenle, etkili ve verimli bir öğretim sürecinin ve güvenli bir okul çevresinin yaşama geçirilmesi, kriz durumlarının etkili bir biçimde yönetilmesi ve okulda çalışan tüm işgörenlerin kriz durumlarına duyarlı olmasıyla mümkün görülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde, bir çok çalışma, öğrencilerin ve öğretmenlerin kendilerini güvende hissetmedikleri durumlarda, öğrenme ve öğretme etkinliklerinin etkili ve verimli bir şekilde gerçekleşmeyeceğini belirtmiştir (Güven, 2002; Işık, 2004; Prothrow-Stith ve Quaday, 1995; Stephens, 1995; Miller, 2003).

Okul güvenliği, okulda tehlike arz eden olayların ve kriz durumlarının bilimsel ve etkili şekilde yönetimiyle sağlanır. Peki güvenli bir okul çevresi içinde eğitim vermeyi hedefleyen ortaöğretim kurumları bu beklenmedik olaylara, kriz durumlarına, ne kadar hazırlıklıdır? Yönetim bu tür olaylar karşısında ne kadar etkili? Bu kurumlardaki işgörenler, özellikle de öğretmenler, bu tür kriz durumlarına ilişkin ne derece bir eğitime sahip ve bu konudaki eğitim ihtiyaçları ne düzeydedir? Okul ortamının, öğrencinin okul başarısı, okul doyumunu ve ruh sağlığı üzerinde bir takım etkileri olabileceği düşünüldüğünde, okul ortamında yaşanan kriz durumlarının yönetimine yönelik olarak yapılacak çalışmalar önem arz etmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, okullarda meydana

gelmesi olası kriz durumlarının ne kadar bilimsel yönetildiği ve öğretmenlerin kriz yönetimi eğitim ihtiyaçları incelenmektedir.

Aşağıdaki paragraflarda, güvenli ve düzenli bir okul çevresi ile yakından ilişkili olan, okullarda meydana gelmesi mümkün olan kriz durumları ve kriz yönetimi konusunda kuramsal tartışmalar yapılmaktadır.

1.2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, araştırma konusu ile ilgili kuramsal açıklamalar yapılmış; kriz tanımı ve ilişkili kavramlara değinilmiş, okullarda kriz durumları ve kriz yönetimi aşamalarına yer verilmiştir.

1.2.1. Kriz Tanımı ve Özellikleri

Kriz kavramı hakkında bugüne kadar birçok değişik tanımlama yapılmıştır. Kriz, kelime anlamı itibariyle “Bir toplumun, bir kuruluşun ya da bir kimsenin yaşamında görülen güç dönem, bunalım, buhran” (<http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul/19.02.2007>) demektir.

Hermann’a göre kriz, örgütün yüksek öncelikli hedeflerini tehdit eden, krizi önlemek için zamanın sınırlı olduğu, ortaya çıktığında karar vericileri hayrete düşüren, bu nedenle yüksek oranlarda stres yaratan bir durumdur (Haşit, 2000: 7).

Pauchant ve Mitroff’a göre kriz, bir sistemin tamamını fiziksel olarak etkileyen, temel değerlerini, iç görüntüsünü, varlık sebebini tehdit eden, karıştırıcı, korkutucu olaydır (Yavaş ve Aydoğdu, 2004: 79).

Kriz, “bir işin, bir olayın geçtiği karışık safha”, “içinden çıkılması zor durum”, “birdenbire meydana gelen kötüye gidiş yönündeki gelişmeler ve tehlikenin ortaya çıkabilme durumu” demektir (Dinçer, 1998: 383).

Kriz, açık sistemler olarak örgütlerin yaşam ve varlıklarını tehdit eden durumdur (Şimşek, 1999: 309).

Kriz, bir örgütün üst düzey hedeflerini tehdit eden, bazen de örgütün yaşamını tehlikeye sokan ve ivedi tepki gösterilmesini gerektiren; örgütün kriz öngörme ve önleme mekanizmalarının yetersiz kaldığı gerilim yaratan bir durumdur (Can 1992, Akt.: Ersoy ve Demirel, 2004: 63).

Haşit (2000) ise krizi beş ana başlık altında özetleyerek şöyle tanımlamıştır; Kriz, 1) önceden sezilemeyen ve anlaşılmasında güçlük çekilen, 2) işletmenin öncelikli hedeflerini ve hayatta kalmasını ciddi bir şekilde tehdit eden, 3) çözülmesi için acil önlemler gerektiren, 4) işletmenin saptama ve önleme sistemlerini yetersiz hale getiren, 5) örgüt çalışanları üzerinde baskı ve stres yaratan bir durumdur.

Kriz bir tehdittir ve acil tepki verilmesini gerektirir. Bazılarına göre beklenmedik, bazılarına göre de önceden sinyal verdiği halde belirtilerin çeşitli nedenlerden dolayı geç ve yanlış anlaşıldığı bir durumdur (Mitroff 2000, Akt.: Çelik, 2007:29). Krizle ilgili bazı belirtiler olabilir. Ancak bu noktada önemli olan, örgütün bu belirtileri ve işaretleri sezmemiş olmasıdır.

Okul örgütleri için kriz tanımı ise “okul nüfusunun önemli bir bölümünü, olumsuz ve derinden etkileyen, ani ve beklenmedik bir durum” olarak yapılmıştır (Atkinson, 2002: 1).

Alanyazında rastlanan kriz tanımlarından hareket ederek, krizlerin ortak özellikleri şu şekilde özetlenebilir (Haşit, 2000: 10).

Krizi diğer durumlardan ayırt eden en önemli özellik, aniden ortaya çıkan hassas ve kritik bir durum olmasıdır. Yanlış uygulamalar işletmeyi yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bırakabilmektedir. Kriz durumlarında problemi teşhis etme ve uygulama zamanı kısıtlıdır. Bu nedenle krize verilen cevap etkili, ölçülü, aynı zamanda güçlü ve hızlı olmalıdır.

Krizin ikinci önemli özelliği, örgütün genel amaçlarını ve uzun dönemde gerçekleştirmeyi düşündüğü stratejik amaçlarını tehdit etmesidir. Kriz dönemlerinde

krizin çözümlenerek, örgütün devamlılığının sağlanması öncelikli bir amaç olarak ortaya çıkmaktadır.

Krizin üçüncü özelliği, acil çözüm mecburiyetidir. Hem çözüm bulmak, hem de çabuk hareket etmek zorunludur. Bu açıdan kriz durumu, "çabuk ve acele çözüm bulmayı gerektiren değişiklikler" olarak tanımlanabilir. Kriz durumunda en çok boşluk yaratan, hatta örgüt yönetimini gerilim içine iten husus, olan veya olması muhtemel olayların belirsizliği ve bu belirsizliğin "çok geç kalmadan" bir şeyler yapma ihtiyacını doğurmasıdır. Kriz, belirsizlikle doğru orantılı olarak şiddetlenir, buna karşılık yönetim, az zaman ve sınırlı girdilerle hızlı gelişmeleri takip etmede yetersizleşir. Dolayısıyla meydana gelen değişme ve gelişmelere uyum sağlamak, örgüt için daha acil hale gelir ve hayati bir önem kazanır.

Krizin dördüncü özelliği, sınırlı kaynaklarla öncelikle ulaşılmaması gereken amaçları ve yapılacak faaliyetleri belirlemede örgütü yetersiz kılmasıdır. Değişen durum, önceden tahmin edilemediği ve çabuk hareket etmek gerektiği için amaçlar çeşitlenir. Önceden başarıya götüren veya başarısızlık getiren faaliyetlerin, yeni durumda değişmesi söz konusudur. Genellikle takip edilecek, genel kabul görmüş bir tek faaliyet yoktur. Hem ekonomik, hem de stratejik olarak bilgi yetersizliğinin neden olduğu problemlerle dolu geniş bir alan içinde karar almak gerekmektedir.

Bu durum krizin beşinci özelliğini, diğer bir deyişle, örgüt personeli üzerinde yarattığı buhranı, baskı ve stresi doğurur. Ancak örgüt üzerinde baskı yaratan her duruma kriz demek yanlış olacaktır. Çünkü kriz durumu, örgütün krizi tespit etmede, önlemede veya değişikliklere uygun cevap vermede yetersiz kalması halinde ortaya çıkmaktadır.

1.2.2. Krizin Aşamaları

Literatür taramasında, krizin aşamalarına ilişkin tanımlamaların birbirine benzer olduğu görülmüştür. Fink ve Darling tarafından yapılan tanımlamalarda krizin dört farklı aşaması olduğu, bu aşamaların tıp terimleriyle adlandırıldığı; krizin bir hastalık gibi ciddi özelliklere sahip olduğu görülmüştür.

Bu aşamalar;

- Krizin Oluşum Aşaması (Prodromal Crisis Stage)
- Krizin Ortaya Çıkma Aşaması (Acute Crisis Stage)
- Krizin Süreğen Hale Gelme Aşaması (Chronic Crisis Stage)
- Krizin Çözülmesi Aşaması (Crisis Resolution Stage)

Krizin oluşum aşaması, krizin ilk aşamasıdır. Bu dönemde olası bir krizle ilgili önemli mesajların varlığı söz konusudur. Bu mesajlar, örgütün olası krizin etkilerini azaltması hatta önlemesine yardımcı ipuçları sunmaktadır. Bu durumda, çevrelerinde ortaya çıkan eğilim ve gelişmelere karşı hassasiyetlerini koruyan örgütlerin, bir krizi belirleme ve ortaya çıkışını önlemede daha başarılı olacakları kuşkusuzdur.

Oluşum aşamasının önemi, bu aşamada krizle baş etmenin daha kolay olmasından gelir. Pekçok krizde, akut aşamaya geçilmeden, olası komplikasyonlar ortaya çıkmadan, sorunla baş edilmesinin hem daha kolay hem daha güvenilir olduğu görülmüştür. Genellikle krizin tamamen dış çevre kaynaklı olması ve örgütün hemen hemen hiç kontrol gücünün olmaması, oluşum aşamasının akut aşamaya dönmesine yol açmaktadır (Darling 1994, Akt.: Yavaş ve Aydoğdu, 2004:79).

Krizin ortaya çıkma aşaması, belirtilerin aciliyetinin dikkat çektiği aşama olarak tanımlanabilir. Bir krizin oluşum aşamasını tahmin etmek güç olabilir ya da bazen olası krizin sinyallerini sezen bir örgüt, krizin şiddetini hissedene kadar harekete geçmeyebilir. Bu aşama, genelde kriz aşamalarının en kısası olmakla birlikte, baskının en fazla hissedildiği aşamadır (Darling 1994, Akt.: Yavaş ve Aydoğdu, 2004: 80).

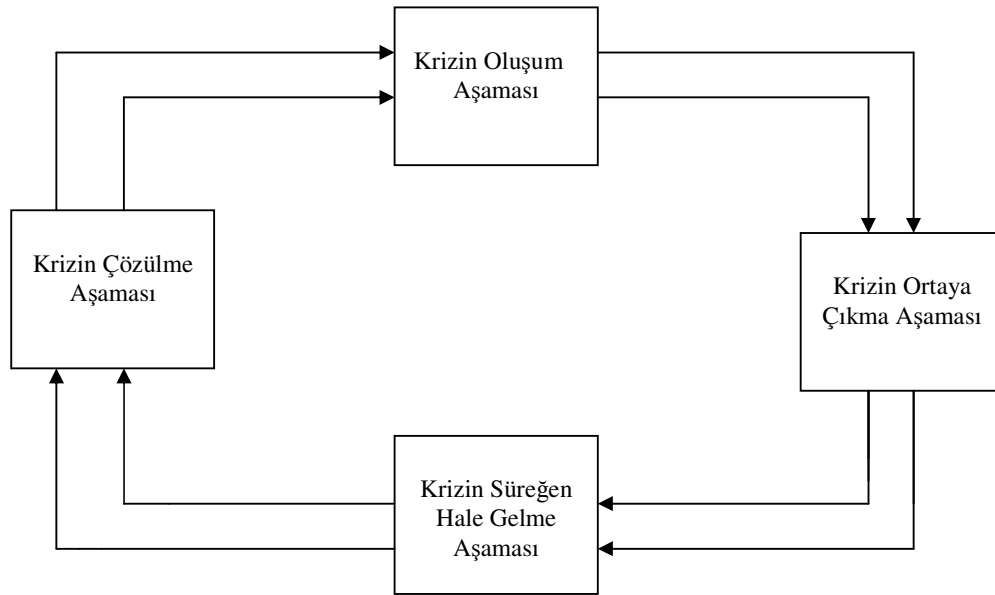
Krizin süreğen bir hal alması, üçüncü aşamayı oluşturmaktadır. Bu aşamanın etkileri uzun yıllar sürebilmektedir. Suçlamalar, deliller, sorgular, yasal hareketler ve medyanın baskısı bir krizin etkilerini uzatabilmektedir (Haşit, 2000: 14).

Bu aşama bir örgüt için “kırılma noktasını” ifade etmektedir. Bu nokta kimi organizasyonlar için kendini toplama, kimi örgütler içinse sonun başlangıcını ifade etmektedir (Yavaş ve Aydoğdu, 2004: 80).

Çince'de 'fırsat' kelimesiyle buhran, sıkıntı ve tehditle özleştirilen 'kriz' kelimesi, aynı işareti (□□□) taşımaktadır (<http://www.tigernt.com/cgi-bin/ecdict.cgi>). Krizin bu aşamasında, bilimsel ve uygun olarak yönetilen bir krizin aslında örgüt için fırsata dönüşebileceğini, başarıyla üstesinden gelinen bir kriz sayesinde örgütün prestij kazanacağını, ve daha da güçleneceğini düşünürsek, birbirinden çok farklı anlam taşıyan bu iki kelimenin aynı işaretle anılması o kadar da şaşırtıcı olmayacaktır.

Krizin çözülme aşaması, krizin son aşamadır. Bu aşamada, kriz artık örgüt ve çevresi için bir tehdit unsuru olmaktan çıkmaktadır (Sturges vd 1991, Akt.: Haşit, 2000: 14).

Elbette bu aşama krizle karşı karşıya gelmiş tüm örgütlerin ulaşmak istediği bir aşamadır. Önceki aşamada doğru kararlar alan, doğru hareket eden bir örgüt, bu aşamada krizin fırsata dönüşmesini sağlayabilir. Krizin aşamaları Şekil 1.1'de görülmektedir.

Şekil 1.1 Krizin aşamaları (Fink 1986, Akt.: Haşit, 2000: 14)

Tüm krizlerde bu dört aşamanın hepsinin olması beklenmemekle birlikte genelde önemli büyüklük ve etkide olan tüm krizlerde bu dört aşamanın varlığı gözlenmiştir (Yavaş ve Aydoğdu, 2004: 80).

1.2.3. Kriz Yönetimi ve Özellikleri

Kriz yönetimi “işletmelerde hatalı üretim, ham madde, kalite düşüklüğü, pazarlama vb. sebeplerle ortaya çıkan sorunlu dönemde işbaşına getirilen yöneticilerin davranışı”(http://www.tdk.gov.tr/TR/sozbul) olarak tanımlanmaktadır.

Kriz yönetimi, olası kriz durumuna karşılık, kriz sinyallerinin alınarak, değerlendirilmesi ve örgütün kriz durumunu en az kayıpla atlatabilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve uygulanması sürecidir. Kriz yönetiminin temel amacı, örgütü kriz durumuna hazırlamaktır (Can, 1999: 318).

Kriz yönetimi, toplumu, çevreyi, üretim sürecini, hizmetleri, işletmenin temel ürününü tehdit eden çeşitli baskı ve krizlerin sürekli olarak değerlendirildiği bir süreçtir (Mitroff ve Pearson 1993, Akt.: Hacıoğlu ve diğerleri, 2004: 44).

Mitroff'a göre kriz yönetimi; “işletmenin temel ürün ve hizmetlerine, üretim sürecine, işgören ve yöneticilerine, dış çevresine önemsenecek oranda tehlike yaratabilecek krizler konusunda gerçekleştirilecek bir seri halindeki iç bağıntılı değerlendirme veya denetim”dir. Kriz yönetimi ayrıca krizi tahmin etme, önleme, hazırlanma, özelliklerini belirleme, iyileşme ve öğrenme mekanizmalarının planlanması ve uygulanması gibi bir seri etkinliği içeren bir süreçtir (Mitroff 1994, Akt.: Haşit, 2000: 65). Kısacası kriz yönetimi, krizleri anlamak ve onlarla başa çıkmak için yürütülen çalışmaların bütünüdür.

Okul örgütleri için kriz yönetimi, krizi tanımlamak, krizle yüzleşmek ve krizi çözmek, sonrasında da, denge durumuna geçmek ve uygun-uyarlanabilir tepkiler takviye etmek için geliştirilen, sorun odaklı, zamanı sınırlı bir müdahale işlevi görür (Atkinson, 2002: 1).

Alanyazında kriz yönetimi terimi belirsizdir ve geniş anlamda kullanılmıştır. Kriz yönetimi, ya krizlerin oluşmaması için bir yönetim sergilemek ya da bir kriz sonrası, kriz durumuna müdahale etmeyi de içeren krizle uğraşmak anlamına gelebilir. Krizle birlikte kullanılan yönetim terimi, genellikle krizlerle ilgili sorunların çözümü gibi algılandığından krizle uğraşmak anlamında daha çok kullanılmaktadır. En çok

kullanılan anlamda kriz yönetimi, krizler kaçınılmaz hale gelince veya felaket halini alınca onlarla ilgilenmeyi tanımlar (Allinson 1993, Akt.: Çelik, 2007: 29).

Kriz yönetimi kavramının, literatürde, bazı kavramlarla iç içe geçtiği, bazen bu kelimelerin birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmüştür. Bu kavramlar; acil durum yönetimi, afet yönetimi, felaket yönetimi, sivil savunma ve acil durum hizmetleri gibi kavramlardır.

Kriz yönetiminin temel amacı, krizleri önceden görebilen, bunların türlerini ayırt edebilen, bunlara karşı birtakım önlemler alabilen, bunlardan birçok alanda yeni şeyler öğrenebilen ve en çabuk şekilde toparlanan işletmeler yaratmaktır (Pearson ve Mitroff, 1993: 49).

İşletmelerde kriz yönetimi üzerine bir çalışma yapan Haşit, kriz yönetiminin belli başlı özelliklerine ilişkin şunları söylemektedir:

- Kriz yönetimi önemli, gerekli, zor ve karmaşık bir süreçtir. Krizlerin çözümlenmesi uzun zaman alabilmektedir. Krizi çözümlmek esnek, yaratıcı, objektif, atak, cesaretli, grup çalışmasını seven, harekete hazır, yeniliğe açık, beklenmedik durumlarda bilinmeyene, istenmeyecek koşullara da istekli olmayı gerektirmektedir. Krizleri önlemek önemli fedakarlıklar yapmayı da zorunlu hale getirebilmektedir.
- Karar vericilerin algılama yapıları, kriz yönetiminde önemli bir yer tutmaktadır. Krizleri önlemedeki başarı, yöneticilerin krizleri ne şekilde algıladıklarına bağlı olarak değişebilmektedir. Krizler yönetici tarafından tehdit edici olarak algılandıklarında önlenmeleri konusundaki başarı şansı da artabilmektedir.
- Kriz yönetimi sürekli bir işlemdir, başlangıcı ve sonu yoktur. Önceden tahmin edilebilen krizlerle ilgili hazırlanan planların sürekli olarak denenmesi, tekrar tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.
- Kriz yönetimi krizlerin türüne uygun olarak yapılmaktadır. Her krizin kendine özgü işaretleri ve çözümleri bulunmaktadır. Farklı bir krizin önlenmesinde kullanılan strateji karşılaşılabilecek yeni bir krizde başarılı olamayabilecektir.
- Kriz yönetimindeki başarının ödülü büyük olabilmektedir. Başarılı bir kriz yönetimi, yöneticilerin kendilerine olan güvenlerini ve morallerini

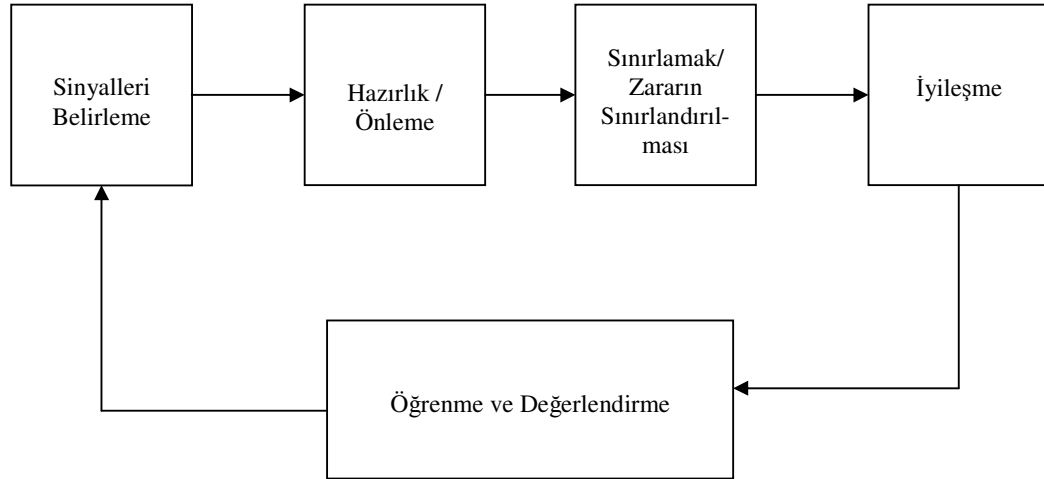
güçlendirebilmektedir. Krizleri başarıyla atlatmış yöneticiler görevlerini kaybetmemenin yanında, kariyerlerinde önemli bir aşama kaydedebilmektedirler (Haşit, 2000: 66).

1.2.4. Kriz Yönetimi Süreci

Alanyazın taramasında kriz yönetim sürecinin beş aşamadan oluştuğu görülmüştür. Bu aşamalar,

1. Krizle ilgili sinyallerin saptanması,
2. Krize hazırlık ve önleme,
3. Krizin yarattığı zararın sınırlandırılması,
4. İyileşme (normal duruma dönüş),
5. Öğrenme ve değerlendirmedir.

Bu aşamalar Şekil 1.2’de görülmektedir.

Şekil 1.2 Kriz yönetim sürecinin beş aşaması (Mitroff, 1988: 19)

1.2.4.1. Krizle İlgili Sinyallerin Saptanması

Kriz yönetimi tüm şiddetiyle ortaya çıkmadan önce, tekrarlayan ve sürekli erken uyarı sinyalleri gönderir. Bu sinyaller gelmekte olan krizin varlığı ile ilgili bilgileri yansıtmalarından dolayı çok önemlidirler. Örnek olarak, çok sayıda duvar yazısı çalışanların memnuniyetsizliğinin bir belirtisi olabilir (Mitroff, 1988: 18).

Kriz, bu sinyallerin alınmaması veya alınan sinyallerin doğru olarak yorumlanmamasından ortaya çıkmaktadır. Bu aşamanın amacı, erken uyarı sistemlerinin kurulmasıdır (Yavaş ve Aydoğdu, 2004:80).

Çalışmalar, örgüt kültürünün bu tür mesajlara tepkisinin çok önemli bir role sahip olduğunu göstermiştir. Tepkisel örgütlerin uyarı sinyallerini göz ardı etmekle kalmayıp, bu mesajları engellemeye çalıştıkları görülmüştür. Öz-güven o kadar gelişmiştir ki kendilerini ‘zarar görmez’ zannederler (Mitroff, 1988: 19).

1.2.4.2. Krize Hazırlık ve Önleme

Bu aşamanın ana amacı, erken uyarı sistemlerinin sağladığı veriler ışığında krizi önlemeye ve krize hazırlı olmaya yönelik politikaların oluşturulmasıdır (Yavaş ve Aydoğdu, 2004:80).

Bir örgüt, başına gelecek felaketleri önlemek istiyorsa, önleme ve hazırlık mekanizmalarını yerinde test etmelidir. Önleme ve hazırlık mekanizmaları, herhangi bir zayıflığı araştırmalıdır. Sonrasında ise kriz yönetimi takımı, zayıflık her neyse kapatılıp-kapatılmadığını kontrol etmelidir. Burada temel ilke, “eğer yıkılmayacak kadar güçlüyse, ayakta kalmak için ne kadar dayanıklı?” sorusuna cevap verilmelidir (Mitroff, 1988: 19).

1.2.4.3. Krizin Yarattığı Zararın Sınırlandırılması

İşletmenin erken uyarı sistemleri aracılığıyla yakaladığı kriz sinyalleri, krizi önleme ve hazırlık mekanizmalarını harekete geçirmektedir. Ancak, bazı durumlarda erken uyarı, önleme ve hazırlık mekanizmaları etkili bir şekilde çalışsa da kriz durumlarından kurtulmak mümkün olmayabilir. Zararın sınırlandırılmasındaki amaç, krizin etkilerinin daha büyük boyutlara ulaşmasını önlemektir (Haşit, 2000: 70).

1.2.4.4. İyileşme (Normal Duruma Dönüş)

Krizin ortaya çıkardığı zararın sınırlandırılması ve krizin atlatılmasından sonra, işletmenin mümkün olan en kısa sürede normal faaliyetlerine dönmesi gerekmektedir.

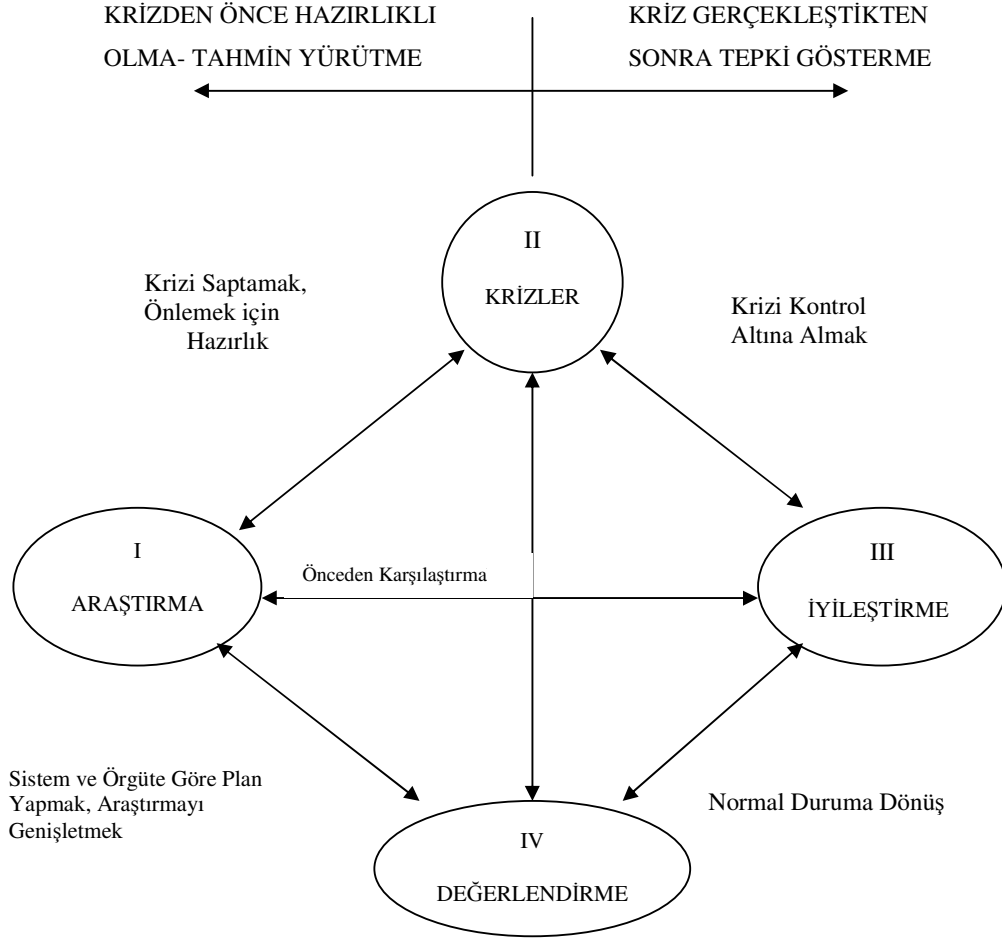
Kriz dönemlerinde örgütsel sistemde önemli bozulmalar görülmektedir. Bu bozulmanın düzeltilmesiyle ilgili kısa ve uzun dönem içerisinde yapılması gereken çalışmalar bu aşamada yapılmaktadır (Haşit, 2000:70).

1.2.4.5. Öğrenme

Kriz yönetim sürecinin son aşaması, öğrenme ve değerlendirmedir. Bu aşamanın amacı, kriz dönemlerinde alınan karar ve önlemlerin değerlendirilerek ileride karşılaşılabilecek krizlerle daha iyi mücadele etmeyi sağlamaktır. Bu aşamada yapılan çalışmalar “hatasız öğrenme” olarak adlandırılmaktadır (Haşit, 2000: 71).

Şekil 1.3.’de kriz yönetim modelinin işleyişi görülmektedir. Haşit (2000) bu aşamalara ilişkin şunları söylemektedir:

- Modelde ilk aşama, araştırma ile başlamakta, daha sonraki aşamalar saat yönünde ilerlemektedir. Araştırma yazılı daire, işletmenin erken uyarı sistemlerini temsil etmektedir.
- Modeldeki ikinci aşama aniden ortaya çıkabilecek krizlere karşı yapılması gereken hazırlık çalışmalarını belirtmektedir. Üçüncü aşama, iyileşme ile ilgili etkinlikleri yönlendirebilecek yapı ve sistemlerin oluşturulmasıyla ilgilidir. Bu aşamada krizin etrafına sıkı bir ağ örülerek krizin örgüt içine veya dışına yayılması önlenmeye çalışılmaktadır.
- Dördüncü aşamada örgüt krizlerden neler öğrendiğini ve gelecekte bu bilgileri nasıl kullanabileceğini, kriz anında kullandığı kriz yönetim stratejilerinin etkinliğini, başka hangi alanlarda daha iyi bir kriz yönetim stratejisine ihtiyaç duyabileceğini değerlendirecektir.
- Modelin işleyişi işletmelerin kriz yönetimine gösterdikleri hassasiyete göre değişebilmektedir. Kriz yönetimine yüksek hassasiyet gösteren örgütler modelin sol tarafında yer alarak krizle ilgili araştırma ve hazırlık etkinliklerini krizden çok önce başlatmaktadırlar. Kriz yönetimine düşük hassasiyet gösteren örgütler, modelin sağ tarafında yer alarak krizle ilgili çalışmalarını kriz gerçekleşikten sonra başlatmaktadırlar. Anılan kriz yönetim modeli Şekil 1.3’te görülmektedir.

Şekil 1.3 Kriz yönetim modeli (Mitroff 1987, Akt.: Haşit, 2000: 72)

Henüz bir krizle karşılaşmamış örgütlerin bile, bu şablon üzerine geliştirilmiş bir kriz yönetim planı oluşturmaları, olası kriz durumlarına karşı hazırlıklı olmaları adına faydalı görülmektedir.

1.2.5. Okullarda Krizin Doğası

Eğitim örgütlerinde eğitim ve öğretim sürecini aksatan, çoğu zaman işlemez hale getiren her durum kriz olarak tanımlanmaktadır. Bu örgütlerde meydana gelebilecek her tür kriz, öncelikle sistemin işleyişini bozacak, ardından da örgüte ve çevresine zarar vermeye başlayacaktır. Eğitim kurumları bireylere eğitim ve öğretim hizmeti sağlayan kurumlardır. Bu hizmetlerin sağlanmasında yaşanacak aksaklık hizmetin sağlandığı kesim üzerinde de olumsuz etkiler yaratacaktır (Ocak, 2006: 69).

Okullardaki krizi, diğer krizlerden ayıran ve önemli kılan, okuldaki krizin, toplumun korumakla yükümlü olduğu ‘çocukları’ içermesidir ve toplum çocukları koruyamadığı takdirde kendini savunmasız hisseder ve güven kaybı yaşanır. Okullar, insanlara gençlik ve masumiyet yıllarını hatırlatır. Bu yüzden toplumun en önemli kurumu olan okullarda yaşanan krizler, büyük önem arz eder (Damiani, 2006: 4).

Okuldaki kriz durumları, en basit bir elektrik kesintisinden ya da fen bilgisi laboratuvarında meydana gelebilecek kazalardan, üzerine bayrak direği düşen bir öğrencinin yaralanması veya ölmesine, okula tehlikeli birilerinin (silahlı ya da silahsız) girmesine ve okulda birilerine zarar vermesine, iki öğretmenin öğretmenler odasında birbirine silah çekmesine kadar çeşitlilik gösterebilir.

Kriz, okul binasındaki veya okulla ilgili bir fonksiyondaki bir bireyin veya grubun güvenliğini veya sağlığını tehdit eden her türlü olayı içerir. Kriz durumları arasında kötü hava koşulları, şiddet olayları, doğal felaketler, yangın, intihar, ölüm, kazalar ve travma yer alsa da, örnekler bunlarla sınırlı değildir (Chelmsford 2002, Akt.: Çelik, 2007: 13). Okulların yangınlardan, sellerden, fırtına veya depremlerden daha az etkilendiğini söylemek mümkün değildir. Bu tehlikeler ortadan kalkmadığına göre, bir okul acil durum planı, yalnızca okul içi şiddet olaylarına değinmemeli, aynı zamanda doğal ve/veya insan yapısı tehlikelere de değinmelidir (Çelik, 2007: 14).

Okullarda yaşanabilecek kriz durumlarının pek çok nedeni olmakla birlikte bu çalışmada yer verilenler şunlardır:

1. Okula tehlikeli birilerinin (silahlı/silahsız) girmesi,
2. Bomba ihbarı alınması,
3. Okulda bir öğrencinin ölümü,
4. Okuldan bir öğrencinin okul dışında ölümü,
5. Okul personelinden birinin ölümü (idareci/öğretmen/hizmetli),
6. Öğrencilerin uyuşturucu madde kullanması,
7. Okulun işleyişini engelleyen doğal afet (kar, tipi, dolu, fırtına, deprem, sel vb),
8. Yangın,
9. Salgın hastalıklar (kuş gribi, çin gribi vb),
10. Çete saldırıları ve çatışmaları,
11. Okul sınırları içerisinde rehin alma durumu,

12. Okul sınırları içerisinde, öğrenciye tecavüz/cinsel taciz,
13. Okul sınırları içerisinde, çalışan personele tecavüz/cinsel taciz,
14. Toplu zehirlenme (Kantin ya da yemekhanede),
15. Okul ve çevresinde ateş etme/silahlı saldırı,
16. İntihar tehdidi,
17. Tehdit eden, küfür eden veli,
18. Okulun işleyişini engelleyecek derecede okulun bina, eklenti ve mallarına zarar verme (vandalizm),
19. Öğrencilerin okula ulaşımı esnasında meydana gelen kazalar;
 - a) otobüs, dolmuş kazaları,
20. b)okul servisi kazası,
21. Okul gezisinde meydana gelen kazalar,
22. Okul sınırları içerisinde öğrenci, öğretmen, idareci ya da hizmetlinin tehdit oluşturacak biçimde silah ya da bıçak bulundurması,
23. Elektrik kesintisi,
24. Sağlıkla ilgili ciddi problemleri (sara nöbeti, panik atak, kalp rahatsızlığı vb) olan öğrenci,
25. Okula kayıtlı bir öğrenciyle- idareci/ öğretmen/ hizmetlinin ilişkiye girmesi,
26. Öğrencinin öğretmeni yaralaması/öldürmesi,
27. Öğrenciler arası ciddi siyasi çatışmanın yaşanması,
28. AIDS’li bir öğrencinin ortaya çıkması,
29. Çocuk kaçırma (ebeveynler veya yabancı biri tarafından),
30. Okul ve çevresinde kimyasal madde sızıntısı yaşanması (doğal gaz sızıntısı vb),
31. Fen bilgisi laboratuvarında meydana gelen kazalar,
32. Öğrencinin, öğrenciye uyguladığı şiddet,
33. Öğretmenin, öğrenciye uyguladığı şiddet.

Araştırmaya alınan kriz durumları bu maddeler kapsamında yer almaktadır. Ancak bu araştırma kapsamında yer almayan başka kriz durumları da olabilir.

Alanyazın incelendiğinde, genel olarak iki tür kriz kaynağından söz edilebilir, bunlar da iş ya da hizmetin doğasından kaynaklanan krizler ve dış etkenlerden kaynaklanan krizlerdir. Bu doğrultuda bu iki tür kriz, okullar açısından değerlendirildiğinde, dış kaynaklardan oluşan krizlerin daha çok yoğunluğu sistemin bütününe etkileyen krizleri içerdiği söylenebilir. Bu tür krizlerin boyutları daha çok

sistemin genelini etkilemekte; doğal afetler, salgın hastalıklar ve felaketler şeklinde değerlendirilebilmektedir.

İş ya da hizmetin doğasından kaynaklanan krizler de okullar açısından düşünüldüğünde, grubu ve tek tek bireyleri içeren olmak üzere ikiye ayrılabilir. Daha çok grubu etkileyen şiddet derecesi yüksek krizler (çok sevilen birinin ölümü, toplu zehirlenme, okul gezisi kazaları, çete saldırıları vb) bazen üst yönetim örgütlerinden doğrudan yardımı da gerektirebilir. Bireyi etkileyen krizlerin etki derecesi daha düşük olup; okullarda yaşanan sorun, çatışma ve teknik arıza gibi kavramlara yakınlık göstermektedir. Bu tür olayların çözülmemesinde krizler oluşmaktadır. Bu doğrultuda bireyi etkileyen kriz türlerinin çözümü, daha çok okulun etkililiğinin sağlanması ve öğrenen örgüt kültürü doğrultusunda iyileştirme ve gelişmenin elde edilmesiyle ilişki kurulmuştur. Bu tür krizlerde okul yöneticilerinin yeterlilikleri çok önemli rol oynamaktadır ve örgütün geliştirilmesiyle de doğrudan ilgili görülmektedir.

Bunun yanı sıra, zamanında ve uygun müdahaleler krizin şiddetini azaltabilir, öğrencilerin korunmasına yardımcı olabilir ve iyileştirme sürecini hızlandırabilir. Daha da önemlisi, bir kriz anında ne yapacağını bilmek kaosu, dedikoduları ve olayın okul sistemi üzerindeki etkisini en aza indirgeyebilir. Okul bölgeleri muhakkak ayrıntılı ve uygun kriz/acil durum hazırlık planları yapmalıdır. Bir krizin veya acil durumun etkileri önceden kestirilemeyeceği için, planlar bütün olası çözümleri içermez. Yine de, ayrıntılı, iyi planlanmış prosedürler kişisel yaralanmaları en aza indirebilir ve mal kayıplarını önler (Brown 2000, Akt. Çelik, 2007:6). İster iç, ister dış kaynaklı olsun, krizlerin çözülmesinde bir 'kriz müdahale planı'nın varlığının, olası kriz etkilerini azaltacağı şüphesizdir.

1.2.6. Okullarda Kriz Yönetimi

Kriz yönetimi, okul güvenliğinin önemli bileşenlerinden birisidir. Her ikisinin de göz önünde bulundurduğu şey, okuldaki öğrencilerin ve işgörenlerin sağlığı, güvenliği ve huzurudur. Okul güvenliğine ilişkin kapsamlı bir yaklaşım, bina tasarımından, okulun iklimini geliştirmeye yönelik geliştirilen disiplin yönetmeliklerine kadar uzanan bir dizi yöntemi kullanarak, krizi önlemenin önemini vurgular. (Atkinson, 2002: 1).

Okul kriz müdahale planlaması, bir süreçtir. Bir acil durum müdahale planı, personel ve öğrenci sayısındaki değişikliklerin yansıtıldığı ve devamlı yenilendiği canlı bir dökümandır. Kriz yönetim planının amacı, okul yöneticilerine, çalışanlara, öğrencilere ve anne babalara kriz durumlarını önlemede, mevcut veya potansiyel bir krizi idare etmede ve/veya bir kriz sonrası destek sağlamada rehberlik etmektir (Chelmsford 2002, Akt.: Çelik, 2007: 13).

Okul kriz yönetimine ilişkin yönetmelikler ve uygulanacak işlemler, öğrencilerin, anne-babaların ve okulun yararına iş görür (Atkinson, 2002: 2). Bu işlemler;

- öğrencilere yardım etmek için, örgütlü ve sistemli bir yöntem sağlar.
- işgörenlerin, bir öğrenciye nasıl ve hangi koşullar altında yardım edeceğini belirlemede yardımcı olur.
- kriz müdahale ekiplerine, bu zorlu ve stresli durumların sorumluluğunu paylaşarak, belirli bir çerçevede, doğru kararlar almayı öğretir.
- anne-baba ve toplumun diğer üyelerine, okulun, herhangi bir kriz durumuna karşı hazırlıklı olduğunu gösterir.
- okulun, yasal yöntemlerle korunmasını sağlar. Her ne kadar okuldaki kriz durumları önlenemese de, 'en iyi uygulamalar' üzerine geliştirilen bir dizi işlem, sorumluluğun tüm okul öğelerince paylaşılmasını sağlar.
- kurumlar arası yapılan anlaşmalarla, okul ve destek grupları arasındaki ilişkinin güçlenmesine ve bu kurumlar arasındaki iletişimin artmasına yardımcı olur.

Amerika'nın Virginia eyaletine bağlı Ulusal Okul Güvenlik Merkezi yöneticisi, Ron Stephens'in "İki tür okul yöneticisi vardır. Biri, okullarında krizle karşılaşmış olanlar, diğeri de karşılaşacak olanlar" ifadesinde de belirttiği gibi, okul yöneticilerinin, okullarında herhangi bir krizle karşılaşmaları kaçınılmazdır. Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik, tüm Türkiye'deki okullarda, 4 aylık sürede, bir günde 19 olay meydana geldiğini açıklamıştır (<http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=1104>). Başka bir ifade ile okullarımızda günde ortalama 19 olay meydana gelmektedir. Her geçen gün bu konuda yayınlanan gazete, radyo ve televizyon haberleri, bu bilgiyi doğrular yöndedir. Ancak okullardaki kriz durumlarına ve bunların yönetimine ilişkin olarak yapılmış sonuç getiren, etkili ve işlevsel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu

konuya ilişkin çalışmalar, birkaç il ve ilçe milli eğitim müdürlüğünün web sayfasında yer alan ‘Krizin Tanımı ve Kriz Hakkında Bilinmesi Gerekenler’ başlıklı, bilgilendirme amaçlı yazıdan ibarettir. Kriz yönetimi konusunda okulların hazırlıklı olmaları için, uygulamaya yönelik bir çalışmaya rastlanmamış; konunun, sayılı kriz durumlarında doldurulmak üzere hazırlanan Okul Vaka Analiz Form’larının ötesine taşınmadığı görülmüştür (Bkz. Ek-3).

Kriz yönetimine ilişkin olarak, Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından, İlköğretim Müfettiş Yardımcıları Eğitim Kursu kapsamında, kriz yönetiminde gerekli önlemleri planlayabilme amaçlı ‘Kriz Yönetimi’ başlıklı bir ders verilmektedir (<http://hedb.meb.gov.tr/faaliyet/liste/2008722p.htm>). Ancak bu ders, kurs kapsamından da anlaşılacağı gibi yalnızca müfettiş yardımcılarına yöneliktir, oysa bu konu tüm okul personelini ilgilendirmektedir. Tüm okul personelini ve öğrencileri kapsayan, hatta velilerin de katılımının sağlanacağı bir çalışmanın olmaması, gün geçtikçe artan kriz olaylarının yaşandığı eğitim kurumları açısından büyük bir eksikliklerdir.

Sadece okullardaki acil durumların yönetiminde kullanılmak için oluşturulmuş yasal düzenlemeler sınırlıdır. Okullara ilişkin düzenlemeleri genel kamu yönetimi ile ilişkili düzenlemeler içerisinde bulmak mümkündür. “Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Emniyet ve Kaza önleme Talimatı”, “Kamu Binalarının Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik”, “Temizlik Rehberi”, “Bulaşıcı ve Salgın Hastalıklar Çıktığında Alınacak Tedbirlere Uyulmaması Halinde Uygulanacak Ceza Yönetmeliği”, “Uyuşturucu ile Mücadele Konulu Genelge”, “Sabotaj ve Sabotajın Önlenmesi ile İlgili Düzenlemeler” bunlardan bazılarıdır (Çelik, 2007: 14).

Türkiye acil durum yönetimi konusunda, sistematığı olmayan bir yaklaşım, uzmanlaşmamış bilgi birikimine ve yönetim uygulamalarında çok başlılığa sahip bir görünüm sergilemektedir. Varolan acil durum yapıları, tepkisel olarak oluşturulmuş, olay anındaki ihtiyaçlara göre şekillendirilmiş ve günün koşullarına göre geliştirilmemiş bir durum sergilemektedir. Aynı yaklaşımı ve yapıyı okullara yönelik uygulamalarda da görmek mümkündür. Yaklaşım tepkisel, alınacak önlemler günü kurtarmaya dönüktür (Çelik, 2007: 15).

Oysa, zamanında ve uygun biçimde yapılan müdahaleler sayesinde, bir kriz hafif olarak atlatılabilir, hatta önlenebilir. Krizin oluşum ve ortaya çıkma aşamalarını kaçırmış olsa bile, en azından krizin süregelen hale gelmesi aşamasında, ne yapılacağını iyi bilen bir okul kadrosu, krizin şiddetini azaltarak, okulu, dedikodulardan ve olayın etkisinin okul misyonuna zarar vermesinden kurtarabilir.

1.2.7. Kriz Yönetiminde Öğretmenin Rolü

Öğretmen, bir çocuğun hayatında büyük anlam taşıyan bir varlıktır. Çünkü çocuk, bir eğitim-öğretim yılı içerisinde evde geçirdiği süreden daha fazla süreyi okulda öğretmeniyle geçirir. Okul çevresi, çocuğa büyükleriyle ve akran gruplarıyla birlikte yaşama olanağı sunar. Böyle bir olanağa ne bir destek grubu (psikolog ya da psikiyatrist gibi) ne de anne-babalar sahiptir. Öğretmen, Çocuk Gelişimi ve Eğitim Psikolojisi gibi akademik alanlarda sahip olduğu bilgi açısından da diğer gruplara göre daha üstündür (Damiani, 2006: 16).

Okul kelimesiyle neredeyse özdeşleşmiş hale gelen öğretmen, kriz öncesinde, anında ve sonrasında olaya karışma ve bu nedenle de müdahale etme olasılığı en yüksek olan okul personelidir.

Öğretmen, öğrencinin fiziksel ve duygusal güvenliğinden sorumludur ve kriz durumlarında sakin kalmayı başararak, akılcı davranmalıdır (Metzgar, 1994: 29).

Öğretmen elbette bir psiko-terapist değildir. Ancak araştırmalar, krize müdahale konusunda eğitim alan öğretmen ve ebeveynlerin, konunun uzmanı olan kişilerden daha geniş bir etki alanına sahip olduğunu göstermiştir (Damiani, 2006: 16).

Öğretmenler, çalışma hayatları boyunca yılda en az bir kez krizle karşı karşıya kalırlar. Böyle bir durumda, krize nasıl tepki vereceklerindeki bilgi eksikliği, onların tükenmişlik, stres ve depresyon riskini arttıracaktır (Pitcher ve Poland 1992, Akt.: Damiani, 2006: 15).

Krizi önleme ve müdahalede öğretmenin rolünü önemli kılan üç etmen şunlardır:

- Herhangi bir kriz öncesinde gözlem şansı,

- Uzman bir kişiden yardım isteyene kadar, öğretmenin öğrenci tarafından daha yakın bulunan biri olma özelliği,
- Kriz anında çocukların ihtiyacı olan desteği günü gününe verebilme şansı (Damiani, 2006: 16).

Bu, kriz yönetim ekibinde yer alan diğer grupların küçümsenmesi anlayışı değildir. Ancak öğretmenler bir kriz anında öğrencilerine çok önemli katkılarda bulunabilir. Bu nedenle onları bu konuda eğitimsiz ve atıl bırakmanın, akıllıca bir davranış olmadığı düşünülmektedir.

Tüm bu kriz yönetim sürecinde, öğretmen tampon bölgede kullanılmak üzere kimi zaman bir düzenleyici, kimi zaman yönetici, kimi zaman iletişimci veya sağlık danışmanı, kısacası özel hizmet sağlayan biri olarak görev alabilir. Tüm bu görevleri başarıyla yerine getirmek ise şüphesiz eğitim ve uygulama gerektirir. Öğretmen, eğitim ve içinde çalıştığı binanın kaynak ihtiyacını okul planlayıcılarına bildirmede eşsiz bir konumda yer alır (Damiani, 2006: 139).

Yukarıdaki paragraflarda yapılan tartışmalarda vurgulandığı gibi, okullarda kriz yönetimi, okul güvenliğini ve dolayısıyla etkililiğini sağlamada önemli bir süreçtir. Bu süreçte özellikle öğretmenin rolü, diğer işgörenlere göre daha önemli yer tutmaktadır. Bu nedenle, kriz yönetiminde bilimsel ve uygun müdahalelerin yapılması, konuya ilişkin işgören eğitiminin sağlanmasıyla mümkün olacaktır. Bu çalışmada, Denizli ortaöğretim okullarında, kriz yönetimi çalışmalarının ne seviyede olduğunu belirlemek, konunun önemine dikkat çekilerek, yapılan çalışmaların ileriye götürülmesini sağlamak amaçlanmıştır.

1.3. PROBLEM CÜMLESİ

Ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin, okullarında ve çevre okullarda yaşanan kriz durumlarının sıklığı, bu olayların öğretmen performansı üzerindeki etkisi, yaşanan krizlerin bilimsel ve uygun olarak yönetimi, bu konuda öğretmen eğitimlerinin yeterliliği ve eğitim ihtiyacına ilişkin algıları nasıldır?

1.4. ALT PROBLEMLER

1. Denizli ortaöğretim okullarında, kriz durumları, öğretmenlerin algılarına göre hangi sıklıkta görülmektedir?

2. Denizli ortaöğretim okullarındaki kriz durumlarının sıklığına ilişkin öğretmen algıları, öğretmenlerin, (a) cinsiyetlerine, (b) kıdemlerine, (c) eğitim durumlarına, (d) görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine, (e) görev yaptıkları okulun türüne ve (f) sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim alıp-almadıklarına göre farklılık göstermekte midir?

3. Okullarda görülen/görülmesi olası olan kriz durumlarının, öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin öğretmenlerin algıları nasıldır?

4. Okullarda görülen/görülmesi olası olan kriz durumlarının öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin öğretmen algıları, öğretmenlerin, (a) cinsiyetlerine, (b) kıdemlerine, (c) eğitim durumlarına, (d) görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine, (e) görev yaptıkları okulun türüne ve (f) sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim alıp-almadıklarına göre farklılık göstermekte midir?

5. Denizli ortaöğretim okullarında yaşanan krizler, öğretmenlerin algılarına göre bilimsel ve uygun bir biçimde yönetilmekte midir?

6. Denizli ortaöğretim okullarında yaşanan krizlerin, bilimsel ve uygun bir biçimde yönetilmesine ilişkin öğretmen algıları, öğretmenlerin, (a) cinsiyetlerine, (b) kıdemlerine, (c) eğitim durumlarına, (d) görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine, (e) görev yaptıkları okulun türüne ve (f) sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim alıp-almadıklarına göre farklılık göstermekte midir?

7. Öğretmenlerin algılarına göre, Denizli ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin kriz yönetimine ilişkin eğitimleri ne derece yeterlidir?

8. Denizli ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin, kriz yönetimine ilişkin eğitimlerini ne derece yeterli gördüklerine ilişkin algıları, onların, (a) cinsiyetlerine, (b) kıdemlerine, (c) eğitim durumlarına, (d) görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine, (e) görev yaptıkları okulun türüne ve (f) sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim alıp-almadıklarına göre farklılık göstermekte midir?

9. Denizli ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin, kriz yönetimine ilişkin eğitim ihtiyaçları hangi düzeydedir?

10. Denizli ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin, kriz yönetimi konusundaki eğitim ihtiyaçlarına ilişkin algıları, onların, (a) cinsiyetlerine, (b) kıdemlerine, (c) eğitim durumlarına, (d) görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine, (e) görev yaptıkları okulun türüne ve (f) sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim alıp-almadıklarına göre farklılık göstermekte midir?

1.5. ARAŞTIRMANIN AMACI

Okullarda çeşitli nedenlerle meydana gelebilecek kriz durumlarının iyi yönetilememesi halinde, okulun temel misyonu olan ‘etkili eğitim-öğretim’ süreci gerçekleşmeyebilir. Bu nedenle, etkili ve verimli bir öğretim sürecinin ve güvenli bir okul çevresinin oluşturulabilmesi, kriz durumlarının etkili bir biçimde yönetilmesi ve okulda çalışan tüm işgörenlerin kriz durumlarına duyarlı olmasıyla mümkün görülmektedir. Dolayısıyla, bu araştırmanın genel amacı; ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin, okullarında ve çevre okullarda yaşanan kriz durumlarının sıklığı, bu olayların öğretmen performansı üzerindeki etkisi, yaşanan krizlerin bilimsel ve uygun olarak yönetimi, bu konuda öğretmen eğitimlerinin yeterliliği ve eğitim ihtiyacına ilişkin algılarını belirlemek ve konuyla ilgili öneriler geliştirmektir.

1.6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Tüm örgütler gibi okulların da varlıklarını sürdürebilmeleri, etkili ve etkin olmalarına bağlıdır. Örgütler, amaçlarını gerçekleştirebildikleri ölçüde etkili

sayılmaktadırlar. Bir örgütün etkili olabilmesi her şeyden önce, fiziksel hasar tehlikesinden uzak, amaca yönelik ve sistemli bir atmosfer yani *güvenli ve düzenli* bir çevre yaratılmasıyla başlar. Güvenli bir okul ortamı yaratmak, okul yönetiminin temel görevidir. Okul güvenliği, okulda tehlike yaratabilecek olayların ve kriz durumlarının bilimsel ve etkili şekilde yönetimiyle sağlanır.

Güvenli bir okul çevresi içinde eğitim vermeyi hedefleyen ortaöğretim okullarının bu beklemedik olaylara, kriz durumlarına, hazırlıklı olmaları beklenir. Okul yönetiminin bu tür olaylar karşısında etkili, görev yapan personelin, özellikle de öğretmenlerin de kriz yönetimi konusunda eğitilmiş olmaları, yaşanan olayların olası kötü etkilerini yok edebilecek hatta avantajlı hale getirebilecek güce sahiptir.

Ulaşılabilen kaynaklar incelendiğinde, okullarda meydana gelebilecek kriz durumları ve bunların bilimsel ve uygun bir şekilde yönetimiyle ilgili yapılan çalışmaların sınırlı olduğu, bunun yanında öğretmenlerin bu konuda eğitim ihtiyaçlarının ne düzeyde olduğu konusunda yapılan herhangi bir araştırmanın bulunmadığı gözlenmiştir. Çalışmanın, alanyazına katkı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Öğretmenlerin kriz yönetimi eğitim ihtiyaçlarına ilişkin algıları belirlenirse, bu konudaki eksiklikler tespit edilip önlemler alınabilir ve bu doğrultuda hizmetiçi eğitim seminerleri düzenlenebilir.

1.7. SAYILTILAR

Bu araştırmadaki sayılıtlar aşağıdaki gibidir:

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, verdikleri yanıtlarda samimi ve içten oldukları varsayılmıştır.
2. Öğretmenlerin algılarına göre belirlenen okulların sosyo-ekonomik düzeyleri doğru olarak alınmıştır.

1.8. SINIRLILIKLAR

1. Bu araştırmada, problemle ilgili tespit edilmiş, ölçme aracında yer verilen kriz durumları üzerinde durulmuştur.

2. Araştırma, 2007-2008 sonbahar döneminde, Denizli il merkezindeki ortaöğretim okullarıyla sınırlıdır.
3. Ölçme aracında ölçeklendirme, üç aralıktan (oldukça-kısmen-hiç) oluşmuştur. Uygulayıcıların gözlemlerini gerektiren bu ölçme aracında, öğretmenlerin, okullarında meydana gelen her olayı her zaman gözleme olasılıklarının olamayacağı düşünülerek, “her zaman” uç noktası kullanılmamıştır. Ölçme aracı, onların okulda buldukları çalışma saatleri boyunca yapmış oldukları gözlem, edinmiş oldukları duyum ve bunlar dolayısıyla geliştirdikleri görüşleri ile sınırlıdır.

1.9. TANIMLAR

Bu araştırmada kullanılan tanımlar aşağıda görülmektedir.

Eğitim durumu: Ölçme aracının uygulandığı deneklerin (öğretmenlerin), mezun oldukları okulları (eğitim yüksekokulu/fakültesi ya da fen-edebiyat, mühendislik fakülteleri) ve eğitim düzeyini (yüksek lisans/doktora) kapsayan öğrenim durumu değişkeni.

Eğitim ihtiyacı: Öğretmenlerin kriz yönetimi konusunda bilmediklerini, ancak sağlıklı bir kriz yönetimi için bilinmesi gerekenleri kapsayan eğitim gereksinimleri.

Kriz: Önceden sezilemeyen ve anlaşılmasında güçlük çekilen, örgütün öncelikli hedeflerini ve hayatta kalmasını ciddi bir şekilde tehdit eden, çözülmesi için acil önlemler gerektiren, örgütün saptama ve önleme sistemlerini yetersiz hale getiren, örgüt çalışanları üzerinde baskı ve stres yaratan durum (Haşit, 2000: 9).

Kriz yönetimi: Krizi tahmin etme, önleme, hazırlanma, özelliklerini belirleme, iyileşme ve öğrenme mekanizmalarının planlanması ve uygulanması gibi bir seri etkinliği içeren bir süreç (Mitroff 1994, Akt.: Haşit, 2000: 65).

Okuldaki kriz durumları: Okulda, bir çocuğun oyun sahasında düşüp yaralanmasından, bir öğretmen hakkında asılsız dedikodulara, okula tehlikeli birilerinin (silahlı/silahsız) girmesine ya da öğrencilerin, okulun işleyişini engelleyecek derecede

okulun bina, eklenti ve mallarına zarar vermesine (vandalizm) kadar çeşitlilik gösteren durumlar.

Okul türü: Ortaöğretim düzeyinde eğitim-öğretim veren okul çeşitleri. Bu araştırmaya alınan üç okul türü şunlardır; genel liseler, meslek liseleri ve Anadolu liseleri.

Performans: Başarım. Öğretmenlerin görevlerini yerine getirmede sergiledikleri başarı.

Sosyo-ekonomik düzey: Okulların içinde bulunduğu çevrenin ve velilerin oluşturduğu, sosyal tabaka. Gelir durumu, maddi olanakları ve öğrenim durumu bakımından birbirine benzeyen kişilerin oluşturduğu sınıf.

İKİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırmanın konusuyla ilgili olarak yurt içinde ve dışında yapılan araştırmaların özetlerine yer verilmiştir.

2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Bu alt bölümde konuyla ilgili yurt içinde yapılan araştırmalar özet halinde verilmiştir.

Özbakır (1992) tarafından yapılan “İşletmelerde Kriz Yönetimi ve Uygulamadan Bir Örnek” isimli araştırmada, krizin ne anlama geldiği, nasıl oluştuğu ve ne şekilde ortadan kaldırılabileceği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonuçları şöyle özetlenebilir:

1. Bir işletmenin çevrede meydana gelen değişikliklere, yapısal özelliklere ve /veya yönetimin yetersizliği gibi nedenlere uyum sağlayamaması sonucu kriz ortaya çıkar. Kriz, işletmeyle çevresi arasındaki uyumsuzluğun bir sonucudur.
2. İşletmelerin krizle karşılaşmalarında dış çevrede meydana gelen değişikliklerin büyük bir rolü vardır.
3. İşletmenin büyüklüğü, içinde bulunduğu hayat safhası, faaliyet gösterdiği sektörün özellikleri, yapısının esnekliği, merkezileşme derecesi ve yönetim kadrosunun başarı derecesi, krizin ortaya çıkışında son derece etkilidir.
4. Yönetim kadrosunun oluşturulmasında yapılan hatalar sonucunda; yöneticilerin mesleki bilgi ve tecrübelerinin yetersiz olması, ileriye görme yeteneğine sahip olmamaları ve yeniliğe açık olmamaları, işletmelerin krizle karşılaşmalarını kolaylaştırır.
5. İşletme hangi nedenle ve ne tür bir krizle karşılaşırsa karşılaşsın, etkin bir kriz yönetimine ihtiyaç duyulur. Kriz yönetimi, krizin en az kayıp ve zararlar

atlatılmasını sağlayacağı gibi, işletmelerin krize karşı hazırlıklı olmalarını da sağlar.

6. Kriz yönetimi, sadece krizin ortaya çıkmasından sonraki süreyi kapsayan bir etkinlik değildir. Kriz yönetimi uyarı sinyallerinin belirlenmesi, koruma ve önleme mekanizmalarının kurulması gibi krizin ortaya çıkmasına kadar gerçekleştirilmesi gereken etkinlikleri de içerir.

Özdemir (2002) “İlköğretim Okullarında Görevli Yöneticilerin Kriz Yönetimi Konusundaki Koordinasyon Yeterliklerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında, yöneticilerin kriz yönetimi ve krize müdahale konularına ilişkin yaklaşımlarını ve konuyla ilgili yeterlik düzeylerini incelemiştir. Veri toplama aracı 2000-2001 eğitim-öğretim yılında Düzce il merkezi ve Kaynaşlı ilçe merkezinde görev yapan toplam 331 öğretmen ve 57 yöneticiye uygulanmış ve araştırma sonucunda, gerek yönetici gerekse öğretmen algısına göre, yöneticilerin kriz yönetimi konusunda koordinasyon yeterlik düzeylerinin oldukça yüksek olduğu saptanmıştır. Yönetici algısında hiçbir değişkenin anlamlı bir fark yaratmadığı, ancak öğretmen algısında ‘eğitim durumu’ değişkeninin, ‘öğretmen okulu’ mezunu olan öğretmenlerin algısının, diğer okul mezunu olan öğretmenlerin algısından farklı olduğu saptanmıştır.

Asunakutlu vd (2003) tarafından yapılan “Kriz Yönetimi Üzerine bir Araştırma” isimli çalışmanın amacı, konaklama işletmelerinde gerçekleştirilen bir araştırma sonuçlarından yararlanarak kriz tahmini ve yönetimi konusunda değerlendirmeler yapmaktır. Araştırma verilerinin toplanmasında, görüşme ve anket tekniği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şöyle özetlenebilir:

1. Yöneticilerin krizi önceden tahmin edebilmesi, işletmelerin ve yöneticilerin özelliklerine göre farklılık göstermektedir.
2. Krizi tahmin etmede en etkili faktör, yöneticinin eğitim seviyesidir.
3. Yöneticinin, bulunduğu iş yerinde uzun süredir görev yapıyor olmasının, krizi tahmin etmede olumlu bir etkisi vardır.
4. Yaş ve tecrübesi en yüksek ve en düşük olan yöneticiler, krizi tahmin etmede daha başarısız olmuşlardır.

Aksoy ve Aksoy (2003) “Okullarda Krize Müdahale Planlaması” isimli çalışmalarında, okul örgütünün işleyişini ve içindeki bireyleri baş edilmesi zor

düzydeki tehlikelerle ya da gerginlikle karşılaştıran durumlara hazır olma ve müdahale etmede yardımcı olacak krize müdahale planlamasının gereği ve önemine dikkat çekmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucu şöyle özetlenebilir:

Hemen her gün yazılı ve görsel basında, okullarda yaşanan, aileleri ve toplumu tedirgin eden üzücü olaylar yer almaktadır. Tüm ilgili taraflarca okulların beklenen ve beklenmeyen risk kaynaklarıyla yaratılan kriz durumlarına müdahalede bulunabilmesi ve okul topluluğu ve çevre üyelerinin krizden en az zararlı çıkabilmesi beklenmektedir. Bu beklentiyi karşılayabilmek, okulların diğer öğretim etkinliklerinde olması gerektiği gibi kriz durumlarına karşı planlı ve eğitilmiş, yetişmiş bir ekip olarak müdahale edebilme yeterliliğine bağlıdır.

Çelik (2004) tarafından yapılan “Eğitimde Acil Durum Yönetimi Model Önerisi ve Uygulanabilirliği Araştırması” isimli araştırmada, Türkiye için eğitimde acil durum yönetimi model önerisi geliştirilmesi ve geliştirilen modelin uygulanabilirliğinin, ilgililerin görüşlerine göre sınanması amaçlanmıştır. Modelin uygunluğuna ilişkin görüşleri belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından 72 maddelik bir ölçek geliştirilmiştir. Araştırmanın evrenini Burdur ve Yalova ilindeki öğretmenler, okul, il-ilçe eğitim yöneticileri, il sivil savunma görevlileri, MEB merkez örgütü yöneticileri, üniversitelerde eğitim yönetimi ve afet yönetimi alanındaki akademisyenler oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçları şu şekilde özetlenebilir:

1. Önerilen acil durum yönetimi, merkez örgütü ve taşra örgütü “çok” düzeyinde, okul acil durum yönetimi yapısı “tamamen” düzeyinde uygulanabilir bulunmuştur.
2. Acil durum yönetimi (ADY), merkez örgütüne ilişkin olarak geliştirilen, “Ulusal acil durum yönetimi planı hazırlamak, ADY Müsteşarlığı’nın temel görevlerinden biri olmalıdır” en çok kabul gören öneri olmuştur. Bunu, “Müsteşarlık, ilgili Bakanlıklar, kamu ve özel kurum ile sivil toplum kuruluşları arasındaki eşgüdümü sağlamalıdır” önerisi ve “ADY Müsteşarlığı tam-zamanlı görev yapan bir eşgüdüm, danışma ve eğitim kurumu olarak örgütlenmelidir” önerileri izlemiştir.
3. Acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin olarak geliştirilen “Kaymakamlar, il acil durum yönetimiyle işbirliği yapmaktan sorumlu olmalıdır” “Kaymakamlar, ilçedeki acil durumların yönetiminde ilçe kaynaklarının kullanımından sorumlu olmalıdır”, “İlçe acil durum yetkilisi, il

acil durum yönetiminin ilçedeki temsilcisi olmalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

4. Acil durum yönetimi merkez örgütüne ilişkin olarak geliştirilen, “Öğrenci-Veli Buluşturma Ekibi, okulda belirlenen yerlerde öğrencilerin velileriyle buluşmalarını ve öğrencinin velisine teslim edilmesini sağlamalıdır”, “İlkyardım Ekibi, geniş çaplı bir felaket sonrasında, tıbbi olanaklar kullanılmadığında ya da ulaşılamadığında, sınırlı oranda ilk yardım hizmetleri sunmalıdır”, “Tahliye Ekibi, personel, öğrenciler ve ziyaretçiler için toplanma alanları belirlemeli, çalışanların ve öğrencilerin tahliye edilmesini sağlamalıdır” önerileri en fazla kabul gören önerilerdir.

Ocak (2006), “Ortaöğretim Okullarında Kriz Yönetimi” isimli çalışmasında Edirne İli kamu ortaöğretim okullarında görevli okul müdürlerinin, müdür yardımcılarının ve öğretmenlerin kriz yönetimi konusuna ilişkin görüşlerini ve konuyla ilgili okullarında yapılan çalışmaları inceleyerek, ortaöğretim okullarının krize hazırlık düzeylerini saptamayı amaçlamıştır. Araştırmada görüşme tekniği kullanılmış, veri analizi teknikleri olarak da içerik analizi ve betimsel analiz tercih edilmiştir. Araştırmanın sonuçları aşağıda verilmiştir:

1. Çoğu ortaöğretim okulunda “Kriz Yönetim Planı” ve “Kriz Yönetim Ekibi” yoktur.
2. Kriz Yönetim Ekibi bulunan ortaöğretim okullarında, ekip üyelerinin seçiminde, deneyim, gönüllülük ve kişilik özellikleri gibi belirleyici faktörler vardır.
3. Ortaöğretim okullarındaki müdürlerin büyük çoğunluğu il milli eğitim müdürlüklerinin kriz durumlarına ilişkin okullara destek olmayacağını düşünmektedir. Bazı okul müdürleri ise, okullardaki maddi olanakların iyileştirilmesiyle kriz durumlarına karşı gereken önlemlerin alınabileceğini öne sürmüştür.
4. Ortaöğretim okullarındaki müdürlerin, okullardaki kriz yönetim ekiplerinin rolüne ilişkin öne sürdükleri görüşlerinin tamamı, ekiplerin krizi önleyici ve kriz anında etkili müdahale sağlayıp, okul içindeki işleyişi kolaylaştıracağı yönündedir.

Fidan ve Gülsünler tarafından yapılan “Kurum Kimliğinde Kriz Yönetiminin Yeri Ve Önemi” adlı çalışmada, güçlü bir kurum kimliğine sahip olan işletmelerin

gelişen krizlerle mücadele etmekte daha başarılı bir yol izleyecekleri savunulmuştur. Araştırma bulgularına göre, planlı bir kurum kimliği ile krizle başa çıkmak daha kolay ve sağlıklıdır. Kurum kimliği gerekli bilgiye sahip bir kriz yönetim ekibi ve kriz planı içermelidir. Bu araştırmada, kurum kimliğinde kriz yönetiminin önemi ifade edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçları aşağıdaki şekildedir:

1. Kurumların, hem çalışanlarına, hem müşterilerine hem de kamuoyunu oluşturan kitlelere karşı toplumsal sorumlulukları vardır. Bu nedenle firmalar kendi ve markalarının kimliğini iyi planlamalı ve ona göre hareket etmelidir. Çünkü iyi bir kimlik, hedeflenen kitlelere o kuruluşu iyi bir şekilde tanıtmaya olanağı sağlamaktadır.
2. Kriz anında etkin bir iletişim kurmak ve krizi en az hasarla atlattırarak, hatta krizi bir fırsat olarak görüp değerlendirmek, bir kriz yönetimi planına sahip olmayı gerektirir. Aksi halde yıllar boyunca yapılan başarılı çalışmalar ve hizmetlerden elde edilen itibar, olumlu imaj ve hatta kuruluşun varlığı bir krizle bir anda ortadan kaybolabilir.
3. Kriz zamanında kurumlar, büyük bir imaj yıkıntısı yaşamak istemiyorsa, stratejik olarak kurum kimliklerini kriz planına yansıtmaları gerekmektedir, çünkü kurumlar her an bir krizle karşılaşabileceklerini unutmamalıdır.

2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Bu alt bölümde konuyla ilgili yurt dışında yapılan araştırmalar özet halinde verilmiştir.

Hartzog (1981) tarafından yapılan “Seçilmiş Yüksek Öğretim Kurumlarında Acil Durum Yönetimi Planlamasının Betimsel Bir Çalışması” başlıklı doktora tezinde, 5000 ve üzeri kayıtlı öğrencisi bulunan devlet okullarında planlamanın dört ögesi; a) amaçlar, b) stratejiler, izlenecek yol ve planlar, c) örgüt ve d) gözden geçirme ve değerlendirme çerçevesinde acil durum yönetimi planlaması üzerine betimsel bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada, son on yılda kolej ve üniversitelerde acil durum yönetimi çalışmalarının arttığı ve çalışmaya katılan örneklem grubunun üçte biri tarafından acil durum yönetimi konusunun temel önem teşkil ettiği ve birçok kurumun farklı yaklaşımlar kullansalar da bu planlamada aktif bir şekilde rol aldıkları belirlenmiştir (<http://proquest.umi.com> 10.03.2008).

Wilkins'in (1997) ortaöğretim okullarında kriz yönetim planlarının faydası ve gerekliliğini ortaya koymak ve bir model plan geliştirme amacıyla yaptığı, "Ortaöğretim Okulları İçin Bir Model Geliştirmeye Yönelik Kriz Yönetimi Programlarının İncelenmesi" adlı çalışmasında, Georgia' daki 50 okul bölgesi incelenmiş ve incelenen okulların % 20'sinin bir kriz yönetim planı olmadığı, geri kalan % 80'inin de kriz yönetim planlarından birkaçına sahip oldukları görülmüştür. Araştırmanın sonuçları şu şekilde özetlenebilir:

- 1) Yapılan çalışmada okullarda varolan iki çeşit planla karşılaşılmıştır: (a) kriz yönetim planları ve (b) acil durum planları ya da doğal afet planları. Araştırma, okulların ihtiyaçlarına göre kendi planlarını geliştirmelerine yardımcı olabilecek model bir plan ihtiyacı olduğunu da ortaya koymuştur.
- 2) İncelenen kriz yönetim planlarında model olan planın, farklı kriz durumlarına uyarlanmadığı ve sadece üç okulun planlarında, personel geliştirme günlerine zaman ayırdığı ortaya çıkmıştır.
- 3) Müdürler bu planlarda kriz durumlarında sorumlu kişi olarak geçmekte, kriz müdahale ekibinde okul-içi işgörenler (öğretmenler, kütüphaneci, hemşire, rehber öğretmen vd) yer almakta; toplum destek ekibinde avukatlar, bakanlar ve diğer destek hizmetleri yer almakta, oysa finansal kaynaklar açıklanmamaktadır.
- 4) Kriz yönetimiyle ilişkilendirilen durumlar arasında bulunmasına rağmen, keder ve üzüntü verici durumlar için herhangi bir acil durum planı bulunmamaktadır.
- 5) Acil durumlar için müdahale yeri olarak genellikle kütüphane, spor salonu, sınıf ya da rehberlik odasının kullanıldığı tesbit edilmiştir (<http://proquest.umi.com> 30.04.2007).

Christensen (2001) tarafından yapılan "Nebraska İlköğretim Okullarında Görev Yapan Okul Müdürlerinin Algısına Göre İlköğretim Okullarındaki Kriz Yönetim Planı Özellikleri" adlı çalışmada, kriz yönetim planının önemini araştırmak amaçlanmıştır. Araştırma için bilgi, bölge okullarının büyüklüğü göz önüne alınarak oluşturulan örneklem sayısına (300 okul müdürü) gönderilen ölçme aracından geri dönen 188'inin (toplam sayının % 63'ü) değerlendirilmesiyle elde edilmiştir. Bulgular şöyle sıralanabilir:

- 1) Katılımcıların % 91'i herhangi bir kriz durumunda izleyecekleri mantıklı ve profesyonel bir eylem planları olduğunu belirtirken, bu oran küçük bölge okullarında % 79'a düşmektedir.
- 2) Katılımcıların büyük çoğunluğu okullarının; a) akademik başarıya odaklanma, b) ailelerin katılımı, c) toplumla ilişkiler, d) herkese eşit davranma, e) duygu ve düşünceleri açıkça ifade edebilme gibi sorumlu ve güvenli okul olma özelliklerini taşıdığını belirtmişlerdir.
- 3) Yine katılımcıların büyük çoğunluğu, okul personelinin sosyal geri çekilme, kendini soyutlama, şiddet kurbanı, düşük sosyal ilgi ve akademik performans, şiddet, öfke, madde bağımlılığı ve disiplin problemleri gibi erken uyarı sinyallerini teşhis etmede yeterli olduğunu ifade etmişlerdir.

Nebraska'da görev yapan ilköğretim okulu müdürleri, kriz yönetim planının önemini kabul etmiş ve bu konuyla ilgili tüm personelin eğitimine önem vermişlerdir.

Wheeler (2002) tarafından yazılmış olan "Virginia'da Çalışan Okul Müdürlerinin Algısına Göre Kriz Yönetim Eğitimi İhtiyaçları" konulu doktora tezinde;

- 1) Okul müdürlerinin kriz yönetimi alanında kendi mesleki gelişim ihtiyaçlarına yönelik algılarını,
- 2) Müdürlerin yaş, kıdem, okul kademesi, okul türü, okulun büyüklüğü ve yerleşim yeri arasındaki farklılıklara bağlı olarak, onların kriz yönetim eğitimine ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını,

belirlemek amaçlanmıştır. Ölçme aracı olarak 22 maddelik okullarda krize yol açan durumlar hakkında müdürlerin kriz yönetim eğitimi almak istedikleri maddeleri işaretlemeleri istenen bir durum tespit analizi kullanılmıştır. Sonuçlar şu şekilde özetlenebilir;

- 1) Okul müdürleri, en çok okulda yaşanan şiddet olaylarına ilişkin bir kriz yönetim eğitimi almayı uygun görmüşlerdir.
- 2) Müdürlerin yaş, kıdem, okul kademesi, okul türü, okulun büyüklüğü ve yerleşim yeri arasındaki farklılıklara bağlı olarak, onların kriz yönetim eğitimine ilişkin algıları arasında anlamlı fark yoktur.

Gainey (2003) tarafından yapılan "Kriz Hazırlıklı Okul Bölgeleri Yaratma" konulu doktora tezinde, Güney Carolina'daki okulların kriz yönetimi hazırlıklarına ve bu okulların ne derece 'krize hazırlıklı' örgütler olduklarına odaklanılmıştır.

Araştırmanın amacı, kriz yönetiminin bu okullarda nasıl uygulandığını ortaya çıkarmak olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ‘krize hazırlıklı’ olma, resmi kriz yönetimi planlarını uygulayıp geliştirme, iç ve dış destekçiler arasında iki yönlü iletişimi sağlamayı hedefleyen planlar ve okul kültürü içerisinde etkili bir liderlik oluşturma stratejileri aracılığıyla krize müdahale etmeye hazırlıklı olma olarak nitelendirilmiştir.

Çalışmada iki araştırma yöntemi, (1) halkla ilişkiler müdürleri ve yöneticiler için ‘yazılı posta anketi’ ve (2) mesleki eğitim yayınlarının, kriz yönetimi konularına ne kadar değindiğini belirlemek amacıyla yapılan, eğitim liderleri için tasarlanmış mesleki yayınların ‘nicel içerik analizi’ kullanılmıştır. Bulgular şu yönde gelişmiştir;

- 1) Güney Carolina’daki okullar, genel olarak kabul edilen kriz yönetimi stratejilerini yerine getirmede önemli bir yol kat etmişlerdir.
- 2) Çocukları güvenli bir çevrede eğitmek için, okulların yeterlilik düzeylerini korumaktan önce, eğitim liderleri için, kriz yönetimi eğitimi tasarlamak daha önemlidir. Eğitim liderlerinin aynı zamanda destek kurumlar ile karşılıklı faydalı ilişkiler ve iki yönlü iletişim kurmanın zorunluluğunu anlamaları gerektiği belirtilmiştir.

Wachter’ın (2006) “Okullarda Kriz: Kriz, Kriz Müdahale Eğitimi ve Okul Rehber Öğretmeninin Tükenmişliği” başlıklı doktora tezi, krizle ilgili konuların okul rehber öğretmeninin tükenmişliği üzerine etkisi ve dolayısıyla konuyla ilgili olarak aldıkları eğitimi ne derece yeterli olarak algıladıkları, krize müdahaleyi ne derece yeterli buldukları, karşılaştıkları krizlerin sıklığı ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup-olmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Araştırmacı araç olarak, Kriz Müdahale Tanımlama Anketi ve Tükenmişlik Ölçeğini kullanmış, katılımcı olarak anasınıfından başlamak üzere 12. sınıfa kadar çeşitli okul kademlerinde görev yapmakta olan, en az yüksek lisans mezunu 132 okul rehber öğretmeni ile çalışmıştır. Sonuçlar şöyle özetlenebilir;

- 1) Okul rehber öğretmenleri yıl içinde bir çok kriz durumlarıyla karşı karşıya kalmaktadırlar, ancak krize müdahale konusunda hazırlıklı olmada, özellikle de yüksek lisans mezunları, yetersiz kalmaktadırlar.
- 2) Katılımcılar kriz yönetim eğitimini faydalı bulmuşlardır.
- 3) Krize maruz kalma ve kriz olaylarının sıklığı, okul rehber öğretmenlerinin tükenmişlik düzeylerinde arttırıcı bir rol oynamaktadır.

Ridgely (2006) tarafından yapılan “Okul Çalışanları İçin Etraflı Kriz Eğitimi: Krize Hazırlık ve Müdahale Müfredatının Geliştirilmesi, Uygulanması ve Değerlendirmesi” başlıklı doktora tezinde, 15 saatlik bir kursa katılan 12 okul çalışanı ile bu çalışmada geliştirmiş olduğu müfredatı uygulamaya çalışmıştır. Müfredatın değerlendirilmesi, kursa katılanların öğrenme düzeyi ve davranışlarındaki değişikliklere göre yapılmıştır. Benzetme (simulasyon) yönteminin kullanıldığı kursta, katılımcıların krize hazırlık ve müdahale konusunda, kurs boyunca gelişme kaydettikleri gözlenmiştir. Verilen strateji ve içeriğin etkili ve öğrenmeyi hızlandırıcı olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Green (2006) tarafından yapılan bir araştırmada da Illinois ortaöğretim kurumlarının krize hazırlık seviyelerini ölçmek amaçlanmıştır. “Illinois Eyaletindeki Okul Kriz Planları” başlıklı çalışmada, 652 ortaöğretim okulundan 126’sına ulaşılmış ve ölçme aracı ile, Illinois ortaöğretim okullarının kendilerine ait ve/veya bölgesel bir plana sahip olup-olmadığı; zaman ve bütçenin planı nasıl etkilediği; planın anahtar bileşenleri içerip-içermediği; uygulanıp-uygulanmadığı; hangi bileşen grupların bilicli olduğu ve eğitime sahip oldukları ve son olarak planın her yıl gözden geçirilip-geçirilmediği, eğer değiştirildiyse de neden değiştirilmek zorunda kaldığı saptanmaya çalışılmıştır. Sonuçlar şu şekilde özetlenebilir;

1. Illinois’deki ortaöğretim okullarının biri hariç diğer hepsinin birer bölge ve okulun kendisine ait okul kriz planı vardır.
2. Okul kriz planlarının hazırlanmasında zaman faktörü, bütçeye göre daha etkili bir faktördür.
3. Okulların hemen hemen yarısı, terör bileşenini, okul kriz planlarına dahil etmişlerdir.
4. Okul kriz planlarındaki grupların da, planın sadece fotokopisine sahip olmadıkları, konuyla ilgili bilinçliliğe ve planın uygulanmasına ilişkin eğitime de sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Okulların dörtte üçünün de her yıl planlarını gözden geçirip yeniledikleri saptanmıştır.
5. Okulların üçte biri planlarını değiştirmiş ancak bunun nedeni bu araştırmada sözü geçen güvenlik nedenleri değildir.

İlgili araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde, işletmelerde ortaya çıkan kriz durumlarına yönelik, tedbir alma amaçlı yapılan çalışmaların daha fazla olduğu, eğitim kurumlarını kapsayan çok fazla çalışmaya rastlanmadığı, okullarda meydana gelebilecek kriz durumları ve bunların bilimsel ve uygun bir Şekilde yönetimiyle ilgili yapılan çalışmaların sınırlı olduğu, bunun yanında öğretmenlerin bu konuda eğitim ihtiyaçlarının ne düzeyde olduğu konusunda Türkiye’de yapılan herhangi bir araştırmanın bulunmadığı görülmektedir.

Bu araştırmada, eğitim kurumlarına yönelik kriz yönetimi üzerine yapılan diğer araştırmalara ek olarak; ortaöğretim okullarında yaşanan krizlerin sıklığı, bu olayların ğretmen performansı üzerine etkileri, yönetimin bilimsel ve uygun oluşu, bu konuda ğretmen eğitimlerinin yeterliliği ve buna paralel olarak, öğretmenlerin eğitim ihtiyaı belirlenerek, öneriler geliştirmek ve alanyazına katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, evreni, örnekleme, veri toplama aracı ve verilerin çözümlenmesi yer almaktadır.

3.1. YÖNTEM

Araştırmada “tarama modeli” kullanılmıştır. Tarama modeli, var olan bir durumu var olduğu şekliyle tanımlamayı amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2005: 77). Bu modelin sınırlılıkları bilinmekle birlikte araştırmacı bunları en alt düzeyde tutmaya çalışmış ve bilimsellikten taviz verilmemiştir. Araştırmada Denizli il merkezinde 2007- 2008 öğretim yılı içerisinde ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, okullarda yaşanan kriz durumlarının etkili şekilde yönetimine ilişkin algıları saptanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda bir ölçme aracı hazırlanmıştır.

3.2. EVREN

Araştırmada evren Denizli il merkezinde 2007-2008 öğretim yılı içerisinde ortaöğretim okullarında görev yapan tüm öğretmenlerdir. Bu öğretmenlerin toplam sayısı 1.556’dır.

3.3. ÖRNEKLEM

Araştırmanın örneklemini Denizli il merkezinde 2007-2008 öğretim yılı içerisinde ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenler arasından rastgele seçilen

308 öğretmen oluşturmaktadır. Örneklem sayısını oluşturmak için aşağıdaki formül kullanılarak 308 sayısına ulaşılmış, bu rakam yuvarlanarak 310'a tamamlanmıştır.

$$n = \frac{t^2 \cdot (PQ)}{d^2} \cdot \frac{1}{1 + \frac{1}{N} \cdot \frac{t^2 \cdot (PQ)}{d^2}}, \quad n = \frac{1.96^2 \cdot (0.25)}{0.05^2} \cdot \frac{1}{1 + \frac{1}{1556} \cdot \frac{1.96^2 \cdot (0.25)}{0.05^2}}, \quad n=308,2535$$

N= Evren büyüklüğü

n= Örneklem büyüklüğü

d= Tutum düzeyi (.05)

t= Güven düzeyinin tablo değeri (t: 1.96)

PQ= (.50) . (.50) = .25 maksimum örneklem büyüklüğü için örneklem yüzdesi (Balcı, 1995b: 111).

3.4. VERİ TOPLAMA ARACI

Bu bölümde veri toplama aracının hazırlanması, ölçeğin geçerliliği ve uygulanmasıyla ilgili bilgiler verilmiştir.

3.4.1. Veri Toplama Aracının Hazırlanması

Araştırmada öncelikle konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması ışığında belirlenen örneklem üzerinde uygulanmak üzere veri toplama aracı geliştirilmiştir. Alandaki uzman kişilerin görüş ve önerilerinden de yararlanılmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda, 33 maddelik ölçme aracı oluşturulmuştur.

Ölçme aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, öğretmenlere ilişkin kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise anketin kendisi yer almaktadır. Ölçekte, 'okulda tehlike yaratan durumlar' başlığı altında yer alan 33 maddenin, okullarda hangi sıklıkla görüldüğü, öğretmen performansını ne derecede etkilediği, bu olayların ne derece bilimsel ve uygun olarak yönetildiği, öğretmen eğitimlerinin bu konularda ne derece yeterli olduğu ve öğretmenlerin bu konulardaki eğitim ihtiyacının ne seviyede olduğu

öğretmen algısına göre değerlendirmeye sunulmuştur. Öğretmenlerden 33 maddenin karşısında bulunan beş sütuna “Oldukça”, “Bazen / Kısmen”, “Hiç” seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Aralıklar $\frac{n-1}{n}$ formülü kullanılarak bulunmuştur.

Hesaplama sonucu 1 ile 3 arasındaki aralık genişliği 0.66 birim olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 33, en yüksek puan ise 99'dur.

Tablo 3.1. Bir boyut için derecelendirme

Algı derecesi	
Oldukça	(2.34-3.00)
Bazen / Kısmen	(1.67-2.33)
Hiç	(1.00-1.66)

Ölçme aracı yoluyla toplanan verilerin istatistiksel analizleri için SPSS paket programı kullanılarak hesaplanmıştır.

3.4.2. Ölçeğin Geçerliliği

Ölçeğin geçerliliğinin sağlanması için uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen öneri ve eleştiriler doğrultusunda değişiklikler yapılmıştır. Uzman görüşü için, Prof. Dr. Abdurrahman Tanrıoğen, Prof. Dr. Ali Balcı, Prof. Dr. Selahiddin Öğülmüş, Dr. Hasan Hüseyin Aksoy, Doç. Dr. Selahattin Gelbal, Yrd. Doç. Dr. Asım Çivitci, Yrd. Doç. Dr. Kazım Çelik ve Yrd. Doç. Dr. Murat Balkıs'ın görüşlerine başvurulmuş, edebiyat öğretmeni Emin Fakıoğlu'nun görüşleri de alınmıştır.

3.4.3. Ölçeğin Uygulanması

Ölçeğin ortaöğretim okullarında uygulanabilmesi için Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurularak gerekli onay alınmış ve uygulamaya başlanmıştır (Ek - 1).

Ölçek, araştırmacı tarafından Denizli il merkezinde bulunan ve rastgele seçilen dokuz ortaöğretim okuluna gidilerek uygulanmıştır. Ölçek, gerek uygulanma esnasında okulda beklenerek, gerekse okullara yapılan ikinci ve üçüncü ziyaretler sonrasında geri alınarak toplanmıştır.

Araştırmanın verileri 2007-2008 eğitim-öğretim yılı güz dönemi sonunda toplanmıştır. Ölçek formu, toplam 351 öğretmene dağıtılmış ve 328 tanesi geri alınmıştır. Geri alınan ölçeklerden eksik doldurulanlar elendikten sonra 310 ölçek araştırma kapsamına alınmıştır.

3.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Verilerin çözümlenmesinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın alt problemlerine yanıt bulmak amacıyla standart sapma, ortalama, t testi, tek yönlü varyans analizi gibi istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır. Yapılan istatistiksel çözümlenmelerde anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, Denizli ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin okullarda karşılaşılan kriz durumlarının sıklığına, bu durumların öğretmen performansı üzerindeki etkisine ilişkin algılarının, bu olayların yaşanması durumunda yönetimin ne derece bilimsel ve uygun olduğu hakkındaki görüşlerinin, öğretmenlerin bu konudaki eğitimlerinin ne derece yeterli olduğu ve ne düzeyde eğitime ihtiyacı olduğuna ilişkin algılarının; (a) cinsiyetlerine, (b) kıdemlerine, (c) eğitim durumlarına, (d) görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine, (e) görev yaptıkları okulun türüne ve (f) sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim almış olma değişkenlerine göre farklılık gösterip-göstermediği belirlenmeye çalışılmıştır. Uygulanan ölçeğin istatistiksel analizi ve her alt probleme ilişkin elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar bu bölümde yer almaktadır.

4.1. ARAŞTIRMANIN BİRİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın birinci alt problemi, “Denizli ortaöğretim okullarında, kriz durumları, öğretmenlerin algılarına göre hangi sıklıkta görülmektedir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme cevap aramak amacıyla, öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve Tablo 4.1’de bulunan değerler elde edilmiştir.

Bir okulda görev yapan öğretmenlerin, ölçme aracının ikinci bölümünde yer alan 33 maddelik, okullarda meydana gelebilecek “tehlike yaratan durumlar”a ilişkin verdiği yanıtların önce her öğretmen için aritmetik ortalamaları belirlenmiştir. Ardından, her öğretmenin vermiş olduğu cevabın aritmetik ortalamaları toplanarak bunların bir aritmetik ortalaması alınmıştır. $\frac{K-1}{K}$ formülü ile yapılan hesaplama sonucu; 1 ile 3

arasındaki aralık genişliği 0.66 birim olarak belirlenmiştir (Şimşek, 2005: 121). Bulunan aritmetik ortalama 2.34 - 3.00 arasında yer almışsa, öğretmenlerin okullarda krizlerin sıklık derecesine ilişkin algıları “yüksek”, 1.67 - 2.33 arasında yer almışsa “orta”, 1.00 - 1.66 arasında yer almışsa “düşük” düzeyde olarak değerlendirilmiş ve bu bağlamda yorumlanmıştır.

Tablo 4.1. Öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin sıklık derecesine ilişkin algılarının ortalamaları

Sıra	OLAYLARIN SIKLIĞI	Oldukça Sık		Bazen		Hiç		Ort.
		F	%	F	%	F	%	
1	32. Öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet	75	24,2	189	61,0	46	14,8	2,09
2	24. Sağlıkla ilgili ciddi problemleri (sara nöbeti, panik atak, kalp rahatsızlığı vb) olan öğrenci	17	5,5	244	78,7	49	15,8	1,89
3	23. Elektrik kesintisi	17	5,5	228	73,5	65	21,0	1,84
4	17. Tehdit eden, küfür eden veli	20	6,5	192	61,9	98	31,6	1,74
5	18. Okulun işleyişini engelleyecek derecede okulun bina, eklenti ve mallarına zarar verme (vandalizm)	50	16,1	130	41,9	130	41,9	1,74
6	10. Çete saldırıları ve çatışmaları	21	6,8	164	52,9	125	40,3	1,66
7	27. Öğrenciler arası ciddi siyasi çatışmanın yaşanması	17	5,5	156	50,3	137	44,2	1,61
8	33. Öğretmenin-öğrenciye uyguladığı şiddet	5	1,6	175	56,5	130	41,9	1,59
9	6. Öğrencilerin uyuşturucu madde kullanması	17	5,5	145	46,8	148	47,7	1,57
10	4. Okuldan bir öğrencinin okul dışında ölümü	3	1,0	168	54,2	139	44,8	1,56
11	19. Öğrencilerin okula ulaşımı esnasında meydana gelen otobüs (belediye ve halk otobüsü), dolmuş kazaları	3	1,0	167	53,9	140	45,2	1,55
12	5. Okul personelinden birinin ölümü (idareci/öğretmen/hizmetli)	3	1,0	162	52,3	145	46,8	1,54
13	26. Öğrencinin öğretmeni yaralaması/öldürmesi	2	0,6	146	47,1	162	52,3	1,48
14	1. Okula tehlikeli birilerinin (silahlı/silahsız) girmesi	3	1,0	131	42,3	176	56,8	1,44
15	7. Okulun işleyişini engelleyen doğal afet (kar, tipi, dolu, fırtına, deprem, sel gb)	1	0,3	127	41,0	182	58,7	1,41
16	20. Öğrencilerin okula ulaşımı esnasında meydana gelen okul servisi kazası	3	1,0	115	37,1	192	61,9	1,39
17	16. İntihar tehdidi	6	1,9	107	34,5	197	63,5	1,38
18	22. Okul sınırları içerisinde öğrenci, öğretmen, idareci ya da hizmetlinin tehdit oluşturacak biçimde silah ya da bıçak bulundurması	3	1,0	99	31,9	208	67,1	1,33
19	15. Okul ve çevresinde ateş etme/silahlı saldırı	4	1,3	92	29,7	214	69,0	1,32
20	12. Okul sınırları içerisinde, öğrenciye tecavüz/cinsel taciz	2	0,6	73	23,5	235	75,8	1,24
21	9. Salgın hastalıklar (kuş gribi, çin gribi vs..)	4	1,3	66	21,3	240	77,4	1,23
22	21. Okul gezisinde meydana gelen kazalar	2	0,6	65	21,0	243	78,4	1,22

(Devamı arkada)

Tablo 4.1. Öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin sıklık derecesine ilişkin algılarının ortalamaları (Devamı)

23	31. Fen bilgisi laboratuvarında meydana gelen kazalar	4	1,3	61	19,7	245	79,0	1,22
24	14. Toplu zehirlenme (kantın ya da yemekhanede)	2	0,6	54	17,4	253	81,6	1,21
25	3. Okulda bir öğrencinin ölümü	4	1,3	59	19,0	247	79,7	1,21
26	8. Yangın	2	0,6	45	14,5	263	84,8	1,15
27	13. Okul sınırları içerisinde, çalışan personele tecavüz/cinsel taciz	3	1,0	42	13,5	265	85,5	1,15
28	25. Okula kayıtlı bir öğrenciyle-idareci/öğretmen/hizmetlinin ilişkiye girmesi	3	1,0	39	12,6	268	86,5	1,14
29	29. Çocuk kaçırma (ebeveynler veya yabancı biri tarafından)	1	0,3	27	8,7	282	91,0	1,09
30	30. Okul ve çevresinde kimyasal madde sızıntısı yaşanması (doğal gaz sızıntısı vs.)	3	1,0	21	6,8	286	92,3	1,08
31	2. Bomba ihbarı alınması	1	0,3	21	6,8	288	92,9	1,07
32	11. Okul sınırları içerisinde rehin alma durumu	2	0,6	13	4,2	295	95,2	1,05
33	28. AIDS’li bir öğrencinin ortaya çıkması	1	0,3	13	4,2	296	95,5	1,04

Tablo 4.1’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin sıklık derecesine ilişkin algı puanlarının aritmetik ortalaması 1.04 ile 2.09 arasında değişmektedir. Madde ortalamaları incelendiğinde, kriz olarak algılanabilecek hiçbir maddenin, okullarda “oldukça sık” yaşanmadığı görülmektedir. Bu bulguya göre, okullarda, eğitim-öğretimi aksatacak, can ve mal güvenliğini tehlikeye sokacak olaylara çok sık rastlanmadığı söylenebilir. Bir başka deyişle, kriz durumları, Denizli ortaöğretim okullarında çok sık görülen durumlar değildir.

Öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevaplara göre, en yüksek algı ortalamasına sahip madde, “öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet” ($\bar{X}=2.09$)’tir. Öğretmenlerin algılarına göre, “öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet” okullarda ‘bazen’ görülmektedir, diğer bir deyişle çok sık görülen bir durum değildir.

Öğretmenlerin verdikleri cevaplarda “bazen” düzeyinde çıkan diğer bir maddenin, en yüksek ikinci ortalamayla ($\bar{X}=1.89$) “sağlıkla ilgili ciddi problemleri (sara nöbeti, panik atak, kalp rahatsızlığı vb) olan öğrenci” olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre, öğretmenler, öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddetten sonra, kriz olarak en çok, okullarında sağlıkla ilgili ciddi problemleri olan öğrencilerin olduğunu belirtmektedirler.

En yüksek ortalamaya sahip olan üçüncü madde ($\bar{X}=1.84$) “elektrik kesintisi” maddesidir ve bu maddeye verilen tepkiler de “bazen” düzeyindedir. Diğer bir deyişle öğretmenler, okullarında elektrik kesintisi sıklığının “bazen” olduğunu belirtmektedirler. Bu da, gelişen teknolojiyle birlikte iş hayatına katılan farklı problemlerin yanı sıra, yıllardır süregelen elektrik kesintisi sorununun her şeye rağmen güncelliğini yitirmediğinin bir göstergesidir.

Öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevaplarda en yüksek dördüncü, beşinci ve altıncı ortalamaya sahip maddelerin “tehdit eden, küfür eden veli” ($\bar{X}=1.74$); “okulun işleyişini engelleyecek derecede okulun bina, eklenti ve mallarına zarar verme (vandalizm)” ($\bar{X}=1.74$); “çete saldırıları ve çatışmaları” ($\bar{X}=1.66$) olduğu görülmektedir. Bu maddeler de “bazen” düzeyinde olup geri kalan maddelerin ortalamaları “hiç” aralığına girmektedir. Dördüncü maddeye ilişkin olarak, eskiden olduğu gibi “eti senin kemiği benim” anlayışıyla okula çocuğunu getiren velilerin yerini, çocuğunun ders notunu yükseltmesi için öğretmenini sürekli rahatsız eden, okulun işleyişine haklı-haksız her konuda karışmaya başlayan, istekleri yerine gelmeyince de okul yönetimini ve de öğretmenleri tehdit eden velilerin almaya başladığı söylenebilir. Beşinci madde, okulda temelleri atılan, topluma girince de devam eden/etmesi gereken ‘kamu malını benimsemi ve koruma’ bilincinin, çocuklara ne yazık ki bir türlü aşılamadığının bir göstergesidir. Son olarak altıncı madde, çocukların, medyada yer alan programlardan (film, dizi film, magazin programı vs.) ne kadar çok etkilendiğini kanıtlar yöndedir. Son yıllarda çoğalan ve şiddet içeren ‘mafya’ filmleri, çocuklarda şiddet eğilimi uyandırmış, sevdikleri bu TV karakterlerinin rollerini, gerçek hayatta kendileri oynamaya çalışmalarına ve bunu uygulamaya da en yakınlarından, yani her gün okulda birlikte oldukları arkadaş çevrelerinden başlamalarına neden olmuştur denilebilir.

İlk beş maddenin kısa bir değerlendirmesi yapılacak olursa, öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet, sağlıkla ilgili ciddi problemleri (sara nöbeti, panik atak, kalp rahatsızlığı vb) olan öğrenci, elektrik kesintisi, tehdit eden/küfür eden veli, okulun işleyişini engelleyecek derecede okulun bina/eklenti ve mallarına zarar verme (vandalizm) olaylarının, yönetimin başarılı çalışmalarla üstesinden gelebileceği olaylar olduğu söylenebilir. Amerika’nın Virginia eyaletinde, 2004-2005 öğretim yılında,

okulların güvenliliğini araştırma amaçlı yapılan bir araştırmada çıkan istatistiksel sonuca göre, eyalet çapında “silahlı/silahsız hırpalama”, “çete saldırıları”, “uyuşturucu ihlali”, “cinsel saldırı”, “tütün mamülleri kullanımı”, “vandalizm” gibi kriz durumlarının, bir öğretim yılı içerisinde yaşanma sıklığının binlerle ifade edildiği (www.dcjs.virginia.gov/vcss/documents/schoolSafetySurvey2005.pdf.), göz önüne alınırsa, Denizli ortaöğretim okullarında bu olayların sıkça yaşanan olaylar olmaması, yaşanan olayların da, dünyada karşılaşılan olaylara göre çözümünün, yönetimce mümkün olan olaylar olması sevindirici bir durumdur. Öte yandan, elektrik kesintisi gibi çözümü basit bir durumun Denizli’deki okullarda üst sıralarda görülmesi, gelişmişlik düzeyine bağlanabilir.

Okullarda görülme sıklığı “bazen” düzeyinde olan bu olayların, yüzdelerine göre sıralaması, sadece % 50’den yukarı olanlar alınarak yapıldığında;

Sağlıkla ilgili ciddi problemleri (sara nöbeti, panik atak, kalp rahatsızlığı vb) olan öğrenci.....	% 78.7
Elektrik kesintisi.....	% 73.5
Tehdit eden, küfür eden veli.....	% 61.9
Öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet.....	% 61.0
Öğretmenin-öğrenciye uyguladığı şiddet.....	% 56.5
Okuldan bir öğrencinin okul dışında ölümü.....	% 54.2
Öğrencilerin okula ulaşımı esnasında meydana gelen otobüs (belediye ve halk otobüsü), dolmuş kazaları.....	% 53.9
Çete saldırıları ve çatışmaları.....	% 52.9
Okul personelinden birinin ölümü (idareci/öğretmen/hizmetli).....	% 52.3
Öğrenciler arası ciddi siyasi çatışmanın yaşanması.....	% 50.3

sıralaması elde edilmektedir.

Tablo 4.1 incelendiğinde en düşük ortalamaya sahip olan son beş maddenin “çocuk kaçırma (ebeveynler ya da yabancı biri tarafından)” ($\bar{X}=1.09$), “okul ve çevresinde kimyasal madde sızıntısı yaşanması (doğal gaz sızıntısı vs.)” ($\bar{X}=1.08$), “bomba ihbarı alınması” ($\bar{X}=1.07$), “okul sınırları içerisinde rehin alma durumu” ($\bar{X}=1.05$), “AIDS’li bir öğrencinin ortaya çıkması” ($\bar{X}=1.04$) olduğu gözlenmektedir. Bu da, beşinci maddeden sonraki diğer maddeler gibi bu maddelerin de Denizli’deki

ortaöğretim okullarında bazen ya da oldukça sık aralığına düşecek kadar sıklıkla ya da hiç yaşanmadığı anlamına gelmektedir. Özellikle ‘hiç’ yüzdeleri 90 ve üzeri olan bu maddelerin, yani son beş maddenin, okullarda gerçekleşme oranının bu kadar düşük olması sevindirici bir sonuç olarak görülebilir.

Ölçme aracında boş bırakılan bölüme (34.madde), listede yer almayan, ancak öğretmenlerin okullarında ve çevre okullarda rastladıkları diğer kriz durumlarını yazmaları istenmiştir. Bu bölüme yazılan ve krize neden olabilecek durumlar şu şekilde sıralanmıştır; “okulların temizliği ve ısınma sorunu”, “tehdit eden öğrenci”, “(meslek liseleri için) alet ve makine kazaları”, “öğrencilerin sigara bağımlılığı”, “cep telefonlarıyla derste çekilen görüntüler”, “idarenin öğretmen üzerine baskısı”, “ekonomik engeller”, “bina ve donanım yetersizliği”. Bu kriz durumları arasında, özellikle öğrencilerin sigara bağımlılığı yüzünden, okul tuvaletlerini kaçak olarak kullanma eğiliminde bulunmalarının yarattığı sıkıntı, birçok öğretmen tarafından, ölçme aracının uygulanması aşamasında yapılan görüşmelerde dile getirilmiştir. Gelecekte, bu konuda araştırma yapacak araştırmacıların, söz konusu kriz durumlarını da göz önünde bulundurmalarında yarar görülmektedir.

4.2. ARAŞTIRMANIN İKİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın ikinci alt problemi, “Denizli ortaöğretim okullarındaki kriz durumlarının sıklığına ilişkin öğretmen algıları, öğretmenlerin, (a) cinsiyetlerine, (b) kıdemlerine, (c) eğitim durumlarına, (d) görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine, (e) görev yaptıkları okulun türüne ve (f) sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim alıp-almadıklarına göre farklılık göstermekte midir?” olarak belirlenmiştir. İlgili alt probleme yanıt aramak amacıyla, öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevapların ortalamaları t-testi ve tek yönlü varyans analizi yardımıyla karşılaştırılmıştır.

4.2.1 Seçilen Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin seçilen değişkenlere göre, okullarda yaşanan krizlerin sıklık düzeyine ilişkin algılarını saptamak amacıyla t-testi uygulanmış ve tek yönlü varyans

analizi yapılmıştır. Sonuçlar aşağıdaki analiz tablosunda toplanmıştır.

Tablo 4.2. Öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin sıklık düzeyine ilişkin algıları ile seçilen değişkenler arasındaki analiz tablosu

Değişken	Gruplar	N	\bar{X}	T	F	p
Cinsiyet	Kadın	146	46.30	-.187		.852
	Erkek	164	46.48			
Kıdem	1-5 Yıl	9	49.11		2.196	.069
	6-10 Yıl	57	48.98			
	11-15 Yıl	83	48.98			
	16-20 Yıl	79	45.67			
	21 Yıl ve üst	82	45.87			
Eğitim Durumu	Eğitim Y.O./Fakülte	225	46.37		.006	.994
	Y.Lisans/Doktora	25	46.40			
	Fen-Ed./Müh.Fak.	60	46.50			
Sosyo- Ekonomik Düzey	Düşük	91	45.37		5.609	.004*
	Orta	172	47.68			
	Yüksek	47	43.70			
Okul Türü	Genel Lise	126	43.20		21.131	.000*
	Meslek Lisesi	165	49.02			
	Anadolu Lisesi	19	44.78			
Hizmet-içi Eğitim	Hayır	285	46.35	-.359		.720
	Evet	25	46.96			

*p<0.05

Tablo 4.2'deki bulgulara yönelik yorumlar, tek tek değişkenler ele alınarak şu şekilde yapılmıştır:

4.2.1.1 Cinsiyete Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Kadın ve erkek öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin sıklık düzeyine ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark yoktur ($p > .05$). Buradan ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, ister kadın olsun, ister erkek, okullarda yaşanan krizlerin sıklık düzeyine ilişkin benzer algılara sahip olduğu sonucuna ulaşılabılır. Bir başka deyişle, cinsiyet, öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin sıklığına ilişkin algılarını etkileyen önemli bir değişken değildir.

4.2.1.2 Kıdeme Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Farklı kıdem gruplarındaki öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerin sıklık düzeyine ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark yoktur ($p > .05$). Tüm kıdem gruplarındaki öğretmenler, okullarda yaşanan krizlerin sıklık düzeyine ilişkin benzer algılara sahiptir. Ancak grupların algı ortalamaları yakından incelendiğinde, mesleğe yeni başlayan ve kıdem olarak daha düşük gruplardan, daha yüksek gruplara doğru, algı ortalamalarında az da olsa bir azalma olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin kıdemleri

arttıkça, olayları kriz olarak algılamaları artmamaktadır. Kıdem arttıkça, algı ortalamalarında görülen bu azalma, meslekte deneyim kazanmış öğretmenlerin, mesleğe yeni başlayanlara göre, okullardaki bu olaylardan daha az etkilenir olmaları şeklinde yorumlanabilir. Yine de kıdem, öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin sıklığına ilişkin algılarını etkileyen önemli bir değişken değildir.

4.2.1.3 Eğitim Durumuna Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Farklı eğitim gruplarındaki öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerin sıklık düzeyine ilişkin algıları arasında farklılık görülmemektedir ($p > .05$). Yüksek lisans ya da doktora yapan öğretmenler ile eğitim yüksekokulu/fakültesinden veya fen-edebiyat fakültesinden mezun olan öğretmenlerin algıları arasında önemli bir fark yoktur. Buradan, tüm eğitim gruplarındaki öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerin sıklık düzeyine ilişkin algılarının benzer olduğu sonucuna varılabilir. Eğitim durumu, öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin sıklığına ilişkin algılarını etkileyen önemli bir değişken değildir.

4.2.1.4 Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre, öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerin sıklık düzeyine ilişkin algılarında, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark gözlenmiştir ($*p < .05$). Okulun içinde bulunduğu sosyo-ekonomik düzeyine göre öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin sıklığına ilişkin algı ortalamalarına bakıldığında, en yüksek ortalamaya ($\bar{X} = 47.68$), orta sosyo-ekonomik düzeydeki okulların sahip olduğu görülmektedir. Bu farkın hangi düzey grupları arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD testi yapılmış ve bulgular Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3. Öğretmenlerin görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyi değişkenine göre okullarda yaşanan krizlerin sıklık düzeyine ilişkin algıları (LSD testi)

Sosyo-Ekonomik Düzey	Düşük	Orta	Yüksek
Düşük		Ort. Fark=-2.30661 P= .004 *	Fark Yok
Orta	Ort. Fark=2.30661 P= .004 *		Ort. Fark=3.97810 P= .004*
Yüksek	Fark Yok	Ort. Fark=-3.97810 P= .004 *	

* $p < 0.05$

Tablo 4.3'te görüldüğü gibi, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda çalışan öğretmenler ile orta sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda çalışan öğretmenler arasında ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda çalışan öğretmenler ile orta sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda çalışan öğretmenler arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Buna göre, orta sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda, düşük ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip okullara göre daha sık kriz durumuyla karşılaşıldığı sonucu çıkabilir. Yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda çalışan öğretmenlerin okullarında kriz durumlarına rastlama olasılığı düşük düzeydedir. Bunun nedeni, yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda, olanakların daha elverişli olması, ekonomik sorunların daha az olması ve ailelerin de daha ilgili olmalarından dolayı, yaşanması olası kriz durumlarından bir kaçını bu şekilde azalmış olabilir. Bu okullarda, ekonomik yetersizlik ve bunun getirisi olan başka sorunlardan uzak, daha iyi koşullar altında bir okul yaşamı ve işleyişi söz konusudur denilebilir. Ancak orta sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda çalışan öğretmenlerin algıları, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda çalışan öğretmenlerin algılarından da yüksek çıkmıştır. Bu durum çelişkili gibi görünse de, orta sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda çalışan öğretmenlerin, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda çalışan öğretmenlere göre daha hassas algı eşiğine sahip olmaları şeklinde yorumlanabilir.

4.2.1.5 Okul Türüne Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Okul türü değişkenine göre, öğretmenlerin algıları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (*p< .05). Meslek liselerinde çalışan öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerin sıklık düzeyine ilişkin algı ortalamaları (\bar{X} =49.02), diğer okullarda çalışan öğretmenlerin algı ortalamalarından daha yüksek çıkmıştır. Hangi gruplar arasında bu farklılığın olduğunu bulmak amacıyla LSD testi uygulanmış ve bulgular Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Öğretmenlerin okul türü değişkenine göre okullarda yaşanan krizlerin sıklık düzeyine ilişkin algıları (LSD testi)

Okul Türü	Genel Lise	Meslek Lisesi	Anadolu Lisesi
Genel Lise		Ort. Fark=-5.81789 P= .000 *	Fark Yok
Meslek Lisesi	Ort. Fark=5.81789 P= .000 *		Ort. Fark=4.23477 P= .000 *
Anadolu Lisesi	Fark Yok	Ort. Fark=-4.23477 P= .000 *	

*p<0.05

Tablo 4.4'te görüldüğü gibi, meslek liselerinde çalışan öğretmenler ile genel liselerde ve Anadolu liselerinde çalışan öğretmenlerin kriz durumlarının sıklık düzeyine ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark vardır. Tabloya göre, meslek liselerinde, genel liselere ve Anadolu liselerine göre daha sık krizle karşılaşmaktadır. Bunun nedeni, meslek liselerine verilen önemin azalması, buna doğru orantılı olarak kalitesindeki düşüş, ve eski etkinliğini yitirmesi ya da velilerin, çocuğunu üniversiteyi kazanamayacağı öngörüsüyle, meslek lisesine gönderme düşüncesi olabilir. Bu etkenlerin, meslek liselerindeki kalitenin düşmesine ve dolayısıyla, okullarda yaşanan krizlerin de artmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

4.2.1.6 Hizmetiçi Eğitim Durumuna Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Sıklık Düzeyine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin, sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim alıp-almama durumlarına göre, okullarda yaşanan krizlerin sıklık düzeyine ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark yoktur ($p > .05$). Buradan, ortaöğretim okullarında görev yapan ve ilgili konuda herhangi bir hizmet öncesi ya da hizmetiçi eğitim alan öğretmenlerin, bu konuda herhangi bir eğitim almamış olan öğretmenlerle benzer algılara sahip olduğu sonucuna ulaşılabılır. Okul güvenliğiyle ilgili herhangi bir konuda eğitim almış ya da almamış olma, öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerin sıklığına ilişkin bakış açılarını ya da algılarını etkilememektedir.

4.3 ARAŞTIRMANIN ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın üçüncü alt problemi, “okullarda görülen/görülmesi olası olan kriz durumlarının, öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin öğretmenlerin algıları nasıldır?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme cevap aramak amacıyla, öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevaplar analiz edilmiştir. Elde edilen değerler, Tablo 4.5'te görülmektedir.

Bir okulda görev yapan öğretmenlerin, ölçme aracının ikinci bölümünde yer alan 33 maddelik, okullarda meydana gelebilecek “tehlike yaratan durumlar”a ilişkin verdiği yanıtların önce her öğretmen için aritmetik ortalamaları belirlenmiştir. Ardından, her

öğretmenin vermiş olduğu cevabın aritmetik ortalamaları toplanarak bunların bir aritmetik ortalaması alınmıştır. $\frac{K-1}{K}$ formülü ile yapılan hesaplama sonucu; 1 ile 3 arasındaki aralık genişliği 0.66 birim olarak belirlenmiştir (Şimşek, 2005: 121). Bulunan aritmetik ortalama 2.34 - 3.00 arasında yer almışsa, öğretmenlerin okullarda krizlerin sıklık derecesine ilişkin algıları “yüksek”, 1.67 - 2.33 arasında yer almışsa “orta”, 1.00 - 1.66 arasında yer almışsa “düşük” düzeyde olarak değerlendirilmiş ve bu bağlamda yorumlanmıştır.

Tablo 4.5. Öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkisine ilişkin algılarının ortalamaları

Sıra	PERFORMANSA ETKİ	Oldukça		Kısmen		Hiç		Ort.
		F	%	F	%	F	%	
1	26. Öğrencinin öğretmeni yaralaması/öldürmesi	198	63,9	62	20,0	50	16,1	2,47
2	5. Okul personelinden birinin ölümü (idareci/öğretmen/hizmetli)	150	48,4	120	38,7	40	12,9	2,47
3	2. Bomba ihbarı alınması	174	56,1	68	21,9	68	21,9	2,34
4	1. Okula tehlikeli birilerinin (silahlı/silahsız) girmesi	154	49,7	103	33,2	53	17,1	2,32
5	3. Okulda bir öğrencinin ölümü	155	50,0	100	32,3	55	17,7	2,32
6	15. Okul ve çevresinde ateş etme/silahlı saldırı	156	50,3	90	29,0	64	20,6	2,29
7	13. Okul sınırları içerisinde, çalışan personele tecavüz/cinsel taciz	163	52,6	72	23,2	75	24,2	2,28
8	17. Tehdit eden, küfür eden veli	122	39,4	141	45,5	46	14,8	2,27
9	10. Çete saldırıları ve çatışmaları	125	40,3	129	41,6	56	18,1	2,22
10	18. Okulun işleyişini engelleyecek derecede okulun bina, eklenti ve mallarına zarar verme (vandalizm)	116	37,4	145	46,8	49	15,8	2,21
11	12. Okul sınırları içerisinde, öğrenciye tecavüz/cinsel taciz	148	47,7	80	25,8	82	26,5	2,21
12	22. Okul sınırları içerisinde öğrenci, öğretmen, idareci ya da hizmetlinin tehdit oluşturacak biçimde silah ya da bıçak bulundurması	134	43,2	105	33,9	71	22,9	2,20
13	11. Okul sınırları içerisinde rehin alma durumu	150	48,4	71	22,9	89	28,7	2,19
14	8. Yangın	128	41,3	112	36,1	70	22,6	2,18
15	9. Salgın hastalıklar (kuş gribi, çin gribi vs..)	129	41,6	110	35,5	71	22,9	2,18
16	21. Okul gezisinde meydana gelen kazalar	117	37,7	128	41,3	65	21,0	2,16
17	14. Toplu zehirlenme (kantın ya da yemekhanede)	122	39,4	116	37,4	72	23,2	2,16
18	4. Okuldan bir öğrencinin okul dışında ölümü	99	31,9	162	52,3	49	15,8	2,16
19	27. Öğrenciler arası ciddi siyasi çatışmanın yaşanması	99	31,9	160	51,6	51	16,5	2,15
20	24. Sağlıkla ilgili ciddi problemleri (sara nöbeti, panik atak, kalp rahatsızlığı vb) olan öğrenci	88	28,4	182	58,7	40	12,9	2,15

(Devamı arkada)

Tablo 4.5. Öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkisine ilişkin algılarının ortalamaları (Devamı)

21	7. Okulun işleyişini engelleyen doğal afet (kar, tipi, dolu, fırtına, deprem, sel gb)	118	38,1	116	37,4	76	24,5	2,13
22	6. Öğrencilerin uyuşturucu madde kullanması	99	31,9	152	49,0	59	19,0	2,12
23	16. İntihar tehdidi	113	36,5	124	40,0	73	23,5	2,12
24	19. Öğrencilerin okula ulaşımı esnasında meydana gelen otobüs (belediye ve halk otobüsü), dolmuş kazaları	92	29,7	165	53,2	53	17,1	2,12
25	20. Öğrencilerin okula ulaşımı esnasında meydana gelen okul servisi kazası	98	31,6	150	48,4	62	20,0	2,11
26	23. Elektrik kesintisi	83	26,8	178	57,4	49	15,8	2,10
27	30. Okul ve çevresinde kimyasal madde sızıntısı yaşanması (doğal gaz sızıntısı vs.)	105	33,9	125	40,3	80	25,8	2,08
28	29. Çocuk kaçırma (ebeveynler veya yabancı biri tarafından)	108	34,8	119	38,4	83	26,8	2,08
29	32. Öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet	77	24,8	177	57,1	56	18,1	2,06
30	28. AIDS'li bir öğrencinin ortaya çıkması	105	33,9	109	35,2	96	31,0	2,02
31	33. Öğretmenin-öğrenciye uyguladığı şiddet	80	25,8	151	48,7	79	25,5	2,00
32	25. Okula kayıtlı bir öğrenciyle-idareci/öğretmen/hizmetlinin ilişkiye girmesi	99	31,9	105	33,9	106	34,2	1,97
33	31. Fen bilgisi laboratuvarında meydana gelen kazalar	70	22,6	155	50,0	85	27,4	1,95

Tablo 4.5’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkisine ilişkin algı puanlarının aritmetik ortalaması 1.95 ile 2.47 arasında değişmektedir. Madde ortalamaları incelendiğinde, ilk üç maddenin yani, 26., 5. ve 2. maddelerin ortalamalarının “yüksek”, geri kalan tüm maddelerin ortalamalarının ise “orta” düzeyde olduğu görülmektedir. Buradan, genel olarak okullarda karşılaşılabilecek krizlerin hepsinin de öğretmen performansı üzerinde az ya da çok ama muhakkak bir etki yarattığı söylenebilir.

Öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevaplara göre, en yüksek algı ortalamasına sahip iki madde göze çarpmaktadır. Bu iki maddenin ortalamaları aynı olup, ikisi de ölümle ya da yaralanmayla ilgilidir. Birinci madde “öğrencinin öğretmeni yaralaması/öldürmesi” ($\bar{X} = 2.47$)’ni içerirken, ikinci madde “okul personelinden birinin ölümü (idareci/öğretmen/hizmetli)” ($\bar{X} = 2.47$)’nü içermektedir. Bu bulgu, öğretmenlerin okulda yaşanabilecek krizler arasında, öğretmen performansını en çok etkileyecek olayın, aynı çatı altında beraber görev yaptıkları bir kişinin ölümü/yaralanması olduğunu düşündüklerini göstermektedir.

Öğretmenlerin verdikleri cevaplarda en yüksek ikinci ortalamaya sahip madde ($\bar{X}=2.34$), “bomba ihbarı alınması”dır. Bu bulgu, öğretmenlerin, okullarında sıkça görülen bir olay olarak görmeseler de “bomba ihbarı alınması”nı, kendilerini yüksek düzeyde etkileyecek bir olay olarak düşündüklerini göstermektedir. Ortalamaları yüksek düzeyde olan bu üç madde birlikte değerlendirildiğinde, sıklık düzeyi ne olursa olsun, öğretmenlerin ‘can güvenliği’ni ilgilendiren bu maddelerin yüksek düzeyde çıkması, Maslow (1942)’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi’nin ikinci basamağında yer alan ‘güvenlik gereksinimi’ ile açıklanabilir. Çalışma ortamında öğretmenlere verilen ‘güvenlik’ hissini, onların performansını olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir. Yöneticilerin, bu durumu göz önüne alarak, okullarında sağlıklı bir eğitim-öğretim yaşamı sürdürebilmeleri için, öncelikle öğretmenlerin can güvenliğini güvence altına almalarında yarar görülmektedir.

Öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevaplar içerisinde ilk beşte yer alan diğer iki maddenin, “okula tehlikeli birilerinin (silahlı/silahsız) girmesi” ($\bar{X}=2.32$), ve “okulda bir öğrencinin ölümü” ($\bar{X}=2.32$) olduğu görülmektedir. Bu maddeler de yine can güvenliği konusuyla yakından ilgilidir ve eğitim-öğretim işlerinde okuldaki güven ortamının ne kadar önemli olduğunu doğrular yöndedir.

Tabloya göre öğretmen performansını “oldukça” etkileyen maddeler, yüzde oranları esas alınarak, %50’nin üzerinde olanlar sıralanacak olursa;

Öğrencinin öğretmeni yaralaması/öldürmesi.....	% 63.9
Bomba ihbarı alınması.....	% 56.1
Okul sınırları içerisinde, çalışan personele tecavüz/cinsel taciz.....	% 52.6
Okul ve çevresinde ateş etme/silahlı saldırı.....	% 50.3
Okulda bir öğrencinin ölümü	% 50.0

olduğu görülmektedir. Yüzde sıralamasına göre de, sonuçlar çok farklılık göstermemiş olup, okuldaki can güvenliğini kapsayan maddelerin üst sıralarda olduğu görülmektedir.

Tablo 4.5 incelendiğinde, en düşük ortalamaya sahip olan son beş maddenin sırasıyla “öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet” ($\bar{X}=2.06$), “AIDS’li bir öğrencinin ortaya çıkması” ($\bar{X}=2.02$), “öğretmenin-öğrenciye uyguladığı şiddet” ($\bar{X}=2.00$), “okula kayıtlı bir öğrenciyle-idareci/öğretmen/hizmetlinin ilişkiye girmesi” ($\bar{X}=1.97$),

“fen bilgisi laboratuvarında meydana gelen kazalar” ($\bar{X}=1.95$) olduğu gözlenmektedir. Son beş sıralamasında yer alan maddeler hakkında genel bir yorum yapmak gerekirse, öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddetin, öğretmen algısına göre performansta az etkili olmasına neden olarak, öğretmenlerin bu durumla sıkça karşılaşmaları nedeniyle, oldukça aşına olmaları ve hatta bunu artık yadırgamayacak konuma bile geldikleri yorumu yapılabilir. AIDS’li bir öğrencinin ortaya çıkması konusunda, öğretmenlerin son derece serinkanlı kalmayı başarabilecekleri düşüncesine sahip oldukları söylenebilir. Öğretmenin-öğrenciye uyguladığı şiddet konusunda, öğretmenin-öğrenciye şiddet uygulamasının yönetmeliklerle yasaklanması ve kurulan öğrenci meclislerinin yaygınlaştırılmasıyla, öğrenci haklarının eskiye göre daha çok korunması nedeniyle, bu tür olayların etkisini azalttığı yorumu yapılabilir. Okula kayıtlı bir öğrenciyle-idareci/öğretmen/hizmetlinin ilişkiye girmesi konusunda ise, yine yönetmelik doğrultusunda gereken işlemlerin yapılacağı inancı, öğretmenlerin bu algısına yol açmış olabilir. Fen bilgisi laboratuvarında meydana gelen kazaların etki düzeyinin düşük olmasının, öğretmenlerin bu tür kazalara önceden beri alışık olmalarına bağlanabileceği düşünülmektedir.

Sıklık sıralamasında üç sırada yer almasına karşın, “elektrik kesintisi” maddesi, bu bölümde ortalama sıralamasının sonlarında (26. sıra) yer almaktadır. Öğretmenlerin sıkça karşılaştıkları bu kriz durumundan çok da etkilenmemeleri, derslerinde elektrik kullanmayı gerektiren materyal kullanmadıkları şeklinde de yorumlanabilir. Aksi takdirde, elektrik kesintisinin, öğretmen performansını etkileyeceği düşünülmektedir.

4.4 ARAŞTIRMANIN DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın dördüncü alt problemi, “okullarda görülen/görülmesi olası olan kriz durumlarının öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin öğretmen algıları, öğretmenlerin, (a) cinsiyetlerine, (b) kıdemlerine, (c) eğitim durumlarına, (d) görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine, (e) görev yaptıkları okulun türüne ve (f) sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim alıp-almadıklarına göre farklılık göstermekte midir?” olarak belirlenmiştir. İlgili alt probleme yanıt aramak amacıyla, öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevapların ortalamaları t-testi ve tek yönlü

varyans analizi yardımıyla karşılaştırılmıştır.

4.4.1 Seçilen Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin değişkenlere göre, okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin algılarını saptamak amacıyla t-testi tekniği uygulanmış ve tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Sonuçlar aşağıdaki analiz tablosunda toplanmıştır.

Tablo 4.6. Öğretmenlerin okullarda yaşanan kriz durumlarının öğretmen performansı üzerindeki etkisine ilişkin algıları ile seçilen değişkenler arasındaki analiz tablosu

Değişken	Gruplar	N	\bar{X}	T	F	p
Cinsiyet	Kadın	146	73.80	1.870		.062
	Erkek	164	70.09			
Kıdem	1-5 Yıl	9	76.33		1.925	.106
	6-10 Yıl	57	74.70			
	11-15 Yıl	83	71.90			
	16-20 Yıl	79	73.55			
	21 Yıl ve üst	82	67.64			
Eğitim Durumu	Eğitim Y.O./Fakülte	225	69.81		6.374	.002*
	Y.Lisans/Doktora	25	73.84			
	Fen-Ed./Müh.Fak.	60	78.60			
Sosyo- Ekonomik Düzey	Düşük	91	74.04		1.023	.361
	Orta	172	70.93			
	Yüksek	47	70.89			
Okul Türü	Genel Lise	126	67.59		6.540	.002*
	Meslek Lisesi	165	74.61			
	Anadolu Lisesi	19	75.89			
Hizmet-içi Eğitim	Hayır	285	72.13	1.003		.317
	Evet	25	68.48			

* p<0.05

Tablo 4.6'daki bulgulara yönelik yorumlar, tek tek değişkenler ele alınarak şu şekilde yapılmıştır:

4.4.1.1 Cinsiyete Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Kadın ve erkek öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkisine ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark yoktur ($p > .05$). Diğer bir deyişle, kadın ve erkek öğretmenler, okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin benzer algılara sahiptir. Tablo 4.6'da görüldüğü gibi, cinsiyet, öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkisine ilişkin algılarını etkileyen önemli bir değişken değildir. Ancak, bayan

öğretmenlerin bu konuya ilişkin algıları ($\bar{X} = 73.80$), erkek öğretmenlerin algılarından ($\bar{X} = 70.09$) daha yüksek çıkmıştır.

4.4.1.2 Kıdeme Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Farklı kıdem gruplarındaki ortaöğretim okulu öğretmenlerinin, okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin algıları arasında da anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$). Okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin, tüm kıdem gruplarındaki öğretmenler, benzer algılara sahiptir. Tablo 4.6'ya bakıldığında, kıdem değişkeninde en düşük algı ortalamasına sahip grubun, 21 yıl ve üstünü oluşturan grup ($\bar{X} = 67.64$), olduğu görülmektedir. Bu durum, kıdemli öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerden daha az etkilendikleri şeklinde yorumlanabilir. Yine de kıdem, öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkisine ilişkin algılarını etkileyen önemli bir değişken değildir.

4.4.1.3 Eğitim Durumuna Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Farklı eğitim durumlarındaki öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($*p < .05$). Öğretmenlerin eğitim durumlarına göre, okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin algı ortalamalarına bakıldığında, en yüksek ortalamaya, fen-edebiyat/mühendislik fakültesi mezunlarının ($\bar{X} = 78.60$) sahip olduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için LSD testi yapılmış, bulgular Tablo 4.7'de verilmiştir.

Tablo 4.7. Öğretmenlerin eğitim durumu değişkenine göre okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin algıları (LSD testi)

Eğitim Durumu	Eğitim Yüksekokulu/ Fakültesi	Yüksek lisans/Doktora	Fen-Edebiyat/ Mühendislik
Eğitim Yüksekokulu/ Fakültesi		Fark Yok	Ort. Fark=-8.78222 P= .002*
Yüksek lisans/ Doktora	Fark Yok		Fark Yok
Fen-Edebiyat/ Mühendislik Fakültesi	Ort. Fark=8.78222 P= .002*	Fark Yok	

* $p < 0.05$

Tablo 4.7 incelendiğinde, eğitim yüksekokullarından ya da eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmenler ile fen-edebiyat/mühendislik fakültelerinden mezun olan öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin algıları arasında önemli bir farklılık vardır. Bu farklılığın nedeni, eğitim yüksekokulu/fakültesinden mezun olan öğretmenlerin, bu konuda kendilerine daha çok güvenmeleri, konuya eğitim bilimi açısından yaklaşımları ve daha profesyonel düşünmeleri olabilir.

4.4.1.4 Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Okulun içinde bulunduğu “sosyo-ekonomik düzey” değişkenine göre, öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin algılarında, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($p > .05$). Buna göre, sosyo-ekonomik düzeyin, öğretmenlerin görüşlerini etkileyen bir etken olmadığı söylenebilir. Ancak, öğretmenlerin algı ortalamalarına bakıldığında, en yüksek ortalamaya ($\bar{X} = 74.04$), düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okulların sahip olduğu görülmektedir. Buradan okullarda yaşanan krizlerden en çok, düşük sosyo-ekonomik düzeyli okullarda çalışan öğretmenlerin etkilendiği sonucu çıkarılabilir.

4.4.1.5 Okul Türüne Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Okul türü değişkenine göre, öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($*p < .05$). Genel liselerde çalışan öğretmenlerin algı ortalamaları ($\bar{X} = 67.59$), diğer okullarda çalışan öğretmenlerin algı ortalamalarından daha düşük çıkmıştır. Bulunan farklılığın, hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD testi uygulanmış ve bulgular Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8. Öğretmenlerin okul türü değişkenine göre okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin algıları (LSD testi)

Okul Türü	Genel Lise	Meslek Lisesi	Anadolu Lisesi
Genel Lise		Ort. Fark=-7.02294 P= .002 *	Fark Yok

(Devamı arkada)

Tablo 4.8. Öğretmenlerin okul türü değişkenine göre okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin algıları (LSD testi) (Devamı)

Meslek Lisesi	Ort. Fark=7.02294 P= .002 *	Fark Yok
Anadolu Lisesi	Fark Yok	Fark Yok

*p<0.05

Tablo 4.8 incelendiğinde, genel liselerde çalışan öğretmenler ile meslek liselerinde çalışan öğretmenler arasında, okullarda yaşanan krizlerin, öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin algılarında anlamlı bir fark vardır. Bu bulguya göre, meslek liselerinde çalışan öğretmenlerin, genel liselerde çalışan öğretmenlere göre, okullarda yaşanan krizlerden daha çok etkilendikleri söylenebilir.

4.4.1.6 Hizmetiçi Eğitim Durumuna Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Öğretmen Performansı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin, sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim alıp-almama durumlarına göre, okullarda yaşanan kriz durumlarının öğretmen performansı üzerindeki etkilerine ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark yoktur ($p > .05$). Ancak, okul güvenliğiyle ilgili herhangi bir konuda eğitim almamış öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerin öğretmen performansını etkileme düzeyine ilişkin algı ortalamaları ($\bar{X} = 72.13$), bu konularda eğitim almış olanlara göre, daha yüksek çıkmıştır. Bu bulgu, kriz yönetimi ya da okul güvenliğiyle ilgili herhangi bir konuda eğitim almayan öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizlerden, bu konuda eğitim alan öğretmenlere göre daha çok etkilendikleri şeklinde yorumlanabilir.

4.5 ARAŞTIRMANIN BEŞİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın beşinci alt problemi, “Denizli ortaöğretim okullarında yaşanan krizler, öğretmenlerin algılarına göre bilimsel ve uygun bir biçimde yönetilmekte midir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme cevap aramak amacıyla, öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve Tablo 4.9’da bulunan değerler elde edilmiştir.

Bir okulda görev yapan öğretmenlerin, ölçme aracının ikinci bölümünde yer alan 33 maddelik, okullarda meydana gelebilecek “tehlike yaratan durumlar”a ilişkin verdiği yanıtların önce her öğretmen için aritmetik ortalamaları belirlenmiştir. Ardından, her öğretmenin vermiş olduğu cevabın aritmetik ortalamaları toplanarak bunların bir aritmetik ortalaması alınmıştır. $\frac{K-1}{K}$ formülü ile yapılan hesaplama sonucu; 1 ile 3 arasındaki aralık genişliği 0.66 birim olarak belirlenmiştir (Şimşek, 2005: 121). Bulunan aritmetik ortalama 2.34 - 3.00 arasında yer almışsa, öğretmenlerin okullarda krizlerin sıklık derecesine ilişkin algıları “yüksek”, 1.67 - 2.33 arasında yer almışsa “orta”, 1.00 - 1.66 arasında yer almışsa “düşük” düzeyde olarak değerlendirilmiş ve bu bağlamda yorumlanmıştır.

Tablo 4.9. Öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin bilimsel ve uygun olarak yönetilmesine ilişkin algılarının ortalamaları

Sıra	YÖNETİMİN BİLİMSEL VE UYGUNLUK AÇISINDAN KRİZ YARATAN OLAYLARA YAKLAŞIMI	Oldukça		Kısmen		Hiç		Ort.
		F	%	F	%	F	%	
1	32. Öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet	68	21,9	185	59,7	57	18,4	2,03
2	24. Sağlıkla ilgili ciddi problemleri (sara nöbeti, panik atak, kalp rahatsızlığı vb) olan öğrenci	72	23,2	163	52,6	75	24,2	2,03
3	8. Yangın	70	22,6	166	53,5	74	23,9	1,98
4	17. Tehdit eden, küfür eden veli	71	22,9	160	51,6	79	25,5	1,97
5	23. Elektrik kesintisi	63	20,3	174	56,1	73	23,5	1,96
6	21. Okul gezisinde meydana gelen kazalar	76	24,5	148	47,7	86	27,7	1,96
7	20. Öğrencilerin okula ulaşımı esnasında meydana gelen okul servisi kazası	69	22,3	162	52,3	79	25,5	1,96
8	18. Okulun işleyişini engelleyecek derecede okulun bina, eklenti ve mallarına zarar verme (vandalizm)	53	17,1	192	61,9	65	21,0	1,96
9	19. Öğrencilerin okula ulaşımı esnasında meydana gelen otobüs (belediye ve halk otobüsü), dolmuş kazaları	64	20,6	165	53,2	81	26,1	1,94
10	33. Öğretmenin-öğrenciye uyguladığı şiddet	54	17,4	185	59,7	71	22,9	1,94
11	7. Okulun işleyişini engelleyen doğal afet (kar, tipi, dolu, fırtına, deprem, sel gb)	66	21,3	161	51,9	83	26,8	1,94
12	14. Toplu zehirlenme (kantin ya da yemekhanede)	82	26,5	127	41,0	101	32,6	1,93
13	31. Fen bilgisi laboratuvarında meydana gelen kazalar	68	21,9	154	49,7	88	28,4	1,93
14	6. Öğrencilerin uyuşturucu madde kullanması	55	17,7	180	58,1	75	24,2	1,93
15	3. Okulda bir öğrencinin ölümü	62	20,0	165	53,2	83	26,8	1,93
16	5. Okul personelinden birinin ölümü (idareci/öğretmen/hizmetli)	52	16,8	183	59,0	75	24,2	1,92

(Devamı arkada)

Tablo 4.9. Öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin bilimsel ve uygun olarak yönetilmesine ilişkin algılarının ortalamaları (Devamı)

17	22. Okul sınırları içerisinde öğrenci, öğretmen, idareci ya da hizmetlinin tedit oluşturacak biçimde silah ya da bıçak bulundurması	53	17,1	167	53,9	90	29,0	1,88
18	27. Öğrenciler arası ciddi siyasi çatışmanın yaşanması	57	18,4	158	51,0	95	30,6	1,87
19	26. Öğrencinin öğretmeni yaralaması/öldürmesi	60	19,4	152	49,0	98	31,6	1,87
20	9. Salgın hastalıklar (kuş gribi, çin gribi vs..)	59	19,0	153	49,4	98	31,6	1,87
21	2. Bomba ihbarı alınması	72	23,2	127	41,0	111	35,8	1,87
22	4. Okuldan bir öğrencinin okul dışında ölümü	40	12,9	188	60,6	82	26,5	1,86
23	15. Okul ve çevresinde ateş etme/silahlı saldırı	46	14,8	174	56,1	90	29,0	1,85
24	25. Okula kayıtlı bir öğrenciyle-idareci/öğretmen/hizmetlinin ilişkiye girmesi	73	23,5	117	37,7	120	38,7	1,84
25	16. İntihar tehdidi	45	14,5	173	55,8	92	29,7	1,84
26	29. Çocuk kaçırmaya (ebeveynler veya yabancı biri tarafından)	58	18,7	146	47,1	106	34,2	1,84
27	1. Okula tehlikeli birilerinin (silahlı/silahsız) girmesi	30	9,7	201	64,8	79	25,5	1,84
28	10. Çete saldırıları ve çatışmaları	50	16,1	157	50,6	103	33,2	1,82
29	28. AIDS’li bir öğrencinin ortaya çıkması	59	19,0	130	41,9	121	39,0	1,80
30	30. Okul ve çevresinde kimyasal madde sızıntısı yaşanması (doğal gaz sızıntısı vs.)	47	15,2	150	48,4	113	36,5	1,78
31	13. Okul sınırları içerisinde, çalışan personele tecavüz/cinsel taciz	58	18,7	122	39,4	130	41,9	1,76
32	12. Okul sınırları içerisinde, öğrenciye tecavüz/cinsel taciz	47	15,2	135	43,5	128	41,3	1,73
33	11. Okul sınırları içerisinde rehin alma durumu	37	11,9	148	47,7	125	40,3	1,71

Tablo 4.9’da görüldüğü gibi, öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin bilimsel ve uygun olarak yönetilmesine ilişkin algı puanlarının aritmetik ortalaması 1.71 ile 2.03 arasında değişmektedir. Madde ortalamaları incelendiğinde, tüm maddelerin ortalamalarının “orta” düzeyde olduğu görülmektedir. Buradan, genel olarak okullarda karşılaşılan kriz durumlarının hepsinin de öğretmen algısına göre “kısmen” bilimsel ve uygun olarak yönetildiği sonucu çıkmaktadır.

Özdemir (2002) tarafından yapılan “İlköğretim Okullarında Görevli Yöneticilerin Kriz Yönetimi Konusundaki Koordinasyon Yeterliklerinin Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmada, ilköğretim okullarında görevli yöneticilerin kriz yönetimi ve krize müdahale konularına ilişkin yaklaşımları ve konuyla ilgili yeterlik düzeyleri, yönetici algısına göre ‘her zaman’, öğretmen algısına göre ise, ‘çoğu zaman’

başarılı bulunmuştur. Yöneticilerin, yönetim süreçlerinden sadece birine (koordinasyon) ilişkin yeterlik düzeylerinin saptanmaya çalışıldığı araştırmada ortaya çıkan sonuç, yönetimin genel olarak bilimsel ve uygun bir biçimde yerine getirilip-getirilmediğinin araştırıldığı bu çalışmada çıkan sonuç ile tutarlılık göstermemektedir. Bunun sebebi, yapılan çalışmaların farklı illerde, farklı eğitim kademelerinde yapılmış olmaları olabilir ya da bu durum, yöneticilerin, kriz durumlarında koordinasyon becerilerinin yeterli olmasına karşın, genel olarak yönetimi bilimsel ve uygun bir şekilde sağlamadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevaplara göre, en yüksek algı ortalamasına sahip iki madde, “öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet” ($\bar{X}=2.03$) ve “sağlıkla ilgili ciddi problemleri (sara nöbeti, panik atak, kalp rahatsızlığı vb) olan öğrenci” ($\bar{X}=2.03$) maddeleridir.

Tüm maddelerin “kısmen” bilimsel ve uygun olarak yönetildiği algısına sahip olan öğretmenlerin, okullarda en çok, “öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet” ve “sağlıkla ilgili ciddi problemleri (sara nöbeti, panik atak, kalp rahatsızlığı vb) olan öğrenci” konularının bilimsel ve uygun bir şekilde yönetildiğini algılamalarının bir sebebi olarak, rehberlik danışma hizmetlerinin son yıllarda başarılı çalışmalar yapıyor olması gösterilebilir. Son yıllarda daha çok önem kazanan rehberlik ve danışma hizmetleriyle, okullarda “şiddet” konusuna değinilmiş, öğrencilerdeki saldırgan eğilimlerin üzerine gidilerek olaylar çözümlenmeye çalışılmıştır. Aynı servis, sağlık problemleri olan öğrencilerin listelerini çıkarıp, okuldaki tüm öğretmenlere bildirme yoluyla gerekli önlemlerin alınmasını sağlamıştır.

Burada yine dikkat çeken bir nokta, öğretmenlerin performanslarını en çok etkileyen iki madde olarak araştırma sonuçlarına geçen “öğrencinin-öğretmeni yaralaması/öldürmesi” ($\bar{X}=1.87$) ve “okul personelinden birinin ölümü” ($\bar{X}=1.92$) maddelerinin, bu tabloda orta sıralarda (19. ve 16.) yer almasıdır. Öğretmenlerin bu konuda kaderci bir yaklaşım içinde buldukları düşünülmektedir. Bir başka deyişle, öğretmenleri en çok etkileyen bu iki madde konusuna bilimsel bir bakış açısıyla yaklaşıp gerekli önlemlerin alınmadığı, olayların, kaderin akışına bırakıldığı söylenebilir.

Öte yandan, tabloda ikinci sırada yer alan “sağlıkla ilgili problemleri olan öğrenciler” konusunda, öğretmen algısına göre bilimsel bir yaklaşım sergileyen yönetimin, “intihar tehdidi” gibi bir konuda 25. sırada yer alacak kadar bilimsel ve uygun bir yaklaşımda bulunmaması, sağlıkla ilgili sorunlara önem verilip bilimsel yaklaşılmaya çalışılırken, psikoloji ile ilgili bir soruna karşı, o kadar bilimsel bir tutum sergilenmediğini gösterir. Bu da, yönetimin, 33 maddeden oluşan tüm bu kriz konularında bilimsel ve uygun bir tutum sergilemesi beklenirken, herhangi bir kriz durumunda nasıl davranacağını belli olmadığı sonucuna neden olmaktadır.

Tabloya göre “kısmen” bilimsel ve uygun bir biçimde yönetilen bu maddelerden, yüzde oranları esas alınarak, en düşük beş madde sıralanacak olursa;

Okula kayıtlı bir öğrenciyle-idareci/öğretmen/hizmetlinin ilişkiye girmesi.....%	37.7
Okul sınırları içerisinde, çalışan personele tecavüz/cinsel taciz.....%	39.4
Bomba ihbarı alınması / Toplu zehirlenme (kantin ya da yemekhanede).....%	41.0
AIDS’li bir öğrencinin ortaya çıkması.....%	41.9
Okul sınırları içerisinde, öğrenciye tecavüz/cinsel taciz.....%	43.5

olduğu görülmektedir.

Bu maddelerden “bomba ihbarı alınması” ile “AIDS’li bir öğrencinin ortaya çıkması” maddelerinin, okullarda görülme sıklığı en az olan maddeler olduğu araştırma bulgularına geçmişti. Ancak, bu iki maddenin dışında kalan maddelerin daha sık görülme olasılığına sahip olmalarına karşın, bilimsel bir şekilde yönetilme sıralamasında, en sonlarda yer alması, bu konulara gereken önemin verilmediğini göstermektedir.

Okullarda görülme sıklığı, diğer maddelere göre daha yüksek olan maddeler (öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet, sağlıkla ilgili ciddi problemleri olan öğrenci, elektrik kesintisi, tehdit eden/küfür eden veli, okulun işleyişini engelleyecek derecede okulun bina, eklenti ve mallarına zarar verme)’in de ‘kısmen’ bilimsel ve uygun olarak yönetilmesi, konuya, etkili okul misyonu anlayışıyla bakıldığında, üzücüdür. Çünkü, okulların, her an ortaya çıkabilecek krizlerin yönetiminde tesadüfi yollarla değil, bilimsel yollarla başarılı olmalarının, okulun etkililiğini arttıracak düşünülmemektedir. Bu

nedenle, en azından, okullarda en çok görülen kriz durumlarının yönetiminde daha bilimsel ve uygun yöntemlerin kullanılmasının, kriz yönetimi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

4.6 ARAŞTIRMANIN ALTINCI ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın altıncı alt problemi, “Denizli ortaöğretim okullarında yaşanan krizlerin, bilimsel ve uygun bir biçimde yönetilmesine ilişkin öğretmen algıları, öğretmenlerin, (a) cinsiyetlerine, (b) kıdemlerine, (c) eğitim durumlarına, (d) görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine, (e) görev yaptıkları okulun türüne ve (f) sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim alıp-almadıklarına göre farklılık göstermekte midir?” olarak belirlenmiştir. İlgili alt probleme yanıt aramak amacıyla, öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevapların ortalamaları t-testi ve tek yönlü varyans analizi yardımıyla karşılaştırılmıştır.

4.6.1 Seçilen Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizlerin Bilimsel ve Uygun Olarak Yönetilmesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin değişkenlere göre, okullarda yaşanan krizlerin bilimsel ve uygun olarak yönetilmesine ilişkin algılarını saptamak amacıyla t-testi tekniği uygulanmış ve tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Sonuçlar 4.10 numaralı analiz tablosunda toplanmıştır.

Tablo 4.10. Öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin bilimsel ve uygun olarak yönetilmesine ilişkin algıları ile seçilen değişkenler arasındaki analiz tablosu

Değişken	Gruplar	N	\bar{X}	T	F	P
Cinsiyet	Kadın	146	62.98	.525		.600
	Erkek	164	62.03			
Kıdem	1-5 Yıl	9	54.77	1.359		.248
	6-10 Yıl	57	65.96			
	11-15 Yıl	83	62.21			
	16-20 Yıl	79	62.44			
	21 Yıl ve üst	82	61.22			
Eğitim Durumu	Eğitim Y.O./Fakülte	225	63.40	1.427		.242
	Y.Lisans/Doktora	25	59.28			
	Fen-Ed./Müh.Fak.	60	60.36			
Sosyo- Ekonomik Düzey	Düşük	91	60.67	2.453		.088
	Orta	172	62.23			
	Yüksek	47	66.89			

(Devamı arkada)

Tablo 4.10. Öğretmenlerin okullarda yaşanan krizlerin bilimsel ve uygun olarak yönetilmesine ilişkin algıları ile seçilen değişkenler arasındaki analiz tablosu (Devamı)

Okul Türü	Genel Lise	126	64.14	2.244	.108
	Meslek Lisesi	165	61.92		
	Anadolu Lisesi	19	56.31		
Hizmet-içi Eğitim	Hayır	285	62.10	-1.421	.156
	Evet	25	66.80		

*p<0.05

Tablo 4.10'daki bulgulara genel olarak bakıldığında, okullarda yaşanan krizlerin, bilimsel yollarla yönetilmesine ilişkin "kısmen" düzeyinde çıkan öğretmen algılarının, seçilen değişkenlerin hiçbiri tarafından etkilenmediği görülmektedir. Bu durum, konu hakkında tüm öğretmenlerin, benzer algılara sahip olduklarını göstermektedir. Ancak, her değişken için algı ortalaması en düşük olan grubu belirlemek, yönetimin, hangi gruplar tarafından en az bilimsel bulunduğunu saptamak adına faydalı olabilir. Tablo 4.10'a bakıldığında, tek tek değişkenler bazında, algı ortalaması en düşük olan grupların:

Cinsiyete göre ; erkek öğretmenler ($\bar{X} = 62.03$)
 Kıdeme göre ; 1-5 yıl kıdemli öğretmenler ($\bar{X} = 54.77$)
 Eğitim Durumuna göre ; yüksek lisans/doktora yapan öğretmenler ($\bar{X} = 59.28$)
 Sosyo-Ekonomik Düzeye göre ; düşük sosyo-ekonomik düzeyli okullarda çalışan öğretmenler ($\bar{X} = 60.67$)
 Okul Türüne göre ; Anadolu liselerinde çalışan öğretmenler ($\bar{X} = 56.31$)
 Hizmetiçi Eğitime göre ; herhangi bir eğitim almamış olan öğretmenler ($\bar{X} = 62.10$)

olduğu görülmektedir. Bu gruplar, kendi değişken grupları içerisinde düşük algı ortalamasına sahip olduklarından, bu grupların, yönetimin bilimsel yollarla kriz olaylarını çözdüğüne, diğer gruplar kadar katılmadıkları söylenebilir.

Özdemir (2002) tarafından yapılan "İlköğretim Okullarında Görevli Yöneticilerin Kriz Yönetimi Konusundaki Koordinasyon Yeterliklerinin Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmada, ilköğretim okullarında görevli yöneticilerin, kriz yönetimi sürecinde, insan ve madde kaynaklarını koordine etme yeterliklerine ilişkin, öğretmen görüşlerini; cinsiyet, öğrenim durumu ve kıdem değişkenlerinden sadece öğrenim durumunun etkilediği, bu farklılığın da öğretmen okulu mezunlarından kaynaklandığı bulunmuştur.

4.7 ARAŞTIRMANIN YEDİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın yedinci alt problemi, “öğretmenlerin algılarına göre, Denizli ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin kriz yönetimine ilişkin eğitimleri ne derece yeterlidir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme cevap aramak amacıyla, öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve Tablo 4.11’de bulunan değerler elde edilmiştir.

Bir okulda görev yapan öğretmenlerin, ölçme aracının ikinci bölümünde yer alan 33 maddelik, okullarda meydana gelebilecek “tehlike yaratan durumlar”a ilişkin verdiği yanıtların önce her öğretmen için aritmetik ortalamaları belirlenmiştir. Ardından, her öğretmenin vermiş olduğu cevabın aritmetik ortalamaları toplanarak bunların bir aritmetik ortalaması alınmıştır. $\frac{K-1}{K}$ formülü ile yapılan hesaplama sonucu; 1 ile 3 arasındaki aralık genişliği 0.66 birim olarak belirlenmiştir (Şimşek, 2005: 121). Bulunan aritmetik ortalama 2.34 - 3.00 arasında yer almışsa, öğretmenlerin okullarda krizlerin sıklık derecesine ilişkin algıları “yüksek”, 1.67 - 2.33 arasında yer almışsa “orta”, 1.00 - 1.66 arasında yer almışsa “düşük” düzeyde olarak değerlendirilmiş ve bu bağlamda yorumlanmıştır.

Tablo 4.11. Öğretmenlerin okullarda yaşanan krizler konusunda eğitimlerinin yeterli olma derecesine ilişkin algılarının ortalamaları

Sıra	EĞİTİMİN YETERLİLİĞİ	Oldukça		Kısmen		Hiç		Ort.
		F	%	F	%	F	%	
1	23. Elektrik kesintisi	21	6,8	163	52,6	126	40,6	2,03
2	32. Öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet	49	15,8	214	69,0	47	15,2	2,00
3	33. Öğretmenin-öğrenciye uyguladığı şiddet	46	14,8	211	68,1	53	17,1	1,97
4	31. Fen bilgisi laboratuvarında meydana gelebilecek kazalar	65	21,0	166	53,5	79	25,5	1,95
5	17. Tehdit eden, küfür eden veli	54	17,4	186	60,0	70	22,6	1,94
6	21. Okul gezisinde meydana gelen kazalar	56	18,1	181	58,4	73	23,5	1,94
7	7. Okulun işleyişini engelleyen doğal afet (kar, tipi, dolu, fırtına, deprem, sel gb)	51	16,5	190	61,3	69	22,3	1,94
8	8. Yangın	53	17,1	182	58,7	75	24,2	1,92
9	20. Öğrencilerin okula ulaşımı esnasında meydana gelen okul servisi kazası	52	16,8	181	58,4	77	24,8	1,91
10	27. Öğrenciler arası ciddi siyasi çatışmanın yaşanması	42	13,5	200	64,5	68	21,9	1,91

(Devamı arkada)

Tablo 4.11. Öğretmenlerin okullarda yaşanan krizler konusunda eğitimlerinin yeterli olma derecesine ilişkin algılarının ortalamaları (Devamı)

11	19. Öğrencilerin okula ulaşımı esnasında meydana gelen otobüs (belediye ve halk otobüsü), dolmuş kazaları	51	16,5	182	58,7	77	24,8	1,91
12	18. Okulun işleyişini engelleyecek derecede okulun bina, eklenti ve mallarına zarar verme (vandalizm)	34	11,0	215	69,4	61	19,7	1,91
13	24. Sağlıkla ilgili ciddi problemleri (sara nöbeti, panik atak, kalp rahatsızlığı vb) olan öğrenci	40	12,9	199	64,2	71	22,9	1,90
14	14. Toplu zehirlenme (kantin ya da yemekhanede)	50	16,1	172	55,5	88	28,4	1,87
15	5. Okul personelinin birinin ölümü (idareci/öğretmen/hizmetli)	31	10,0	209	67,4	70	22,6	1,87
16	22. Okul sınırları içerisinde öğrenci, öğretmen, idareci ya da hizmetlinin tedit oluşturacak biçimde silah ya da bıçak bulundurması	39	12,6	182	58,7	89	28,7	1,83
17	26. Öğrencinin öğretmeni yaralaması/öldürmesi	41	13,2	176	56,8	93	30,0	1,83
18	4. Okuldan bir öğrencinin okul dışında ölümü	34	11,0	190	61,3	86	27,7	1,83
19	16. İntihar tehdidi	38	12,3	182	58,7	90	29,0	1,83
20	6. Öğrencilerin uyuşturucu madde kullanması	37	11,9	183	59,0	90	29,0	1,82
21	29. Çocuk kaçırma (ebeveynler veya yabancı biri tarafından)	43	13,9	162	52,3	105	33,9	1,80
22	9. Salgın hastalıklar (kuş gribi, çin gribi vs..)	44	14,2	160	51,6	106	34,2	1,80
23	25. Okula kayıtlı bir öğrenciyle-idareci/öğretmen/hizmetlinin ilişkiye girmesi	53	17,1	138	44,5	119	38,4	1,78
24	3. Okulda bir öğrencinin ölümü	39	12,6	163	52,6	108	34,8	1,77
25	15. Okul çevresinde ateş etme/silahlı saldırı	30	9,7	178	57,4	102	32,9	1,76
26	12. Okul sınırları içerisinde, öğrenciye tecavüz/cinsel taciz	41	13,2	152	49,0	117	37,7	1,75
27	10. Çete saldırıları ve çatışmaları	20	6,5	190	61,3	100	32,3	1,74
28	28. AIDS'li bir öğrencinin ortaya çıkması	43	13,9	144	46,5	123	39,7	1,74
29	30. Okul ve çevresinde kimyasal madde sızıntısı yaşanması (doğal gaz sızıntısı vs.)	34	11,0	161	51,9	115	37,1	1,73
30	13. Okul sınırları içerisinde, çalışan personele tecavüz/cinsel taciz	40	12,9	147	47,4	123	39,7	1,73
31	1. Okula tehlikeli birilerinin (silahlı/silahsız) girmesi	21	6,8	163	52,6	126	40,6	1,66
32	11. Okul sınırları içerisinde rehin alma durumu	14	4,5	152	49,0	144	46,5	1,58
33	2. Bomba ihbarı alınması	25	8,1	125	40,3	160	51,6	1,56

Tablo 4.11'de görüldüğü gibi, öğretmenlerin okullarda yaşanan krizler konusunda eğitimlerinin yeterli olma derecesine ilişkin algı puanlarının aritmetik ortalaması 1.56 ile 2.03 arasında değişmektedir.

Madde ortalamaları incelendiğinde, tüm maddelerin ortalamalarının “orta” ve “düşük” düzeyde olduğu görülmektedir. Buradan, genel olarak okullarda karşılaşılan kriz durumları konusunda, öğretmenlerin eğitimlerinin “oldukça yeterli” olmadığı, son üç maddeye kadar “kısmen yeterli”, ve son üç madde konusunda da “hiç yeterli olmadığı” sonucu çıkarılabilir.

Öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevaplara göre, en yüksek algı ortalamasına sahip madde, “elektrik kesintisi” ($\bar{X} = 2.03$) maddesidir. Bunun nedeni, okullarda karşılaşılan elektrik kesintisi sorunun alışıla gelmiş bir durum olmasından dolayı öğretmenlerin bu duruma kendilerini alıştırmış olmaları ya da bazı okullarda bu sorunu gidermek amacıyla takılan jeneratörler olabilir. Ancak şüphesiz, yetkin bir özelliğe sahip bir öğretmenin her koşula uyum sağlayabilmesi, her duruma hazırlıklı olarak esnek davranabilmesi gerekir. Bu da, öğretmenlerin bu konuda kendilerini yeterli görmeleri olarak yorumlanabilir.

İkinci en yüksek ortalamaya sahip madde ise “öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet” ($\bar{X} = 2.00$) maddesidir. Öğretmenlerin bu konudaki algılarının nedeni, daha önce açıklandığı gibi okullardaki şiddet konusuna gösterilen önem dolayısıyla, yönetimin bu konu hakkında daha dikkatli yaklaşımlarda bulunması, bu nedenle öğretmenlerin şiddet konusunda yapılanları ve eğitimlerini yeterli görmeleri olabilir.

Elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin eğitimlerini yetersiz gördükleri ve ortalamaları “hiç” düzeyine karşılık gelen son üç madde; “okula tehlikeli birilerinin (silahlı/silahsız) girmesi” ($\bar{X} = 1.66$), “okul sınırları içerisinde rehin alma durumu” ($\bar{X} = 1.58$) ve “bomba ihbarı alınması” ($\bar{X} = 1.56$)’dır. Maddeler ayrı ayrı ele alınacak olursa, okula tehlikeli birilerinin girmesi konusunda, okulların güvenliğini arttırmak amacıyla, okul kapılarına özel güvenlik şirketlerinden getirilen, güvenlik elemanlarının okulun güvenliğini sağlamada ve içeri tehlikeli birilerinin girmesini engellemede yeterli olmadığı sonucuna varılabilir. Son iki madde olan rehin alma ve bomba ihbarı alınması durumlarına ilişkin olarak da, okullarda bu iki maddenin alışıla gelmiş durumlar olmaması nedeniyle, öğretmenlerin bu konuda kendilerini yeterli görmedikleri söylenebilir.

Ocak (2006) tarafından yapılan “Ortaöğretim Okullarında Kriz Yönetimi” başlıklı çalışmada, Edirne İli kamu ortaöğretim okullarında görevli okul müdürlerinin, müdür yardımcılarının ve öğretmenlerin kriz yönetimi konusuna ilişkin görüşleri ve konuyla ilgili okullarında yapılan çalışmalar incelenerek, ortaöğretim okullarının krize hazırlık düzeyleri saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmada, öğretmenlerin, kriz yönetimi konusunda yürütülen çalışmalardan haberdar oldukları, ancak, ‘yangın’, ‘deprem’, ‘su baskını’, ‘üzerinde kesici alet/ateşli silah bulunduran öğrenci’ gibi kriz durumlarında yapılması gerekenleri bilmedikleri, bu konularda öğretmenlerin bilgilerinin yetersiz olduğu ve okul güvenliği ve temizliği konularında okulların da yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular, öğretmenlerin, kriz yönetimi konusunda, eğitimlerinin yeterli olup-olmadığının araştırıldığı bu araştırma ile tutarlılık göstermektedir. Öğretmenlerin, okullarında yürütülen kriz yönetimi ya da okul güvenliğiyle ilgili herhangi bir konuda yapılan çalışmaları, ‘kağıt üstünde’ takip ederek, teorik bilgiye sahip oldukları, ancak, konuya ilişkin, uygulama bazında yeterli bilgi-beceriye sahip olmadıkları, herhangi bir kriz durumuyla karşılaştıklarında ise, belirli bir plan doğrultusunda değil de, gelişigüzel hareket ettikleri söylenebilir.

4.8 ARAŞTIRMANIN SEKİZİNCİ ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın sekizinci alt problemi, “Denizli ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin, kriz yönetimine ilişkin eğitimlerini ne derece yeterli gördüklerine ilişkin algıları, onların, (a) cinsiyetlerine, (b) kıdemlerine, (c) eğitim durumlarına, (d) görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine, (e) görev yaptıkları okulun türüne ve (f) sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim alıp-almadıklarına göre farklılık göstermekte midir?” olarak belirlenmiştir. İlgili alt probleme yanıt aramak amacıyla, öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevapların ortalamaları t-testi ve tek yönlü varyans analizi yardımıyla karşılaştırılmıştır.

4.8.1 Seçilen Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin, seçilen değişkenlere göre, okullarda yaşanan krizler konusunda eğitimlerinin yeterli olma derecesine ilişkin algılarını saptamak amacıyla t-testi tekniği

uygulanmış ve tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Sonuçlar 4.12 numaralı analiz tablosunda toplanmıştır.

Tablo 4.12. Öğretmenlerin okullarda yaşanan krizler konusunda eğitimlerinin yeterli olma derecesine ilişkin algıları ile seçilen değişkenler arasındaki analiz tablosu

Değişken	Gruplar	N	\bar{X}	t	F	P
Cinsiyet	Kadın	146	60.10	-.663		.508
	Erkek	164	61.17			
Kıdem	1-5 Yıl	9	57.11		.631	.641
	6-10 Yıl	57	61.47			
	11-15 Yıl	83	62.25			
	16-20 Yıl	79	60.16			
	21 Yıl ve üst	82	59.39			
Eğitim Durumu	Eğitim Y.O./Fakülte	225	62.35		5.949	.003*
	Y.Lisans/Doktora	25	55.88			
	Fen-Ed./Müh.Fak.	60	56.35			
Sosyo- Ekonomik Düzey	Düşük	91	60.13		.209	.811
	Orta	172	60.65			
	Yüksek	47	61.78			
Okul Türü	Genel Lise	126	59.27		1.932	.147
	Meslek Lisesi	165	62.10			
	Anadolu Lisesi	19	57.47			
Hizmet-içi Eğitim	Hayır	285	60.24	-1.784		.075
	Evet	25	65.52			

* p > 0.05

Tablo 4.12'deki bulgulara yönelik yorumlar, tek tek değişkenler ele alınarak şu şekilde yapılmıştır:

4.8.1.1 Cinsiyete Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Kadın ve erkek öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizler konusunda eğitimlerinin yeterli olma düzeyine ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark yoktur ($p > .05$). İster kadın, ister erkek olsun, ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizler konusunda eğitimlerinin yeterliliğine ilişkin algıları benzerdir.

4.8.1.2 Kıdeme Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Farklı kıdem gruplarındaki öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizler konusunda eğitimlerinin yeterli olma düzeyine ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark yoktur ($p > .05$). Buradan, tüm kıdem gruplarındaki öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizler konusunda eğitimlerinin yeterli olma düzeyine ilişkin benzer algılara sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu konuda kıdem, öğretmenlerin algılarını etkilememektedir.

4.8.1.3 Eğitim Durumuna Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Farklı eğitim gruplarındaki öğretmenlerin, okullarda yaşanan krizler konusunda eğitimlerinin yeterli olma düzeyine ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (*p< .05). Okullarda yaşanan krizler konusunda eğitimlerinin yeterli olma düzeyine ilişkin öğretmenlerin algı ortalamalarına bakıldığında, algı ortalaması en yüksek (\bar{X} = 62.35) olan grubun, eğitim yüksekokulu ya da eğitim fakültesi mezunu öğretmenler olduğu görülmektedir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için LSD testi yapılmış ve sonuç Tablo 4.13'te verilmiştir.

Tablo 4.13. Öğretmenlerin eğitim durumu değişkenine göre okullarda yaşanan krizler konusunda eğitimlerinin yeterli olma derecesine ilişkin algıları (LSD testi)

Eğitim Durumu	Eğitim Yüksekokulu/ Fakültesi	Yüksek lisans/Doktora	Fen-Edebiyat/ Mühendislik
Eğitim Yüksekokulu/ Fakültesi		Ort. Fark=6.47556 P= .003*	Ort. Fark=6.00556 P= .003*
Yüksek lisans/ Doktora	Ort. Fark=-6.47556 P= .003*		Fark Yok
Fen-Edebiyat/ Mühendislik Fakültesi	Ort. Fark=-6.00556 P= .003*	Fark Yok	

*p<0.05

Tablo 4.13'te görüldüğü gibi, eğitim yüksekokulu/fakültesinden mezun öğretmenler ile yüksek lisans düzeyinde eğitim durumuna sahip öğretmenler ve üniversitelerin fen-edebiyat veya mühendislik fakültelerinden mezun olan öğretmenler arasında, okullarda yaşanan krizler konusunda, eğitimlerinin yeterli olmasına ilişkin algılarında önemli bir farklılık bulunmaktadır. Bu farklılığın sebebi, yüksek lisans düzeyinde eğitim durumuna sahip öğretmenlerin bu konuya daha hassas yaklaşımları bu yüzden eğitimlerinin yeterli olmadığını düşünmeleri; eğitim yüksekokulu veya fakültesinden mezun öğretmenlerin ise, kendilerine bu konuda daha çok güvenmeleri bu yüzden eğitimlerini yeterli görmeleri olabilir.

4.8.1.4 Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin kriz konusunda eğitimlerinin yeterli olma derecesine ilişkin algılarında, sosyo-ekonomik düzeyi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir

fark bulunmamıştır ($p > .05$). Okulun içinde bulunduğu sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre, öğretmenlerin algı ortalamalarına bakıldığında, tüm grupların yaklaşık olarak birbirine yakın ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Sosyo-ekonomik düzey, öğretmenlerin kriz konusunda eğitimlerinin yeterli olma derecesine ilişkin algılarını etkileyen bir etken değildir.

4.8.1.5 Okul Türüne Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Okul türü değişkenine göre öğretmenlerin algıları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$). Ancak, Anadolu liselerinde çalışan öğretmenlerin algı ortalaması ($\bar{X} = 57.47$), diğer ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin algı ortalamasından daha düşük çıkmıştır. Bu bulguya göre, Anadolu lisesi öğretmenlerinin, kriz yönetimi konusunda eğitimlerini, diğer ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenler kadar yeterli görmediklerini söylenebilir. Buradan, Anadolu liselerinde çalışmak için, sınavla seçilen bu gruptaki öğretmenlerin, kendilerini geliştirmeye daha açık oldukları sonucuna varılabilir.

4.8.1.6 Hizmetiçi Eğitim Durumuna Göre Öğretmenlerin, Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Krizler Konusunda Eğitimlerinin Yeterli Olma Derecesine İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin, sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim alıp-almama durumlarına göre, okullarda yaşanan krizler konusunda eğitimlerinin yeterli olma düzeyine ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$). Ancak, öğretmenlerin algı ortalamalarına bakıldığında, bu konuda herhangi bir eğitim almış öğretmenlerin algı ortalaması ($\bar{X} = 65.52$), eğitim almayanlara ($\bar{X} = 60.24$) göre yüksek çıkmıştır. Bu bulgu, okul güvenliğiyle ilgili herhangi bir konuda eğitim alan öğretmenlerin bu konuda kendilerine daha çok güvendikleri şeklinde yorumlanabilir.

4.9 ARAŞTIRMANIN DOKUZUNCU ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi, “Denizli ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin, kriz yönetimine ilişkin eğitim ihtiyaçları hangi düzeydedir?” olarak

belirlenmiştir. Bu alt probleme cevap aramak amacıyla, öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevaplar analiz edilmiş ve Tablo 4.14’de bulunan değerler elde edilmiştir.

Bir okulda görev yapan öğretmenlerin, ölçme aracının ikinci bölümünde yer alan 33 maddelik, okullarda meydana gelebilecek “tehlike yaratan durumlar”a ilişkin verdiği yanıtların önce her öğretmen için aritmetik ortalamaları belirlenmiştir. Ardından, her öğretmenin vermiş olduğu cevabın aritmetik ortalamaları toplanarak bunların bir aritmetik ortalaması alınmıştır. $\frac{K-1}{K}$ formülü ile yapılan hesaplama sonucu; 1 ile 3 arasındaki aralık genişliği 0.66 birim olarak belirlenmiştir (Şimşek, 2005: 121). Bulunan aritmetik ortalama 2.34 - 3.00 arasında yer almışsa, öğretmenlerin okullarda krizlerin sıklık derecesine ilişkin algıları “yüksek”, 1.67 - 2.33 arasında yer almışsa “orta”, 1.00 - 1.66 arasında yer almışsa “düşük” düzeyde olarak değerlendirilmiş ve bu bağlamda yorumlanmıştır.

Tablo 4.14. Öğretmenlerin, kriz yönetimi konusundaki eğitim ihtiyaçlarına ilişkin algılarının ortalamaları

Sıra	EĞİTİM İHTİYACI	Oldukça		Kısmen		Hiç		Ort.
		F	%	F	%	F	%	
1	1. Okula tehlikeli birilerinin (silahlı/silahsız) girmesi	172	55,5	119	38,4	19	6,1	2,49
2	2. Bomba ihbarı alınması	163	52,6	113	36,5	34	11,0	2,41
3	6. Öğrencilerin uyuşturucu madde kullanması	155	50,0	126	40,6	29	9,4	2,40
4	10. Çete saldırıları ve çatışmaları	147	47,4	135	43,5	28	9,0	2,38
5	11. Okul sınırları içerisinde rehin alma durumu	138	44,5	145	46,8	27	8,7	2,35
6	16. İntihar tehdidi	139	44,8	130	41,9	41	13,2	2,31
7	26. Öğrencinin öğretmeni yaralaması/öldürmesi	138	44,5	131	42,3	41	13,2	2,31
8	22. Okul sınırları içerisinde öğrenci, öğretmen, idareci ya da hizmetlinin tehdit oluşturacak biçimde silah ya da bıçak bulundurması	137	44,2	131	42,3	42	13,5	2,30
9	3. Okulda bir öğrencinin ölümü	132	42,6	138	44,5	40	12,9	2,29
10	12. Okul sınırları içerisinde, öğrenciye tecavüz/cinsel taciz	135	43,5	129	41,6	46	14,8	2,28
11	9. Salgın hastalıklar (kuş gribi, çin gribi vs..)	134	43,2	131	42,3	45	14,5	2,28
12	15. Okul ve çevresinde ateş etme/silahlı saldırı	134	43,2	131	42,3	45	14,5	2,28
13	30. Okul ve çevresinde kimyasal madde sızıntısı yaşanması (doğal gaz sızıntısı vs.)	128	41,3	139	44,8	43	13,9	2,27
14	28. AIDS’li bir öğrencinin ortaya çıkması	136	43,9	122	39,4	52	16,8	2,27

(Devamı arkada)

Tablo 4.14. Öğretmenlerin, kriz yönetimi konusundaki eğitim ihtiyaçlarına ilişkin algılarının ortalamaları (Devamı)

15	24. Sağlıkla ilgili ciddi problemleri (sara nöbeti, panik atak, kalp rahatsızlığı vb) olan öğrenci	115	37,1	154	49,7	41	13,2	2,23
16	32. Öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet	111	35,8	161	51,9	38	12,3	2,23
17	18. Okulun işleyişini engelleyecek derecede okulun bina, eklenti ve mallarına zarar verme (vandalizm)	106	34,2	170	54,8	34	11,0	2,23
18	13. Okul sınırları içerisinde, çalışan personele tecavüz/cinsel taciz	123	39,7	135	43,5	52	16,8	2,22
19	29. Çocuk kaçırma (ebeveynler veya yabancı biri tarafından)	109	35,2	154	49,7	47	15,2	2,20
20	27. Öğrenciler arası ciddi siyasi çatışmanın yaşanması	100	32,3	171	55,2	39	12,6	2,19
21	5. Okul personelinden birinin ölümü (idareci/öğretmen/hizmetli)	102	32,9	166	53,5	42	13,5	2,19
22	4. Okuldan bir öğrencinin okul dışında ölümü	100	32,3	168	54,2	42	13,5	2,18
23	17. Tehdit eden, küfür eden veli	106	34,2	152	49,0	52	16,8	2,17
24	8. Yangın	109	35,2	143	46,1	58	18,7	2,16
25	33. Öğretmenin-öğrenciye uyguladığı şiddet	91	29,4	176	56,8	43	13,9	2,15
26	14. Toplu zehirlenme (kantin ya da yemekhanede)	113	36,5	132	42,6	65	21,0	2,15
27	31. Fen bilgisi laboratuvarında meydana gelen kazalar	104	33,5	148	47,7	58	18,7	2,14
28	25. Okula kayıtlı bir öğrenciyle-idareci/öğretmen/hizmetlinin ilişkiye girmesi	121	39,0	114	36,8	75	24,2	2,14
29	7. Okulun işleyişini engelleyen doğal afet (kar, tipi, dolu, fırtına, deprem, sel gb)	102	32,9	148	47,7	60	19,4	2,13
30	19. Öğrencilerin okula ulaşımı esnasında meydana gelen otobüs (belediye ve halk otobüsü), dolmuş kazaları	94	30,3	150	48,4	66	21,3	2,09
31	21. Okul gezisinde meydana gelen kazalar	95	30,6	145	46,8	70	22,6	2,08
32	20. Öğrencilerin okula ulaşımı esnasında meydana gelen okul servisi kazası	84	27,1	156	50,3	70	22,6	2,04
33	23. Elektrik kesintisi	77	24,8	144	46,5	89	28,7	1,96

Tablo 4.14’te görüldüğü gibi, öğretmenlerin, kriz durumları konusundaki eğitim ihtiyaçlarına ilişkin algı puanlarının aritmetik ortalaması 1.96 ile 2.49 arasında değişmektedir.

Madde ortalamalarına bakıldığında, ilk beş maddenin ortalamasının “yüksek”, geri kalan tüm maddelerin ortalamalarının ise “orta” düzeyde olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak, öğretmenlerin en azından kendilerini geliştirme isteğinde oldukları söylenebilir.

Öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevaplara göre, en yüksek algı ortalamasına sahip madde ($\bar{X}=2.49$), “okula tehlikeli birilerinin (silahlı/silahsız) girmesi”dir. Aynı madde, öğretmenlerin kriz durumları konusunda eğitimlerini yeterli görmedikleri üç maddeden birini oluşturmaktaydı. Öğretmenlerin, eğitimlerini yeterli görmedikleri bir madde konusunda eğitim ihtiyacı duymaları, bulgular arasında tutarlılık olduğunu göstermektedir. Bu madde aynı zamanda öğretmen algısına göre, öğretmen performansını en çok etkileyen ilk beş madde arasında yer almış ancak yönetimin bu konudaki yeterliliği konusunda, son beş madde arasında kalarak araştırma sonuçlarına geçmişti. Bu bulguya göre, ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin, okullarda karşılaşılabilecekleri kriz durumları arasında, performanslarını en çok etkileyen ancak yönetimin bu konuda yetersiz olduğunu düşündükleri bir madde olan, ‘okula tehlikeli birilerinin (silahlı/silahsız) girmesi’ konusunda eğitime ihtiyaç duymaktadırlar.

Öğretmenlerin en çok eğitim ihtiyacı duydukları maddelerden ikincisi yine, onların algısına göre okullarında sıkça karşılaşmadıkları ancak, onları bu tür bir olayla karşılaşmaları halinde etkileyeceğini, ama yönetimin bu tür konularda yetersiz olacağını düşündükleri “bomba ihbarı alınması” maddesidir. Bu nedenle de onların algısına göre eğitim ihtiyacı hissettikleri bir madde olarak ($\bar{X}=2.41$) algı ortalamasıyla, araştırma bulgularına geçmiştir.

Öğretmenlerin en çok eğitim ihtiyacı duydukları üçüncü madde, son zamanlarda, basında çıkan haberler nedeniyle, okullarda yaygınlaştığı düşünülen “öğrencilerin uyuşturucu madde kullanması”dır. ($\bar{X}=2.40$) algı ortalamasına sahip bu maddeye ilişkin olarak, sıklık bazında Denizli ortaöğretim okullarında sıkça görülen bir durum olmasa da, ülke çapında düşünüldüğünde, özellikle de büyük şehirlerde, son yıllarda bir çok genci tuzağına düşüren uyuşturucu ve bağımlılık yaratan diğer maddeler konusunda, öğretmenlerin eğitim ihtiyacı duydukları söylenebilir.

Öğretmenlerin en çok eğitim ihtiyacı duydukları dördüncü madde, okullarda oluşma sıklığı öğretmen algısına göre altıncı sırada yer alan, öğretmen performansını kısmen de olsa etkileyen bir madde olarak araştırma bulgularına geçen, “çete saldırıları ve çatışmaları” ($\bar{X}=2.38$)’dır. Sıkça karşılaşılan bir sorun olmasına rağmen, öğretmenlerin bu konuda eğitim ihtiyacı hissetmeleri, okulların bu sorunu çözmede

başarısız olduklarını göstermektedir. Bu maddeyi, ($\bar{X}=2.35$) algı ortalamasıyla, “okul sınırları içerisinde rehin alma durumu” izlemektedir. Bu madde de, “bomba ihbarı alınması” maddesi gibi, öğretmenlerin algısına göre okullarında sıkça karşılaşmadıkları ancak, onları bu tür bir olayla karşılaşmaları halinde etkileyeceğini düşündükleri bir maddedir. Bu nedenle, öğretmenler bu konuda eğitim ihtiyacı hissetmektedir denilebilir.

Öğretmenlerin eğitim ihtiyacına ilişkin “kısmen” düzeyinde olan maddeler, yüzdelerine göre sıralandığında, sıklığı % 50’den yukarı olanların;

Öğretmenin-öğrenciye uyguladığı şiddet	% 56.8
Öğrenciler arası ciddi siyasi çatışmanın yaşanması	% 55.2
Okulun işleyişini engelleyecek derecede okulun bina, eklenti ve mallarına zarar verme (vandalizm)	% 54.8
Okuldan bir öğrencinin okul dışında ölümü	% 54.2
Okul personelinden birinin ölümü (idareci/öğretmen/hizmetli)	% 53.5
Öğrencinin-öğrenciye uyguladığı şiddet	% 51.9
Öğrencilerin okula ulaşımı esnasında meydana gelen okul servisi kazası	% 50.3

olduğu görülür. Öğretmenlerin, bu konularda “kısmen” de olsa bir eğitime ihtiyaç duydukları görülmüştür.

4.10 ARAŞTIRMANIN ONUNCU ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın onuncu alt problemi, “Denizli ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin, kriz yönetimi konusundaki eğitim ihtiyaçlarına ilişkin algıları, onların, (a) cinsiyetlerine, (b) kıdemlerine, (c) eğitim durumlarına, (d) görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine, (e) görev yaptıkları okulun türüne ve (f) sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim alıp-almadıklarına göre farklılık göstermekte midir?” olarak belirlenmiştir. İlgili alt probleme yanıt aramak amacıyla, öğretmenlerin ölçme aracına verdikleri cevapların ortalamaları t-testi ve tek yönlü varyans analizi yardımıyla karşılaştırılmıştır.

4.10.1 Seçilen Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Ortaöğretim Okullarında Yaşanan Kriz Durumları Konusundaki Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Algılarına Dair Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin değişkenlere göre, okullardaki kriz durumları konusundaki eğitim ihtiyaçlarına ilişkin algılarını saptamak amacıyla t-testi tekniği uygulanmış ve tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.15’de toplanmıştır.

Tablo 4.15. Öğretmenlerin okullarda yaşanan kriz durumları konusundaki eğitim ihtiyaçlarına ilişkin algıları ile seçilen değişkenler arasındaki analiz tablosu

Değişken	Gruplar	N	\bar{X}	T	F	P
Cinsiyet	Kadın	146	74.21	.571		.568
	Erkek	164	73.18			
Kıdem	1-5 Yıl	9	80.55		1.532	.193
	6-10 Yıl	57	76.66			
	11-15 Yıl	83	73.04			
	16-20 Yıl	79	74.03			
	21 Yıl ve üst	82	71.09			
Eğitim Durumu	Eğitim Y.O./Fakülte	225	72.43		2.740	.066
	Y.Lisans/Doktora	25	78.64			
	Fen-Ed./Müh.Fak.	60	76.23			
Sosyo- Ekonomik Düzey	Düşük	91	74.14		.097	.907
	Orta	172	73.62			
	Yüksek	47	72.89			
Okul Türü	Genel Lise	126	74.21		.249	.780
	Meslek Lisesi	165	73.09			
	Anadolu Lisesi	19	75.00			
Hizmet-içi Eğitim	Hayır	285	74.03	1.369		.172
	Evet	25	69.52			

* p > 0.05

Tablo 4.15’deki bulgulara genel olarak bakıldığında, okullarda yaşanan kriz durumları konusundaki eğitim ihtiyaçlarına ilişkin “kısmen” düzeyinde çıkan öğretmen algılarının, seçilen değişkenlerin hiçbiri tarafından etkilenmediği görülmektedir. Bu durum, konu hakkında tüm öğretmenlerin, benzer algılara sahip olduklarını göstermektedir. Ancak, her değişken için algı ortalaması en yüksek olan grubu belirlemek, hangi gruplar tarafından eğitim ihtiyacının daha çok hissedildiğini saptamak adına faydalı olabilir. Tablo 4.15’e bakıldığında, tek tek değişkenler bazında, algı ortalaması en yüksek olan grupların:

Cinsiyete göre ; bayan öğretmenler (\bar{X} =74.21)

Kıdeme göre ; 1-5 yıl kıdemli öğretmenler (\bar{X} =80.55)

Eğitim Durumuna göre ; yüksek lisans/doktora yapan öğretmenler (\bar{X} =78.64)

Sosyo-Ekonomik Düzeye göre ; düşük sosyo-ekonomik düzeyli okullarda

çalışan öğretmenler ($\bar{X} = 74.14$)

Okul Türüne göre ; Anadolu liselerinde çalışan öğretmenler ($\bar{X} = 75.00$)
 Hizmetiçi Eğitime göre ; herhangi bir eğitim almamış olan öğretmenler
 ($\bar{X} = 74.03$)

olduğu görülmektedir. Bu gruplar, kendi değişken grupları içerisinde yüksek algı ortalamasına sahip olduklarından, bu gruplarda, eğitim ihtiyacının daha çok hissedildiği söylenebilir.

Wheeler (2002) tarafından “Virginia Eyaletinde Görev Yapan Müdürlerin Algısına Göre Kriz Yönetimi Eğitim İhtiyaçları” başlıklı araştırmada, cinsiyet değişkeni için maddeler tek tek ele alınarak değerlendirilmiş, erkek müdürlerin algı ortalamasının kadın müdürlerden yüksek olduğu görülmüş, özellikle de “intihar tehdidi” ve “okul personelinin birinin ölümü” maddelerinde anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada ise, cinsiyet değişkeni, öğretmen algısında farklılık yaratan bir değişken olarak görülme de, bayan öğretmenlerin algılarının, erkek öğretmenlerin algılarından yüksek olduğu görülmektedir. Bu da, bayan öğretmenlerin kriz konusunda erkek öğretmenlere göre eğitim ihtiyacını daha çok hissettikleri şeklinde yorumlanabilir.

Wheeler (2002) tarafından “Virginia Eyaletinde Görev Yapan Müdürlerin Algısına Göre Kriz Yönetimi Eğitim İhtiyaçları” başlıklı araştırmada, kıdem değişkeni için, maddeler yine tek tek ele alınarak değerlendirilmiş ve “okul personelinin birine tecavüz”, “öğrenciye tecavüz” maddelerinde 1-5 yıl arası çalışma deneyimine sahip öğretmenlerle, 11 yıl ve üzeri çalışma deneyimine sahip öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Bu iki öğretmen grubu içerisinde, ilkinin ikinciye oranla daha düşük algı düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Bu araştırmada ise tam tersi bir durum söz konusudur. Öğretmenlerin kıdemleri arttıkça, algı düzeylerinde bir azalma görülmektedir. Bu azalma üç şekilde yorumlanabilir. Ya 20-30 yıl önce öğretmenliğe başlayanlar için eğitim yüksekokullarında/fakültelerinde, kriz yönetimi ya da okul güvenliği üzerine eğitim verilmekteydi, ya kıdem olarak 20-30 yıllık deneyime sahip öğretmenler, yıllar geçtikçe karşılaştıkları krizler nedeniyle kendilerini bu konuda yeterli görmekteler, ya da okulda yaşanan krizlerin çözümünü ailelere ya da polise yüklemektelerdir.

Eğitim durumu değişkenine göre, okullardaki kriz durumları konusundaki eğitim ihtiyaçlarına ilişkin algı düzeyi en yüksek ($\bar{X} = 78.64$) olan grubun, lisansüstü eğitim grubu olduğu, en düşük algı düzeyine ($\bar{X} = 72.43$) ise, eğitim yüksekokulu/fakültesi mezunu grubun sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu sekizinci alt probleme ait bulguyla tutarlı olup, yüksek lisans ve doktora yapan öğretmenlerin, bu konuda bilinmesi ve öğrenilmesi gereken çok şey olduğu inancından kaynaklanan öğrenme ihtiyaçları şeklinde yorumlanabilir.

Wheeler (2002) tarafından “Virginia Eyaletinde Görev Yapan Müdürlerin Algısına Göre Kriz Yönetimi Eğitim İhtiyaçları” başlıklı araştırmada, okul düzeyi değişkeni için okullar ‘şehir merkezindeki okullar’, ‘banliyö okulları’ ve ‘kırsal kesim okulları’ olmak üzere e ayrılmış, yine maddeler tek tek ele alınarak değerlendirilmiş, buna göre, “okula (silahsız) birilerinin girmesi”, “intihar tehdidi” ve “ete saldırıları” konularında şehir merkezindeki okul müdürlerinin diğer okul müdürleriyle algıları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. “Uyuşturucu madde kullanımı” konusunda, kırsal kesimdeki okul müdürlerinin, diğer müdürlere oranla daha yüksek bir algıya sahip oldukları görülmüştür. Bu araştırmada ise, okullar, sosyo-ekonomik düzeylerine göre “düşük”, “orta” ve “yüksek” sosyo-ekonomik düzeyli okullar olmak üzere e ayrılarak ele alınmış ve bu okullarda çalışan öğretmenlerin algı ortalamaları birbirine çok yakın çıkmıştır. Algılar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı için, sosyo-ekonomik düzey, öğretmenlerin kriz yönetimi konusundaki eğitim ihtiyaçlarına ilişkin algılarını etkileyen önemli bir etken değildir denilebilir.

Wheeler (2002) tarafından “Virginia Eyaletinde Görev Yapan Müdürlerin Algısına Göre Kriz Yönetimi Eğitim İhtiyaçları” başlıklı tezde, okul türü değişkeni için okullar ‘ilkokul’, ‘orta okul’ ve ‘lise’ olmak üzere e ayrılmış, yine maddeler tek tek ele alınarak değerlendirilmiş, buna göre, “silahlı saldırı” ve “okulda silah bulundurma” konularında ortaokul müdürlerinin, ilkokul müdürlerine göre daha yüksek algıya sahip oldukları, “rehin alma” ve “okula (silahlı) tehlikeli birilerinin girmesi” konularında ise lise müdürlerinin, ilkokul müdürlerine göre daha yüksek algıya sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada ise, okul türü değişkenine göre; genel lise, meslek lisesi ve Anadolu liselerinde çalışan öğretmenlerin algı ortalamaları birbirine çok yakın çıkmıştır. Algılar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı için, okul türü, öğretmenlerin

kriz yönetimi konusundaki eğitim ihtiyaçlarına ilişkin algılarını etkileyen önemli bir etken değildir denilebilir.

Öğretmenlerin, sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim alıp-almama durumlarına göre, okullarda yaşanan kriz durumları konusundaki eğitim ihtiyaçlarına ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark yoktur ($p > .05$). Ortaöğretim okullarında görev yapan ve ilgili konuda herhangi bir hizmet öncesi ya da hizmetiçi eğitim almış öğretmenler ile bu konuda herhangi bir eğitim almamış olan öğretmenler, okullardaki kriz durumları konusundaki eğitim ihtiyaçlarına ilişkin benzer algılara sahiptir. Araştırmanın, değişkenlere göre öğretmen algılarının etkilenip-etkilenmediğinin incelendiği, tüm alt problemlerinde, bu değişkenin, öğretmen algılarını etkileyen önemli bir değişken olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, öğretmenlerin okul güvenliğiyle ilgili konularda almış oldukları hizmet öncesi/hizmetiçi eğitimlerin, bu konularda eğitim almamış öğretmenlerle aralarında anlamlı bir algı farkı oluşturacak kadar, etkili olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerine yönelik toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

1. SONUÇLAR

Bu araştırma çerçevesinde ulaşılan sonuçlar aşağıda görülmektedir.

1. Denizli ortaöğretim okullarında en sık görülen kriz durumları; ‘öğrencinin öğrenciye uyguladığı şiddet’, ‘sağlıkla ilgili ciddi problemleri (sara nöbeti, panik atak, kalp rahatsızlığı vb) olan öğrenci’, ‘elektrik kesintisi’, ‘tehdit eden, küfür eden veli’ ve ‘okulun işleyişini engelleyecek derecede okulun bina, eklenti ve mallarına zarar verme (vandalizm)’ olaylarıdır.
2. Ölçme aracında boş bırakılan bölüme (34.madde), listede yer almayan, ancak öğretmenlerin okullarında ve çevre okullarda rastladıkları diğer kriz durumlarını yazmaları istenmiştir. Bu bölüme yazılan ve krize neden olabilecek durumlar şu şekilde sıralanmıştır; “okulların temizliği ve ısınma sorunu”, “tehdit eden öğrenci”, “(meslek liseleri için) alet ve makine kazaları”, “öğrencilerin sigara bağımlılığı”, “cep telefonlarıyla derste çekilen görüntüler”, “idarenin öğretmen üzerine baskısı”, “ekonomik engeller”, “bina ve donanım yetersizliği”. Bu kriz durumları arasında, özellikle öğrencilerin sigara bağımlılığı yüzünden, okul tuvaletlerini kaçak olarak kullanma eğiliminde bulunmalarının yarattığı sıkıntı, birçok öğretmen tarafından, ölçme aracının uygulanması aşamasında yapılan görüşmelerde dile getirilmiştir. Gelecekte, bu konuda araştırma yapacak araştırmacıların, söz konusu kriz durumlarını da göz önünde bulundurmalarında yarar görülmektedir.
3. Öğretmenlerin okullarda görülen kriz durumlarının sıklığına ilişkin algıları, onların cinsiyetlerine, kıdemlerine, eğitim durumlarına ve sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim almalarına göre farklılık göstermemekte; ancak, görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyi ve görev yaptıkları okul türüne göre farklılık göstermektedir. Orta sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda çalışan öğretmenlerin algısı, düşük ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda çalışan öğretmenlerin algısından yüksektir. Meslek liselerinde çalışan

öğretmenlerin algısı, genel liselerde ve Anadolu liselerinde çalışan öğretmenlerin algısından yüksektir.

4. Denizli ortaöğretim okullarında görülen kriz durumlarından en çok 'öğrencinin öğretmeni yaralaması/öldürmesi', 'okul personelinden birinin ölümü (idareci/öğretmen/hizmetli)' ve 'bomba ihbarı alınması' olaylarının öğretmen performansını etkileyeceği ortaya çıkmıştır.
5. Öğretmenlerin okullarda görülen kriz durumlarından en çok hangilerinin, öğretmen performansını etkileyeceğine ilişkin algıları, onların cinsiyetlerine, kıdemlerine, görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine ve sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim almalarına göre farklılık göstermemekte; ancak, eğitim durumlarına ve görev yaptıkları okul türüne göre farklılık göstermektedir. Fen-edebiyat ya da mühendislik fakültelerinden mezun olan öğretmenlerin algılarının, eğitim yüksekokulundan ya da eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmenlere göre daha yüksek çıkmıştır. Meslek liselerinde çalışan öğretmenlerin algısı, genel liselerde çalışan öğretmenlerin algısından daha yüksektir.
6. Denizli ortaöğretim okullarında görülen kriz durumları, 'kısmen' bilimsel ve uygun olarak yönetilmektedir.
7. Öğretmenlerin okullarda görülen kriz durumlarının bilimsel ve uygun olarak yönetimine ilişkin algıları, onların cinsiyetlerine, kıdemlerine, eğitim durumlarına, görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine, görev yaptıkları okul türüne ve sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim almalarına göre farklılık göstermemektedir.
8. Denizli ortaöğretim okullarında yaşanan krizler konusunda öğretmenlerin eğitimleri 'kısmen' yeterlidir.
9. Öğretmenlerin kriz yönetimi konusundaki eğitimlerinin yeterliliğine ilişkin algıları, onların cinsiyetlerine, kıdemlerine, görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine, görev yaptıkları okul türüne ve sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim almalarına göre farklılık göstermemekte; ancak, eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir. Eğitim yüksekokulu veya fakültesinden mezun öğretmenlerin algısı, yüksek lisans düzeyinde eğitim

durumuna sahip öğretmenler ve de üniversitelerin fen-edebiyat ve mühendislik fakültelerinden mezun olan öğretmenlerin algısından daha yüksek çıkmıştır.

10. Denizli ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin en çok eğitim ihtiyacı duydukları kriz konuları; ‘okula tehlikeli birilerinin (silahlı/silahsız) girmesi’, ‘bomba ihbarı alınması’, ‘öğrencilerin uyuşturucu madde kullanması’, ‘çete saldırıları ve çatışmaları’ ve ‘okul sınırları içerisinde rehin alma durumu’dur.
11. Öğretmenlerin en çok eğitim ihtiyacı duydukları kriz konularına ilişkin algıları, onların cinsiyetlerine, kıdemlerine, eğitim durumlarına, görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine, görev yaptıkları okul türüne ve sivil savunma, acil durumlar veya kriz yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi/hizmetiçi eğitim almalarına göre farklılık göstermemektedir.

2. ÖNERİLER

Araştırma bulgularına dayalı olarak şu öneriler geliştirilmiştir:

2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler

1. Araştırmada en sık karşılaşılan kriz durumunun, ‘öğrencinin öğrenciye uyguladığı şiddet’ olduğu saptanmıştır. Bu nedenle okullarda kulüp çalışmaları kapsamında yürütülmekte olan “Şiddete Hayır!” çalışmaları yaygınlaştırılıp, katılımın artması sağlanabilir. Okullarda şiddetin nedenleri ve sonuçları üzerine yaygınlaştırılmış seminerler düzenlenebilir. Konuyla ilgili resim ve /veya şiir yarışmaları düzenlenerek konuya daha fazla dikkat çekilebilir.
2. Araştırmada en sık karşılaşılan kriz durumlarından biri olarak ‘sağlıkla ilgili ciddi problemleri (sara nöbeti, panik atak, kalp rahatsızlığı vb.) olan öğrenci’ gösterilmiştir. Bu bulgu, okullarda sağlık hizmetlerinin ne kadar önemli olduğunu hatırlatmaktadır. Bununla ilgili olarak okullarda sık sık sağlık taramaları yapılabilir, okullardaki revir bölümleri geliştirilebilir. Okullar, herhangi bir kriz olasılığına karşı kendilerine en yakın hastanelerle ilişkilerini geliştirebilir. Her okulun bir hemşiresi olması için çalışmalar yürütülebilir.
3. Okullarda sıkça karşılaşılan elektrik kesintileri için önlem olarak, her okulun bir jeneratörünün olması sağlanabilir.
4. Öğretmenler, kriz yönetimi konusundaki eğitimlerini yeterli görmemektedirler. Bunun için, gerek öğretmenleri, gerek yöneticileri ve gerekse anne-babaları

kapsayan; kriz yönetimi uzmanlarınca verilmek üzere hizmetiçi eğitim kursları açılmalı ve öğretmen, yönetici ve anne-babaların bu kurslara katılması sağlanmalıdır.

2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Sadece Denizli il merkezinde yapılan bu araştırma tüm il genelinde, değişik illerde ya da ülke düzeyinde yapılabilir.
2. Bu araştırma, ilköğretim ve yükseköğretim kurumlarında ve hatta başka kurum ve kuruluşlarda da yapılabilir.
3. Bu araştırma, ortaöğretim okullarındaki öğretmenlere ek olarak; yöneticilere ve anne-babalara da uygulanarak daha kapsamlı hale getirilebilir.
4. Okullardaki kriz yönetimi ile okul etkililiği, öğretmen iş doyumunu ya da morali arasındaki ilişki araştırılabilir.
5. Bu araştırmada kullanılan veri toplama aracı, gelecekte bu konuda çalışmak isteyen araştırmacılar tarafından geliştirilebilir ve kendi okullarına ve bölgelerine özgü olabilecek kriz durumları eklenebilir.
6. Bu konuda araştırma yapacak araştırmacılar, farklı yöntemler kullanabilir ve değişik yollarla (gözlem, görüşme vb) veri toplayabilir.

KAYNAKLAR

- Aksoy H. H. ve Aksoy N. (2003). Okullarda Krize Müdahale Planlaması, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 36, Sayı:1-2
http://www.education.ankara.edu.tr/ebfdergi/pdfler/2003_1-2/37-49.pdf
 (18.05.2008).
- Asunakutlu, T. vd. (2003). Kriz Yönetimi Üzerine Bir Araştırma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 5, Sayı:1
<http://paribus.tr.googlepages.com/asunakutlu.pdf> (18.05.2008).
- Atkinson, A.J. (2002). *Resource Guide for Crisis Management in Virginia Schools*, Virginia Department of Education, Richmond, Virginia.
- Balcı A. (1993). *Etkili Okul: Kuram, Uygulama ve Araştırma*, Yavuz Dağıtım, Ankara.
- (1995b). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*, 72 TDFO Bilgisayar Yayıncılık, Ankara.
- Can H. (1999). *Organizasyon ve Yönetim*, Siyasal Kitabevi, İstanbul.
- Christensen L.K. (2001). *Crisis Management Plan Characteristics In Elementary Schools As Perceived By Nebraska Public School Principals* (Doctor of Education), University of Nebraska, Nebraska, <http://proquest.umi.com>
 (04.06.2007)
- Çelik K. (2004). *Eğitimde Acil Durum Yönetimi Model Önerisi ve Uygulanabilirliği Araştırması* (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara, <http://yok.gov.tr>
 (06.02.2008)
- (2007). *Okullarda Acil Durum Yönetimi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Damiani V.B. (2006). *Crisis Prevention And Intervention In The Classroom: What Teachers Should Know*, Rowman & Littlefield Education, Toronto, Oxford.
- Diñer Ö. (1998). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*, Beta Basımevi, İstanbul.
- Ersoy A., Demirel B. (2004). Kriz Dönemlerinde Turizm İşletmelerinde Faaliyet Tabanlı Maliyet Sistemi- Tam Zamanında Üretim Sistemi ve Kalite Maliyet Sistemi Kullanılarak Maliyetlerin Düşürülmesi, Ed. Ahmet Aktaş, *Amforht World Tourism Forum 2004*, Azim Matbaa, Antalya, s: 62- 69.
- Fidan M., Gülsünler M.E. (?). Kurum Kimliğinde Kriz Yönetiminin Yeri Ve Önemi
http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler%5CMehmet%20F%C4%

BODAN%20%20Makbule%20Evrin%20G%C3%9CLS%C3%9CNLER%5C46
5-474.pdf (18.05.2008).

- Fultz-Simmons C.F.(2001). *What Are The Traits And Characteristics That Make Urban Charter Schools Effective?* (Doctor of Education), Morgan State University, Baltimore, Maryland, <http://proquest.umi.com> (11.10.2007).
- Gainey B.L.S. (2003). *Creating Crisis-Ready School Districts* (Doctor of Philosophy), University of South Carolina, <http://proquest.umi.com> (04.06.2007).
- Green D. (2006). *School Crisis Plans In The State Of Illinois* (Doctor of Education), Illinois State University, <http://proquest.umi.com> (04.06.2007).
- Güven M. (2002). Okul Güvenliğinde Psikolojik Danışmanların Rolü ve Görevi. *Eğitim Araştırmaları*, 3(9), 68–72.
- Hacıoğlu N. vd. (2004). Turizmde Kriz Yönetimi ve Otel İşletmelerine Yönelik Bir Uygulama, Ed. Ahmet Aktaş, *Amforht World Tourism Forum 2004*. Azim Matbaa, Antalya, s: 42-50.
- Hartzog A.B. (1981). *A National Descriptive Study Of Emergency Management Planning At Selected Institutions Of Higher Education* (Doctor of Philosophy), Florida State University, <http://proquest.umi.com> (13.12.2007).
- Haşit G. (2000). *İşletmelerde Kriz Yönetimi ve Türkiye'nin Büyük Sanayi İşletmeleri Üzerinde Yapılan Araştırma Çalışması*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Işık H. (2004). Okul Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümleme, *Milli Eğitim Dergisi*, (Güz-2004), Sayı: 164.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Lezotte, L.W. (1991). *Correlates of Effective Schools: The First and Second Generation*. Effective Schools Products, Ltd., Okemos, MI. <http://www.effectiveschools.com/Correlates.pdf> (18/10/2007).
- Marsden, D.B. (2005). *Relations Between Teacher Perceptions Of Safe And Orderly Environment And Student Achievement Among Ten Better-Performing, High-Poverty Schools In One Southern California Elementary School District* (Doctor of Education), Pepperdine University, <http://proquest.umi.com> (18.10.2007).
- Metzgar M. (1994). *Preparing Schools For Crisis Management*, Ed. Robert G. Stevenson, *What Will We Do? Preparing A School Community To Cope With Crises*, Baywood Publishing Company, Inc, Amityville, New York.

- Miller A. M. (2003). *Violence in U.S. public schools: 2000 School survey on crime and safety*, NCES 2004-314 Revised. U.S. Department of Education, National Center for Education Statistics: U.S. Government Printing Office, Washington, DC.
- Mitroff I. (1988). Crisis Management: Cutting Through The Confusion, Sloan Management Review, Volume:29, Issue:2 (Winter, 1988), s.15-20.
- Ocak Y. (2006). *Ortaöğretim Okullarında Kriz Yönetimi (Edirne İli Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Edirne, <http://yok.gov.tr> (06.02.2008).
- Özbakır G.A. (1992). *İşletmelerde Kriz Yönetimi ve Uygulamadan Bir Örnek* (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul, <http://yok.gov.tr> (06.02.2008).
- Özdemir T. (2002). *İlköğretim Okullarında Görevli Yöneticilerin Kriz Yönetimi Konusundaki Koordinasyon Yeterliklerinin Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Pearson C.M. ve Mitroff I.I. (1993). From Crisis Prone To Crisis Prepared: A Framework For Crisis Management, *The Academy of Management Executive*, Vol. 7 No.1, pp.48-59 <http://www.emeraldinsight.com> (25.05.2008).
- Prothrow-Stith, D. ve Quaday, S. (1995). Hidden casualties: The relationship between violence and learning. Washington, DC: National Health & Education Consortium and National Consortium for African American Children, Inc. ED 390 552.
- Ridgely J.T. (2006). *Comprehensive Crisis Training For School-Based Professionals: The Development, Implementation, And Evaluation Of A Crisis Preparation And Response Curriculum* (Doctor of Philosophy), University of Maryland, <http://proquest.umi.com> (04.06.2007).
- Rossow, L.F. (1990). *The Principalship: Dimensions in Instructional Leadership*, Prentice-Hall, New Jersey 67632.
- Stephens R. D. (1995). *Safe Schools: A Handbook for Violence Prevention*. Bloomington, IN: National Educational Service.
- Şimşek Ş. (1999). *Yönetim ve Organizasyon*, Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara.
- Şimşek Y. (2005). *Okul Müdürlerinin İletişim Becerileri İle Okul Kültürü Arasındaki İlişki*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

- Şişman M. ve Turan S. (2004). Eğitim ve Okul Yönetimi. Ed. Yüksel Özden. *Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı*. Pegem Yayınları, Ankara.
- Wachter C.A. (2006). *Crisis In The Schools: Crisis, Crisis Intervention Training, And School Counselor Burnout* (Doctor of Philosophy), University of North Carolina, <http://proquest.umi.com> (04.06.2007).
- Wheeler G.A. (2002). *Crisis Management Training Needs: Perceptions Of Virginia Principals* (Doctor of Education), University of Virginia, <http://proquest.umi.com> (04.06.2007).
- Wilkins J. (1997). *An Analysis Of Programs Of Crisis Management Leading Toward The Development Of A Model For Secondary Schools* (Doctor of Philosophy Education), Walden University, <http://proquest.umi.com> (04.06.2007).
- Yavaş A. ve Aydoğdu Ö. (2004). Küreselleşen Terör ve Devletlerin Turizm Sektöründe Uyguladığı Kriz Yönetim Stratejileri, Ed. Ahmet Aktaş, *Amforht World Tourism Forum 2004*, Azim Matbaa, Antalya. s: 77-83.
- Tanrıöğen, A. (1997). Eğitim Yönetimi Ders Notları.
- Tutkun, Ö.F. (2002). Okul ve Sınıf Ortamı (Ed. Adil Türkoğlu), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Bölüm 4, Mikro Yatıncılık, Ankara.
- <http://www.aksam.com.tr/arsiv/aksam/2002/05/03>
- <http://arsiv.sabah.com.tr/2001/05/15>
- <http://www.cansaati.org> (20.05.2008)
- http://en.wikipedia.org/wiki/Chester_Barnard (07.10.2007)
- <http://hedb.meb.gov.tr/faaliyet/liste/2008722p.htm>
- <http://www.kenthaber.com/Arsiv/Haberler/2005/Eylul/28>
- <http://www.kenthaber.com/Arsiv/Haberler/2005/Aralik/29>
- <http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul> (19.02.2007)
- <http://www.tigernt.com/cgi-bin/ecdict.cgi> (16.07.2008)
- www.dcjs.virginia.gov/vcss/documents/schoolSafetySurvey2005.pdf.

EKLER

Ek-1. Ölçek Onay Belgesi

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.20.00.09.010/ 34375
Konu : Anket Onayı.

15 Kasım 2007

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğünün 09/11/2007 tarih ve 1241-3611 sayılı yazıları.
b) Vesile ALKAN'ın bila tarih ve sayılı dilekçesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı eğitim yönetimi, Denetim Planlaması ve Ekonomisi Tezli Yüksek lisans öğrencisi Sibel SAVÇI'nın, Pamukkale Üniversitenin ilgi a) yazıları gereği Müdürlüğümüze bağlı merkez Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlere "Ortaöğretim Kurumlarında çalışan Öğretmenlerin Kriz yönetimine İlişkin İhtiyaçları" konulu araştırma yapmak istemektedir.

Pamukkale Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak görev yapan ve Nottingham Üniversitesinde doktora tezi yapmakta olan Vesile ALKAN'ın ilgi b) dilekçeleri gereği ekli listede isimleri yazılı ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve öğrencilere "öğretim Strateji ve Stillerinin İlköğretim 1. Kademe öğrencilerinin Matematik Kaygısı Üzerinde etkileri " konulu araştırma yapmak istemektedir.

Adı geçen Yüksek Lisans ve doktora öğrencilerinin belirlenen okullarda, konuları ile ilgili anket çalışmalarını 15/03/2007 tarihine kadar yapmaları Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde OLUR'larınıza arz ederim.

Mahmur OĞUZ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR

11/11/2007

Dr. Mestan YAYMAN

Vali a.

Vali Yardımcısı

EKLER :

- 1-İlgi yazı (2 Sayfa)
- 2-Anket Formu (... Sayfa)

Saltak Mh. Oğuzhan Cd. No: 76 20100 DENİZLİ
Bilgi için : VHKİ H. ÇEPNİ
Telefon: (0 258) 265 55 54 / 617 - 262 23 53
Faks: (0 258) 265 01 69
egitim20@meb.gov.tr

**Ek – 2. ORTAÖĞRETİM OKULLARINDA ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN
KRİZ YÖNETİMİNE İLİŞKİN EĞİTİM İHTİYAÇLARINI ÖLÇME
ENVANTERİ**

Saygıdeğer Meslektaşım,

Bu çalışma, eğitimin temel öğelerinden biri olan siz değerli öğretmenlerin, okullarda yaşanan kriz durumlarının sağlıklı bir şekilde yönetimine ilişkin görüşlerini saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Anket sonuçları sadece bilimsel bir amaçla kullanılacaktır. Bu nedenle anket formuna isim yazmanız gerekmemektedir. Sadece maddelerle ilgili görüşlerinizi ifade eden bölümlere işaret koymanız yeterlidir.

Anket formu, kişisel bilgileri içeren ve öğretmenlerin ortaöğretim okullarındaki kriz yönetimine ilişkin görüşlerini saptamaya yönelik olan iki bölümden oluşmaktadır.

Araştırma sonuçlarının geçerliliğinin vereceğiniz doğru cevaplara bağlı olduğunu lütfen unutmayınız.

İlgi ve yardımlarınızdan dolayı teşekkür eder, saygılar sunarım.

Sibel SAVÇI
PAÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri A.B.D
Yüksek Lisans Öğrencisi

BÖLÜM I

Bu bölümde sizinle ilgili kişisel bilgiler yer almaktadır. İlgili seçeneğin başındaki parantez içine (x) işareti koyarak yanıtlamanız beklenmektedir.

1. **Cinsiyetiniz:** () Kadın () Erkek
2. **Kıdeminiz (Lütfen yazınız):**/..... (.....yıl)
3. **Mezun olduğunuz eğitim kurumu:**
 - a) Eğitim Yüksekokulu/ Eğitim Fakültesi ()
 - b) Yüksek Lisans / Doktora Programı ()
 - c) Diğer ()

Eğer cevabınız diğerse lütfen bitirdiğiniz okul ve bölümü açık olarak yazınız.
.....
4. **Görev yaptığınız okulun çevresinin sosyo- ekonomik durumu:** () Düşük
() Orta
() Yüksek
5. **Çalıştığınız okul türü:** () Genel Lise
() Meslek Lisesi
() Anadolu Lisesi
6. **Sivil Savunma, Acil Durumlar veya Kriz Yönetimi gibi okul güvenliğiyle ilgili konularda herhangi bir hizmet öncesi / hizmetiçi eğitim aldınız mı? Aldıysanız lütfen hangisi olduğunu belirtiniz.**

Hayır almadım ()
Evet aldım ()

Ek-3

OKUL VAKA ANALİZ FORMU

İL / İLÇE	:	
OKUL	:	
OLAY TARİHİ	:	SAATİ :
KAYIT TARİHİ	:	
KAYIT EDEN (Ad-Soyad/Unvan)	:	

OLAY DETAYLARI			
Davranış / Olay İçeriği :			
Fiziksel Zarar Veren Şiddet (yumruk, tekme, tokat, vb..)	☐	Madde kullanımı (alkol/uyuşturucu/ilaç/diğer..)	☐
Zorbalık/Tehdit/Sataşma	☐	Cinsel Taciz	☐
Eşyaya / Mala Zarar Verme	☐	Çalma/Gasp	☐
Okula Silah/Kesici-delici Alet Getirme	☐	Çete Oluşturma/Katılma	☐
Ateşli/kesici/delici Silahla Yaralama/Ölümlü Olay	☐	Dedikodu/Lakap takma	☐
Diğer:			

Olayın / Davranışın Oluş Biçimi : (Kısaca, birkaç cümle ile)
--

Davranışın / Olayın Sıklığı ve Aralığı (Bir Dönemde)			
Bir Kere	☐	Bir Çok Kez	☐
Birden Fazla	☐	Son Zamanlarda Çok Sık	☐

OLAY DETAYLARI				
Olayın Geçmişi ve Diğer Gerekli Bilgiler:				
Olaya Karışanlar : (Kimlik bilgileri gizli tutulacak, istendiğinde bildirilecektir. Olaya göre kişi sayısı artırılıp azaltılabilir.)	Yaş	Cinsiyet	Sınıf	Rolü
1. Kişi				
2. Kişi				
3. Kişi				
4. Kişi				
5. Kişi				
6. Kişi				
7. Kişi				
Rol Kodları :				
R1 - Elebaşı		R4 - Olay Yerinde Bulunan		
R2 - Şahit		R5 - Kurban / Mağdur		
R3 - Yardımcı				

OLAYA OKULUN TEPKİSİ			
Okul Yönetimince Ne Yapıldı ? (Veliye Bildirme / Disiplin İşlemleri / Sözlü Uyarı / Sosyal - Sağlık Kurumlarına Sevk / Rehberlik Servisine Gönderme / Adli ve Emniyet İşlemleri Varsa Bildirim / Diğer)			
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisince Yapılan Çalışmalar / Görüş ve Öneriler :			
Mağdur Öğrenci (Varsa) ve Ana-babası Alınan Önlemlerden Memnun mudur?			
Öğrenci:		Ana-Baba:	
Evet	Hayır	Evet	Hayır
☐	☐	☐	☐
Sonuç / Son Durum : (Olay Kapandı mı ? Gerginlik Sürüyor mu ? Sonrası İçin Okulda Alınan Önlemler, Yapılan Düzenlemeler vb.)			

ÖZGEÇMİŞ

- Adı, Soyadı** : Sibel SAVÇI
- Ana Adı** : Şarka
- Baba Adı** : Ali Erdal
- Doğum Yeri ve Tarihi** : DENİZLİ 03.02.1979
- Lisans Eğitimi ve Mezuniyet Tarihi** : Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü - 2001
- Çalıştığı Yer ve Adresi** : Şehit Öğretmen Yusuf Batur Anadolu
Meslek Lisesi / DENİZLİ
- Bildiği Yabancı Dil** : İngilizce (2006 KPDS - Mayıs Puanı 87)